

SEMJÉN ZSOLT
ZSOLT SEMJÉN

*Földön és égen
Na ziemi i w niebie*

SEMJÉN ZSOLT
ZSOLT SEMJÉN

*Földön és égen
Na ziemi i w niebie*

A kötet megjelenését a
Barankovics István Alapítvány támogatta
Książka wydana została przy wsparciu
Fundacji Barankovicsa

BARANKOVICS
ALAPÍTVÁNY

A borítón: *Legeza László felvétele,
Málta 1565-ös török ostroma és felszabadítása*
Na okładce: *zdjęcie László Legezy,
Tureckie oblężenie i wyzwolenie Malty w 1565 r.*

Szerkesztette: Szényei András Gábor
Redakcja: Gábor András Szényei

Fordította: Szalai Attila • Przekład: Attila Szalai

Fedélterv: Illés Zoltán • Projekt okładki: Zoltán Illés

Korekta: Péter Szeratics

© Semjén Zsolt • Zsolt Semjén, 2019

ISBN 978-615-80898-5-2

Készítette: ANTOLOGIA Kiadó és Nyomda Kft.
Tel.: + 36 (76) 549 045
e-mail: antologia@nepfolakitelek.hu

Nyomdai előkészítés: Kvaszta József, Kecskemét
Tel.: +36 (20) 991 42 86
e-mail: kvaszta@jozsef.net

TARTALOM

Földön és égen 7

Na ziemi i w niebie 105

SEMJÉN ZSOLT

*Földön és égen*¹

---

1 A kötetet szerkesztője a summa et essentia jegyében, breviáriumszerűen állította össze, mindazonáltal hasznos az eredeti szövegkörnyezetben is elolvasni az egyes részeket (pl. 96), melyet megkönnyít a kötet végén található jegyzet, név- és tárgymutató.

TARTALOM

AJÁNLÁS	11
KERESZTÉNYDEMOKRÁCIA	17
MAGYARSÁG	53
EGYHÁZ	63
JEGYZET	81
NÉVMUTATÓ	87
TÁRGYMUTATÓ	93
CURRICULUM VITAE	99

Fr. Barsi Balázs OFM

AJÁNLÁS

Számomra ennek a remek szellemi sűrítménynek a középpontja egy mellékesnek tűnő szóváltásból lett nyilvánvaló. Középpont alatt azt értem, ahol megragadva ennek az írásnak a lényegi üzenetét – megérthető a keresztény politikus prófétai küldetése.

Tessék figyelmesen elolvasni a 6. pontot. Az egész írásban sehol nem említetik ma élő ember neve csak itt.

A szerző megtisztelő módon filozófusnak nevezi azt, aki őt azért támadta meg, mert a parlamentben kiejtette ezt a szót, hogy „bűn”. A filozófus szerint ez keresztény fogalom; a templomban használható, de nem a parlamentben.

Nem hallott Hitlerről, Sztálinról? Valóban csak a templomban lehetne bűnnek nevezni azt, amit ők tettek?

Az más kérdés, hogy a filozófus mivel gondolkodik, tudja, hogy a bűn Istennel van kapcsolatban. Isten ugyanis az egész erkölcsi rend végső forrása. Ám Isten jelen van „földön és égen”, nemcsak a templomban. Ha egy Isten-semleges parlamentet akarunk, olyat, ahol a bűn szót ki sem szabad ejteni, akkor ezzel együtt egy Isten-semleges közéletet is akarunk. Ha ez azt jelenti, hogy a parlamentet ne uralja egyetlen vallás sem, abból nem következik, hogy az Isten-semleges vallás viszont uralhatja.

Az Isten-semlegesség igenis vallás, és egyedül ez a vallás akarja befogni ma a keresztény ember száját, hogy ki ne mondja azt a szót, ami az ember tragédiáját jelenti: a bűnt.

Miért csap át az Isten-semleges vallás a relativizmus diktatúrájába? Mert nem hisz a megváltásban, nem ismeri Isten szeretetét és ebből a szeretetből fakadó irgalmasságot, amelyet minden vallás megsejtett, ám csak Jézus Krisztusban lett egészen nyilvánvaló. Ez a filozófusnő nem figyel oda a bűn szóval összefüggő másik szóra: a bocsánatra. Természetesen ehhez egy harmadik fogalom is társul: a megtérés; a bűn elítélése, megbocsátása Isten által és odafordulás a másik emberhez.

Hogy miért Jézus Krisztusban lett nyilvánvalóvá, hogy Isten maga a szeretet és irgalom, azt ezen írás 96. pontjában ragadhatjuk meg, ahol a szerző Szent Ágoston nyomán Isten szentháromságos misztériumát szemléli.

Egy egyszemélyű Isten hogy tudna szeretni? Nem lenne az szeretet, ha „kifelé”, a teremtett ember felé szeretetet mutatna, de benső isteni életében nem ismerné a szeretetet. Fontoljuk meg: nemcsak azt írja Szent János „a szeretet Istentől való” (1 Jn 4,7) hanem azt is: „szeretet az Isten” (1 Jn 4,16).

A Szentírás egyik központi fogalma az emberi személy. Ez a fogalom a krisztológiai viták szinte „mellékterméke”. Enélkül Európa nincs! Az úgynevezett fölvilágosodás sincs!

Ha Isten az ő képére teremtette az embert, vagyis személynek, akkor ez azt jelenti, hogy Ő is személy, valaki és nem valami. „Én” pedig nincs „te”

nélkül. Az egész emberi élet a Szentháromság kinyilatkoztatásában teljesül be. Ám ezt a kinyilatkoztatást, el lehet fogadni és akkor minden tudtul adatik nekünk, vagy el lehet vetni. Azt azonban nem lehet állítani, hogy nem az ember legmélyebb és egyetlen kérdésére, szenvedésére, a szeretetvágyra válaszol.

Ha valakiben (éppen keresztény emberben) felmerülne az a kétely, hogy itt ez a politikus filozófál és teologizál, akkor újra olvassa el ezt az egész írást: melyik politikai rendszer mögött nem volt filozófia? Csak téves, emberellenes filozófia volt a XX. századi nagy politikai rendszerek mozgatója.

A 6. pontban a vádoló filozófusnő maga is egy teljesen téves és mára megbukott filozófia rabja.

Hogy világosan lássuk a filozófusnő felháborodásának okát, a filozófiai hátteret kell keresnünk. Megtaláljuk azt XVI. Benedek „Hit, igazság, tolerancia” c. művében, ahol összefoglalja Jan Assmann művét². Jan Assmann három dolgot állít:

- Mózes vezette be (illetve általa a kinyilatkoztató Isten – mondanánk mi) a vallások világába az „igazság” fogalmát. Az igazság, szerinte, eredetileg nem volt vallási kategória. Ezzel viszont minden más vallás bálványimádásnak lett minősítve.
- Második állítása, hogy az ókori istenek (és vallások) felcserélhetők voltak (átjárhatóság, határnélküliség, keverhetőség), ezért az emberek békében éltek.

---

2 Jan Assmann, „Moses der Agypter”, Benberg 1998, 160–172. oldal

– Harmadik állítása, hogy mivel az igazság kérdése kapcsolatban van a jó kérdésével (ebben igaza van), az igazság fogalmával együtt megjelent a bűn fogalma, ami szerinte az ókori vallásokban addig nem volt jelen. Az ókori pogány ember nagy lelki békében élt.

XVI. Benedek leleplezi ezen állítások hazugságát és ezzel rámutat arra, hogy már a múlt század vége felé (meg előbb is) milyen hatalmas „érzékenyítés-be” kezdtek egyes filozófusok a globalista világnézet érdekében és annak világuralmi megvalósításáért.

Végül Jan Assmann azt javasolja: csináljuk vissza a húsvétot, az egyiptomi kivonulást és akkor megvalósul egy globális szép, új világ. Ezzel szemben a pápa állítja, hogy az igazság fogalmát már a görög filozófusok is bevezették az ember egész életére vonatkozóan, tehát a vallásra vonatkozóan is.

Az sem igaz, hogy a felcserélhető, összekeverhető pogány vallások világában béke volt. Sőt még csak ott volt háború, az istenek háborúja, amelynek az ember tehetetlen áldozata volt.

A legnagyobb hazugság azonban a következő: az ősi vallások nem ismerték a bűn fogalmát. Annyira ismerték, hogy állandóan kiengesztelő áldozatokat mutattak be az isteneknek. Bűn-fogalmuk nem csupán vallási volt, hanem az emberi létezés teljességét átfogó alapfogalom.

Igen hasznos látni a mai globalista filozófusok és filozófusnők tiltakozásának szellemi hátterét és indítékaikat, amikor a keresztények keresztény megnyilatkozásait ki akarják iktatni a politikából.

A Magyar Katolikus Püspöki Kar ezen írás szerzőjét Pro Ecclesia Hungariae kitüntetéssel, Szent II. János Pál pápa pedig a Nagy Szent Gergely Renddel és a Szent Szilveszter Pápa Rend nagykeresztjével jutalmazta. Erre hivatkozva is ajánlom, kérem a papi szemináriumokat, a katolikus egyetemeket és főiskolákat, hogy ez az összefoglaló írás legyen az oktatás szerves része. Ajánlom minden kereszténynek. Ezt áttanulmányozva egy egyetemi szemesztert végez el az ember. Ajánlom a ó. pontban megnevezett filozófusnőnek és minden gondolkodó, de a kereszténységtől idegenkedő honfitársamnak. Nekik is joguk van tudni, hogy a Katolikus Egyház mit tanít. Nem kell kitalálni ezt a tanítást, vagy hiteltelen politikailag korrektül beszélő keresztényektől megtudniuk, hiszen azok nem tisztelik meg az Egyházon kívül állókat az Egyház belső igazságával, hanem hízelegvén nekik egyfajta gyanús keveréket tálalnak föl.

*„Egy kereszténynek így kell élnie:
újra meg újra bele kell vágnia abba,
amire nem képes
– semmibe sem kapaszkodva, csakis
Jézusba.
Az a hit, amely egy békében és
biztonságban
eltöltött életet jelent – paródia.”*

Ruth Burrows OCD

KERESZTÉNYDEMOKRÁCIA

1. Keresztény emberként imádkozzuk a Miatyánk-nak azt a mondatát, hogy *Adveniat Regnum Tuum. De* mit is jelent az, hogy *jöjjön el a Te Országod?* Jelenti teológiai értelemben, hogy valósuljon meg Isten egyetemes uralma. Jelenti egzisztenciális értelemben, hogy valósuljon meg a szívünkben Krisztus Királysága. És jelenti politikai értelemben azt is, hogy egyszerűen nem keresztény az a felfogás, amelyik azt mondja, hogy katolikus vagy protestáns vagyok vasárnap a templomban, otthon a családban, azután fütyülök arra, hogy mi történik a világgal, a hazámmal, a városommal. Mert a keresztségben kapott küldetésünk, hogy a világot – legalább a mi kis világunkat – elmozdítsuk az Evangélium irányába.

2. Minden politikai programot és politikai cselekvést a mögötte álló emberkép határoz meg, akkor is, ha ezeket megfogalmazzák és deklarálják, és akkor is, ha nem. Ha az emberről való felfogás egyoldalú, akkor a politikai gyakorlat is torz lesz. Mert az antropológiai tévedések szükségszerűen okozzák a rájuk épülő társadalom embertelenségét.

3. A mi felfogásunk definitíve azért modern, mert éppen az a lényege, hogy tudatosan és állandóan visszalendül az örök értékekhez. Ami pedig az örökkévalóságban gyökeredzik, az bármilyen ősi, mégis mindig fiatal. Olvassunk bele mondjuk a felvilágosodás enciklopédistáinak könyveibe. Olvashatatlan, legfeljebb kortörténeti szempontból lehet érdekes, ma már semmit sem jelentő kacsatok. És ol-

vassunk bele Szent Ágostonba: eleven, friss, itt és most nekünk szól. Ágoston élő, az enciklopédisták poros könyvtárai moly-abrakja. Azért, mert Ágoston az Örökkévalósághoz kötődik, az enciklopédisták pedig egy elmúlt kor időleges ideológiájához. Hát ezért vagyunk modernek mi és avittak ők.

4. Éppen azért tudok megérteni más vallásúakat, mert megvan a saját katolikus identitásom. Aki ebben problémát lát, annak azt is állítania kell, hogy például a férfiak érdekeit csak férfiak képviselhetik – ami nyilvánvaló abszurditás.

5. Keresztény körökben is elterjedt az a felfogás, hogy a politika, a politikusi lét, a politikusi hivatás egy sikamlós, csúszós terület, hogy tisztességes keresztény ember jobb, ha távol tartja magát ettől az egésztől. Ha azonban a tisztességes keresztény emberek távol tartják magukat a politikától, a politikai hivatástól, az egész terület marad a hiénának. Ennek pedig nagyon szomorú következményei vannak az általunk vallott értékek és érdekek, és az egész társadalom szempontjából is.

A keresztény politikának és a keresztény politikusnak két dolgot kell egyszerre megvalósítania: ez a tisztesség és a hatékonyság. A tisztesség azért, mert nem csak magáért felelős, hanem a pártjáért, sőt az evangelizálásért is. (Nem arra gondolok, amikor a sajtó megpróbálja besározni, mert bizonyos értelemben a politikai tisztességnek éppen az a jele, hogy megpróbálnak valakit besározni, mert ha nem próbálják meg, akkor vagy nem kép-

viseli valóban a keresztény értékeket, vagy pedig nem teszi olyan hatékonyan, hogy érdemes legyen beszározni.)

A másik, hogy legyen hatékony. A politika ugyanolyan mesterség, mint az, hogy valaki matematikatanár, zongorista, vagy mérnök. Ha a mesterségbeli tudása nincs meg, ha az Isten adta talentuma nincs meg ehhez a hivatáshoz, akkor nem tudja hatékonyan képviselni ezeket az értékeket, és nem tud megfelelő eredményeket hozni. Jámbor emberekkel tele van például a ferences rendház is. Nem következik ebből az, hogy a drága jó ferences atyák mindegyikének képviselőnek, államtitkárnak, miniszternek kellene lennie. Tehát tisztességesnek, jámbornak kell lenni egyfelől, másfelől pedig hatékonynak, vagyis a politikai mesterséget professzionálisan kell művelni.

6. Keresztény emberként jogom van arra, hogy keresztény értékrendemet megjelentssem a politikai életben. Jellemző és tanulságos, ahogy ezért Heller Ágnes filozófus megtámadott engem. Nem kevesebbet mondott, mint azt, hogy én a keresztény szavaimat használhatom a templomban, de a parlamentben nem. Például azt a szót, hogy bűn nem ejtethem ki a magyar Országgyűlésben. Először is sajátos, hogy a bűnt apriori, eleve tagadó Heller egyetlen bűnt ismer bűnnek, ha egy keresztény politikus a bűnt bűnnek nevezi. Másodsor, Heller Ágnes felfogása a legenyhébb kifejezéssel is intoleráns, mert kétségbe vonja, hogy keresztény emberként jogom van keresztény értékrendem alapján gondolkodni

a világ dolgairól, és ezen értékek érvényre juttatásáért politizálnom. Én nem vonom kétségbe, hogy Heller Ágnes olyan liberális, vagy marxista terminológiát használ, amilyet akar, de nem hagyhatom, hogy kétségbe vonják azt a jogomat, hogy Szent István országában a keresztény értékrendet képviseljem, és keresztény szavakat használjak.

7. Nemcsak hazánk, hanem az egész civilizációnk egyfajta szellemi-erkölcsi válságban van. Ennek pedig az alapvető oka az, hogy nemcsak arról van szó, hogy az emberek bűnt követnek el. Az igazi probléma az, hogy a bűn bűnvoltát tagadják. Az igazi probléma az, hogy a bűnt erénynek próbálják beállítani, a rosszat jónak, és ezáltal a bűnből való kiszabadulás lehetőségét teszik sok esetben irreálissá.

Mert ha tudom, hogy mi a jó és mi a rossz, mi a bűn és mi az erény, akkor van kapaszkodó, amin keresztül az elesett ember fel tud állni. De ha kétségbe vonják azt, sőt tagadják, hogy létezik olyan, hogy bűn, akkor az elesett ember azzal sincs tisztában, hogy el van esve. És miután kapaszkodó sincs, irreális az, hogy fel tudjon állni. Mert az sincs a fejében, hogy neki fel kellene állni.

8. Politikai, szociológiai és megkockáztatom: morális értelemben is aligha várható el a társadalomtól, hogy olyan törvényeknek engedelmességedjen, amelyek szembeötlően és szemérmetlenül igazságtalanok. Ha pedig meginog a társadalom bizalma, hite a törvények igazságos voltában, akkor azok

ésszerűként való feltételezése és tekintélye is összeroppan. És ekkor a felszínre fröccsen a legfőbb rossz, ami egy társadalmat csak érhet: a törvénytelenység, a káosz, az anarchia. Mert a rendezett társadalom, és ezzel az emberinek nevezhető élet feltétele a törvények tekintélye, a törvények ésszerűsége, tehát a törvények igazságos volta. Ha az állampolgár kénytelen úgy látni, hogy viszonya a törvényekhez alig különbözik az áldozat és az útonálló viszonyától, akkor hogyan várhatnánk reá-lisan, hogy engedelmeskedjék azoknak?

9. A béke az igazságosság gyümölcse – tanítja nekünk a keresztény bölcsélet. Tehát nem pusztán a háború hiánya, hanem az igazságosságnak a gyümölcse. Ezért nem béke az igazságtalanságba való beletörődés. És ezért az igazságtalanságnak való ellentmondás a béke feltétele.

10. Azt állítani, hogy egy politikai párt ne akarja a hatalmat, pont olyan abszurd, mint azt mondani, azért alapítanak horgász egyesületet, hogy ne fogjanak halat. A hatalom nem cél, hanem eszköz, amivel meg lehet valósítani egy pozitív programot. A hatalom önmagában se nem jó, se nem rossz. Amint például a kés jó, ha kenyeret vágok vele a gyerekeknek és rossz, ha hasba szúrom vele a szomszédomat. Ugyanígy, a hatalom akkor rossz, ha eszköz helyett célnak tekintik, mert akkor egyfajta bálvány lesz. Rossz, ha a jóval szemben, rossz célra használják. És jó, ha élnek vele, nem pedig visszaélnek vele, ami azt is jelenti, hogy akinek megadatott, de

nem él a hatalom lehetőségével egy jó cél érdekében, az sem helyes.

11. A keresztény politikai, társadalmi felfogás nem utópisztikus, sőt éppen az a lényege, hogy elutasítja az utópiát! A probléma gyökere Platónnál van, aki minden utópia atyja. Platón azt mondja – némileg leegyszerűsítve –, hogy az állam, a strukturált emberi közösség úgy jött létre, hogy az emberek beláttak egy gondolatmenetet, mely úgy szól, hogy igazságtalanságot elkövetni jó. Nem morális, hanem hedonisztikus értelemben: kellemes dolog, hogy én basáskodom másokon. Igazságtalanságot elszenvedni rossz, nyilvánvalóan kellemetlen dolog, hogyha felettem basáskodnak. Az emberek belátták, hogy miután nagyobb rossz igazságtalanságot elszenvedni, mint amilyen jó igazságtalanságot elkövetni, ezért létrehozták az államot, hogy megakadályozza az igazságtalanság elkövetését. Platón tehát kitalált egy mítoszt, és azt mondja, hogy úgy jött létre a strukturált emberi közösség, hogy az emberek leültek, logikai alapon beláttak valamit, és megkonstruálták az államot. Tehát az emberi társadalom kitalált, következésképpen újra és újra kitalálható. Ezzel szemben Arisztotelész azt mondja, hogy ez egy mítosz, mert soha nem volt valamilyen közösségi struktúra nélküli ember, mert antropológiai természetében adva van, hogy társadalmi struktúrában képes létezni.

A Platón által kitalált utópisztikus felfogás és az arisztotelészi, a természet rendjére épülő gondolkodás párhuzamosan halad a történelemben.

E tekintetben Szent Tamás Arisztotelészre épített gondolkodásával tette filozófiailag is nyilvánvalóvá a kereszténység természetjogi elkötelezettségét. A szocialisztikus felfogás a pesszimista utópia-hagyományra építve azt mondja, hogy az ember egy eredendően rossz állat, amiből a szocialista államnak kell kiidomítania a szocialista embertípust. A liberális optimista utópia, ami Rousseau-tól ered, azt mondja, hogy az ember eredendően jó, csak a társadalom rontja meg. Tehát ha megszüntetjük az iskolát, a nevelést, a családot stb., akkor mindenki szép, okos és jó lesz, mert eredendően jó.

A kereszténység immunis az utópiával szemben. Mégpedig azért, mert két dolgról tudunk eredendően a kinyilatkoztatásból, és az ember antropológiájából is. Az egyik, hogy Isten képmására teremtettünk. Ezért bármilyen rosszak és igazságtalanok a társadalmi struktúrák, mindig meglesz a jóra való irányultság. A marxista utópia azért nem válhat be és azért emberellenes, mert nem képes felismerni, hogy az emberben mindig megvan a jó. A liberálisok optimista utópiájával pedig az a probléma, hogy nem tud az eredeti bűnről, amiről pedig a keresztény kinyilatkoztatás szól, s amire tanúbizonyság az egész emberi történelem. És miután az ember természete megromlott, hajlamossá vált a rosszra. Ezért utópia azt gondolni, hogy az ember önmagától szép, okos és jó lesz. Ezért szükséges a nevelés. Ezért kellene az iskolák, a jó társadalmi struktúrák. A keresztény realizmus tud az ember Isten-képmásiaságáról, tudja, hogy az ember jó, de tud az eredeti bűnről is, hogy az ember hajlamossá

vált a rosszra. Ez a kiegyensúlyozott gondolkodás a keresztény filozófia jellemzője, amin az egyház társadalmi tanítása nyugszik. Ez a filozófia teszi lehetővé a teljes ember kibontakozását, beleértve annak – éppen a lényegét adó – transzcendentális nyitottságát.

12. A keresztény tanítás adva van az egyház társadalmi tanításában, ami katolikus részről a pápai szociális enciklikák, protestáns részről a társadalometika. Ez természetesen nem azonos egyetlen egy politikai pártnak sem a politikai programjával. Pontosán meghúzható azonban az a kör, amelyen belül a világban élő keresztények kereshetik a társadalom kihívásaira adandó választ: ez a kör pedig az egyház társadalmi tanítása. Vannak olyan alapvető tételek, amelyeket ha egy párt, vagy egy politikus nem vállal, akkor nem nevezheti magát keresztény politikusnak. Az egyház társadalmi tanítása és a pártpolitikai programok nem azonosak, de nem is függetlenek egymástól, mert a keresztény politika attól keresztény politika, hogy elfogadja mérceként az egyház társadalmi tanítását.

Nézzünk egy példát, ahol megragadhatjuk, mi a különbség a keresztény felfogás, illetve a szocialisztikus, és a liberális felfogás között. Keresztény alapon azt mondhatjuk, hogy neked, liberális barátom, igazad van akkor, amikor az emberi személy méltóságát hangsúlyozod. Bár mi többet állítunk, mint a legliberálisabb liberális, mert mi azt mondjuk, hogy az emberi jogok, az ember méltósága nem abból ered, hogy egy parlamenti határozat, vagy az ENSZ

közgyűlése ezt megállapította, hanem abból, hogy a teremtő Isten képmására vagyunk alkotva. Ezért mindenki, legyen szegény vagy gazdag, fiatal vagy öreg, egészséges vagy beteg, azért végtelen érték, mert Isten képmása. Az emberi jogokat nem az országgyűlés adja és nem is a különböző nemzetközi szervezetek, hanem azok a teremtés rendje által eleve adottak, amit a parlament vagy egy emberi jogi nyilatkozat felismer és elismer. A keresztény felfogás ugyanakkor mindig kritikát fogalmaz meg a liberálisokkal szemben, mert ők a személy méltóságát úgy értelmezik, hogy elszakítják a közösségtől, ezáltal individualizmussá deformálják, ami a teljes emberi személyiség megcsonkítását jelenti, mert elszakítják a közösségi vonatkozástól. Ezért a liberálisok individualitás fogalmával szemben a kereszténység a személyiség fogalmát állítja, amely mindig utal az emberi személy közösségi aspektusára.

A másik oldalon hasonló egyoldalú túlzással találkozunk. A szocialisztikus felfogásról – és itt szeretném hangsúlyozni, hogy most a klasszikus szocialistákra gondolok, Marxra és a klasszikus baloldalra – azt mondhatjuk, hogy neked szocialista barátom igazad van akkor, amikor az ember közösségi természetét hangsúlyozod. Sőt, mi többet állítunk, mint a szocialisták, mert mérhetetlenül nagyobb szolidaritás a másik emberben Krisztust látni, mint azt gondolni, hogy majd az állami szociális ellátó rendszerek oldják meg az emberi egzisztencia problémáit. A keresztény felfogás egyúttal kritikát is gyakorol a szocializmus irányába, mert – legalábbis a klasszikus szocialisták – annyira túlhangsúlyoz-

zák az ember közösségi voltát, hogy az egyes ember már nem lesz más, mint egy jelentéktelen csavar a gépezetben. A személy elveszíti jelentőségét. Gondoljunk a marxizmus osztályfelfogására, ahol az egyes ember önmagában nem is jelenik meg, csak mint az osztálynak a tagja. Ugyanennek a nemzetiszocialista kiadása, ahol a fajban feloldódik, elveszik az egyén. Ezért a keresztény felfogás mindig kritikát gyakorol a szocialisztikus felfogással szemben, mert kollektívizmusba csúszik, és elveszíti az egyes ember, a személy jelentőségét.

Filozófiatörténetileg mindig is az volt a probléma, hogy a liberális individualizmus és a szocialista kollektívizmus nyilvánvalóan a teljes emberi személy megcsonkítása, egyoldalúság. A kérdés az: a személyiség és a közösség elve hogyan hozható egységbe? Erre a keresztény társadalmi tanításban Aquinói Szent Tamás adta meg a megoldást a szubsidiaritás, a kölcsönös kiegészítés fogalmával, amikor azt mondta, hogy a természet rendjéből eredően, amit egy kisebb közösség megtehet, azt egy nagyobb nem veheti el. Ott kell megoldani a problémákat, ahol azok a természet rendje szerint vannak, de ha nem tudja megoldani, akkor viszont ki kell segíteni, mégpedig olyan módon, hogy a későbbiekben képes legyen önmagán segíteni. Ez a gondolat elutasítja azt a liberális felfogást, ami azt mondja, hogy mindenki oldja meg a saját problémáját, aki pedig nem tudja, az magára vessen. Ugyanakkor elutasítja azt a szocialisztikus felfogást is, ami infantilis módon úgy akarja berendezni az ember életét, hogy majd állami segélyekből elvegetál. Ezért te-

hát a perszonalitás, a szolidaritás és a szubszidiaritás az a hármass társadalmi tanítása az egyháznak, amin belül lehetséges a keresztény politika. Aki ezt a hármast nem vallja, filozófiai értelemben az nem lehet keresztény politikus.

13. Amikor Jézus azt mondja, hogy egy vessző sem vész el a törvényből, akkor a politológiai logikából következően, azt mondhatják rá, hogy jobboldali fundamentalista, amikor saját magát azonosítja a szegényekkel, akkor azt mondhatják rá, hogy baloldali forradalmár.

Nem arról van szó, hogy a kereszténydemokrácia a jobboldal és a baloldal között helyezkedik el, hanem az a történelemfilozófiai és politikaelméleti megközelítés a helytálló, hogy a keresztény tanításban őseredeti egységben vannak a ma jobboldalinak, illetve baloldalinak minősített tradicionális és szociális alapértékek. A szabadság, egyenlőség, testvériség keresztény ihlettségű hármass egységét a felvilágosodás szekularizálta, majd a francia forradalmat követően egyoldalú túlzásokkal szétszakították. A szabadság individualista liberalizmussá torzult, az egyenlőség kollektivistá szocializmussá deformálódott, a testvériséget pedig egyaránt elfelejtették. Egyedül a kereszténydemokrácia őrizte meg az eredeti, keresztény fundamentumon nyugvó hármass egységet.

14. A fogalmak, amelyekből a liberalizmus és a szocializmus alapértékei lettek – a francia forradalom szabadság, egyenlőség, testvériség követelése

– gyökerükben és lényegükben keresztény fogalmak. Az más kérdés, hogy szekularizálták és utána egyoldalú túlzásokba vitték, de azért ezek alapvetően keresztény értékek, keresztény gyökerekből valók, ezért nekünk, kereszténydemokratáknak ezeket a gondolatokat értékként kell elfogadnunk, és – a helyükre téve azokat, a teljes emberkép összefüggéseibe visszaállítva – saját értékünként kell felmutatnunk.

Ebből ered, hogy a kereszténydemokrata-keresztényszociális felfogás – az egyik oldalon a liberális értékekkel, a másik oldalon a szociáldemokrata értékekkel való kapcsolódás alapján – olyan sajátos lehetőséget biztosít a kereszténydemokráciának, hogy mind a két irányba képes bizonyos kapcsolódásokra. Ezért megkockáztatom azt a megjegyzést, hogy a kereszténydemokrácia képes egy bizonyos, talán úgy fogalmaznék, hogy helyváltoztatás nélküli mozgásra aszerint, hogy a hangsúlyt a liberális értékekkel való kapcsolódásra, vagy a szociáldemokrata értékekkel való kapcsolódásra helyezi-e, anélkül, hogy bármelyiket is fel kellene adnia, és hogy belső ellentmondásba kerülne önmagával. (Miközben ez a belső ellentmondás nyilvánvalóan megvan a liberalizmus és a szocializmus kapcsolódásánál. A liberálisok minél korlátlanabb szabadságot akarnak, a szocialisták pedig kikényszeríteni az egyenlőséget. De ha szabadság van – mivel az emberek nem egyenlők –, akkor oda lesz az egyenlőség. Ha pedig kikényszerítik az egyenlőséget, akkor szükségszerűen korlátozzák a szabadságot.)

15. A kommunizmus mint ateista vallás története szerintem Izajás próféta értelmezésével kezdődött, az Ebed Jahve-dalokkal, amelyek az Úr szenvedő, de szenvedése által az emberiséget fölemelő Szolgájáról szólnak. Ezt a kereszténység Krisztusra értelmezi, a zsidóság pedig Izraelre. Marx ezt egyszerűen szekularizálta, és a proletariátusra vonatkoztatta. A Mennyországból, a Mennyei Jeruzsálemből így lett kommunizmus. Az Istennek, mint Abszolútumnak a jegyeit – mint például az örökkévalóság stb. – az anyagra ruházták. De ikonográfiailag is tetten érhető ez, Marx–Engels–Lenin megfelel a Szentháromságnak – az egy eszme három személyben áll fenn –, Marx Tőkéje és a Kommunista kiáltvány az Evangéliumoknak, a munkásmozgalom mártírjai az ókeresztény vértanúknak, a kommunista indulók a pravoszláv egyházi énekeknek, a május 1-jei felvonulás a húsvéti körmenetnek. Lenint miért tömték ki? Azért, mert ezzel az új „ereklyével” akarták mintegy pótolni az orosz néptől 1917 után elvett, és nyilvánosan meggyalázott szentek ereklyéit.

16. Lukács György eleve adottnak tartotta – amit persze nem mondott ki –, hogy ő és a hasonszőrűek eleve a hatalomra rendeltettek. Még azt is megengedem, hogy tényleg azt hitték, hogy ők kiválasztottak arra, hogy az emberiséget boldogítsák, még akkor is, ha abba az emberek történetesen belepusztulnak. Tehát Lukács György mutatója az volt, hogy valamilyen ideológiát csináljon arra, hogy miért is ők a hatalomra rendeltettek? A kiinduló pont Marxtól

jött, hogy minden tudat hamis tudat, kivéve a proletár tudat, ami nem hamis tudat. Igen ám, de ezt a proletárok nem tudták, és ráadásul, akik erre a megállapításra jutottak, azok feltűnően nem voltak proletárok. A lukácsi válasz erre az ellentmondásra az volt, hogy aki erre azt mondja, hogy az egész úgy hülyeség, ahogy van, és még a saját rendszerében is önellentmondásos, az pusztán azt bizonyítja ezzel, hogy hamis tudata van, tehát eleve nem lehet igaza, és ha továbbra is ugrál, akkor Lukács elvtárs esetleg saját kezűleg lövi agyon. A lényeg az, hogy van egy eleve hatalomra rendelt élcsapat, akinek nincs hamis tudata, tehát igaza van; vannak proletárok, akiknek elvileg nincs hamis tudatuk, csak ezt nem tudják, de itt az élcsapat, aki tudja, és ezért a proletárt, akár akarja, akár nem, boldogítani fogja; és vannak, akik ezt ellenzik, amiből is láthatóan hamis tudatuk van, tehát nincs igazuk.

17. A közgazdaságtan kiinduló pontja az a feltetelezés, hogy az emberek „racionálisan viselkednek”, amin haszonelvűséget ért. Ez abszolutizálva már antropológiai tévedés. Ugyanis miért racionálisabb, vagy ha tetszik „haszonmaximalizálóbb” egy bankár, mint egy karmelita szerzetes? Végül is van-e hosszabb távú és nyereségesebb befektetés, mint az örökkévalóság? Vagy miért racionálisabb és hasznosabb a pénzemet részvénybe fektetni, mint pl. a családomba azzal, hogy elmegyünk a gyerekekkel nyaralni? A gyerek taníttatásába, összetartó élményekbe vagy a szellemi-lelki javakba fektetett pénz, munka, idő miért lenne kevésbé racioná-

lis vagy hasznos? Csak más koordinátarendszerben mérhető az értéke. Ebben az összefüggésben hangsúlyoztam az antropológiai fordulat fontosságát. A gazdaságnak is millió olyan nem gazdasági természetű előfeltétele és vetülete van, ami szoros értelemben nem gazdasági természetű. Például az erkölcs.

18. Látnivaló egy ördögi kör. A vadkapitalizmus leplezhetetlenné vált alkalmatlansága és embertelensége tette annak idején a realitás illúziójává a marxizmus utópiáját; most úgy tűnik, mintha a marxizmus történelmileg is bebizonyosodott alkalmatlansága és embertelensége tenné ugyanezt a vadkapitalizmussal. Megszenvetjük a létező szocializmust, aminek terheit ma is nyögjük, mert az akkori hatalom nem akarta meghallani a tévedéseit kimutató kritikát, és az ember természetének megfelelő, a teljes személy kibontakozását lehetővé tévő társadalmi tanítást. Most – a vadkapitalizmus bővületében – úgy tűnik, nem akarja meghallani ennek kritikáját. Őrületség lenne újra belezuhanunk abba, amiről belátható volt, hogy alkalmatlan, hogy embertelen, és amiről – az enciklikákkal egybehangozóan – a történelem is kimondta az ítéletet.

19. A mostani válság a neoliberais gazdaságpolitika válsága, történelmi csődjének előjele. A „láthatatlan kéz” mítoszának csődje, annak az ideológiának a csődje, amely azt hirdette, hogy a gazdaságban, a pénzügyekben nem szükséges az állami szerepvállalás, majd a gazdaság, majd a

piac szabályozza önmagát. Ennek a liberális politikának a nevében rombolták az államot, és most azt várják, hogy az állam mentse meg a helyzetet. II. János Pál pápa a marxizmus bukása után prófétai módon arra figyelmeztette a világot, hogy a létező szocializmus történelmi csődje nem jelentheti a neo-liberális vadkapitalizmus megdicsőülését.

20. Az életnek vannak területei, ahol piaci viszonyoknak kell lenni, ilyen a gazdaság, és vannak olyan területei, ahol alapvetően nem piaci viszonyoknak kell uralkodni, hanem szolidaritásnak és állami felelősségvállalásnak. Ilyen az egészségügy, az oktatás és a kultúra.

21. Ezt az országot kétszer rabolták ki, nagyjából ugyanaz a kör, érdekcsoport, hálózat, nevezük bárhogya. A második világháború után valami olyasmit mondtak, hogy a magántulajdon rossz, az állami tulajdon jó, és az államosítás jelszavával elvették az emberektől a földjüket, az üzletüket, a házat, kinek miye volt. A rendszerváltozás alatt és után pedig azt mondták, hogy az állami tulajdon rossz, a magántulajdon jó, és elkótyavetyélték a megmaradt állami vagyont.

22. Ellene kell mondanunk a privatizáció – valójában a nemzeti tulajdon kifosztása – igazságtalanságának, mert ellentétes a nemzet életérdekeivel, amikor a magántulajdon elszakad a közjótól, amikor nem fejlesztést jelent, hanem a magyar konkurencia megfojtását és a magyar piac monopolizálá-

sát idegenek által, amikor nem szolgáltatásbővülést jelent, hanem azt, hogy a szolgáltatáson túl az embereknek ki kell fizetniük a befektetők extraprofitját is. Az állami tulajdon nem lehet szabad préda – és fel kell hívnunk a figyelmet arra is, valójában nem „tehermentes”. Mégpedig azért nem, mert ebben testesül meg nemzedékek ki nem fizetett munkájának értéke. Gondoljunk arra, hogy a szocializmus idején a dolgozók munkabérének jelentős részét visszatartotta, nem fizette ki az állam azzal, hogy ezért ingyenes egészségügyet, szociális biztonságot, és méltó nyugdíjat biztosít. Mindezt nemcsak törvényben, hanem alkotmányban garantálta. Ezért az államnak nemcsak a külföldi hitelezők felé van eurómilliárdokban kifejezhető adóssága, hanem saját állampolgárai felé is. És a természetjog szerint a megélhetésükért küzdő emberek felé való kötelezettség erősebb, mint a befektetők haszna iránti. Természetesen szem előtt kell tartani, hogy van politikai realitás, és szűk a gazdasági mozgástér – de az erkölcsi rend nem tehető zárójelbe.

23. A múlt századi neoliberais dogma miatt azt erőltetik, hogy a pénzügyi egyensúly áll mindenkifelett! Megjegyzem, ha ez így lenne, akkor Szomália lenne a világ legjobb országa, hiszen nulla kiadás, nulla bevétel – vitathatatlan az egyensúly. Mi azt mondjuk, hogy az államháztartási egyensúly valóban fontos, de nem az egyetlen szempont. Ennek az oltárán nem áldozható fel a gazdasági növekedés, sem a társadalompolitika szempontjai. Ezért is mondom, hogy az államnak rá kell kényszer-

rítene a bankokat és a multikat, hogy ők is vállaljanak arányos részt a terhekből.

24. A keresztény társadalmi tanítás nem a munka és a tőke konfliktusával operál, hanem a munka–tőke konszenzusára épít. A feladat a tőke humanizálása.

25. Az a cél, hogy minél több embernek minél több tulajdona legyen, de olyan formában, hogy a tulajdon ne csak neki legyen jó, hanem másnak is.

26. Ennek az egész balliberális–zöld társulatnak van egy olyan rögeszméje, egy dogmaszerű rögeszméje, hogy a világ fejlődése az úgy néz ki, hogy egyre inkább elvallástalanodik, a nemzetek eltűnnek, a család megszűnik, és ők ezt tekintik fejlődésnek. Ebből kiindulva az ő számukra felfoghatatlan az, hogy egy volt szocialista ország fontosnak tartja a vallást és az egyházakat, a nemzeti létet, fontosnak tartja a családot, mégpedig az egy férfi, egy nő házasságára épülő családot, és ezért ez, amit mi csinálunk, ez az ő szempontjukból, az ő felfogásukból, a szöges ellentéte annak, mint amit ők haladásnak gondolnak. Mi meg azt gondoljuk, hogy amit ők haladásnak gondolnak, az egész egyszerűen deviancia.

27. A kereszténydemokrácia és a zöld pártok két különböző politikai felfogásának van egy közös része, amit környezet/természet-védelemnek nevezünk. De van lényegi különbség is: mi teljességében

valljuk a természet rendjének védelmét, nem csak a natúra, de a kultúra tekintetében: tehát az ember és a társadalom vonatkozásában is.

Ők – illogikus módon – a természetet és annak rendjét csak az ásványok, növények, állatok esetében ismerik el, míg az ember és társadalom esetében ideológiájuk természet-ellenessé válik: egyneműek házassága, abortusz, eutanázia, drogpropaganda.

Mi valljuk, hogy a természet rendje a teremtés rendjét tükrözi – mégpedig teljességében: tehát nem csak az embert körülvevő világ, hanem az ember és a társadalom rendjének tekintetében is –, ezért politikai hitvallásunk, hogy a természetvédelem teremtésvédelem!

28. Heideggertől származik az a gondolat, hogy egyetlen szaktudomány sem képes arra, hogy meghatározza önmagát, módszertanát, és illetékességének határait. Tehát az, hogy mi a matematika, ez nem matematikai kérdés, hogy mi a kémia metodológiája, ez nem kémiai kérdés, és hogy meddig tart a biológia illetékességének területe, ez már nem biológiai kérdés. Ezek teológiai, filozófiai, erkölcsi kérdések. Ugyanez igaz a társadalomtudományok esetében is. Tehát az egyháznak van egy sajátos prófétai szerepe és tanító feladata ebben a tekintetben is, és hogy ha mondjuk a klónozásra, génmanipulációkra, ilyesmikre gondolunk, akkor láthatjuk, hogy az emberiség katasztrófáját jelenti, ha a részterületek jogos autonómiájának félreértéséből kifolyólag negligálni akarják az egyháznak ezt a sajátos küldetését. Abból, hogy technikailag

meg tud csinálni valamit az adott rész tudomány, egyáltalán nem következik, hogy azt meg is szabad tennie! Természetesen a természettudományoknak, a társadalomtudományoknak, a politikának megvan a maga jogos autonómiája, de ez az autonómia soha nem lehet az erkölcstől való autonómia.

29. Ez a mi álláspontunk, a kereszténydemokratáké: hogy az írott alkotmány, a pozitív jog felett létezik a természetjog, és mivel a természet rendje a teremtés rendjét tükrözi, ezért ebben az összefüggésben ez a végső valóság. Végső kérdésekben a parlament nem játszhat Istent. Ebből vezethető le például a magzatvédelemről vallott álláspontunk is. Miután az emberi élet szempontjából nincs se logikai, se filozófiai, se természettudományos különbség aközött, hogy a magzat egy, négy vagy nyolc hónapos, hogy a hasfalon belül vagy kívül van, ha a magzat pusztán a kora alapján halálra ítéltető – mert a parlament így döntött –, akkor logikailag ezen az alapon bármely emberi élet elpusztítható kora vagy egészségi állapota alapján.

30. Van olyan idő, amikor a fregolin száradó pelenka a nemzeti zászló jelentését is hordozza a magyar élni akarás szimbólumaként.

31. A társadalmi valóság alakítása és az igazság kimondása együttesen vezethet el oda, hogy a közvélekedés megváltozzon az élethez való joggal kapcsolatban is. Politikai realitás és prófétai jel, ez az ars poeticám.

32. Ha mindent megtettünk az élet védelmében, és leszavaznak, akkor is megmarad az ellene mondas prófétai jele.

33. Ha a házasság tekintetében feladnánk a természet rendjén nyugvó, egy férfi egy nő meghatározást, és azt kiterjesztenénk pl. két férfira vagy két nőre, nem tartanák-e ezt diszkriminatívnak más formációk vonatkozásában? Pl. a többnejűséggel szemben? Ha a „férfi, nőt” feladjuk, az „egyet” miért nem? Ha két férfi házasodhat, akkor három miért nem? Hol van akkor a házasság határa? Továbbá a Magyar Állam nem azért védi és támogatja anyagilag és erkölcsileg a házasság és a család intézményét, hogy az állampolgárok „szexuális önmegvalósítását” finanszírozza, hanem azért, mert itt születik és nevelkedik fel a gyermek, aki fenntartja a társadalmat és a nemzetet.

34. Nem akarjuk megbélyegezni ezeket az embereket, de ne nevezzék a kapcsolataikat házasságnak, mert ez megszentelt fogalom, és ne fogadhasanak örökbe gyereket, mert a gyerek egészséges fejlődéshez való alkotmányos joga erősebb, mint a homoszexuális párok gyerekre való igénye. És nem mondunk, mert nem is mondhatunk le arról a jogunkról és kötelességünkről, hogy a természet rendje és a keresztény tanítás alapján a bűnt bűnnek nevezzük.

35. Saját deviáns életvitelükből csinálnak politikai ideológiát.

36. Súlyos felelőtlenség – sőt súlyos előítéleteség – előítéletnek bélyegezni valami olyat, ami napi tapasztalat, szociológiai tény, hiszen ezek után a tényleges előítéleteség is relativizálódik.

37. Azt mondják ezek a műsorok, hogy ez „valóság-show”. Nyilvánvalóan nem valóság, hanem a valóság egy szegmense, egy szubkulturális sarka, mondhatnám, egy pervertált szubkulturális sarka, de miután ezt úgy mutatja be, mintha ez lenne a valóság, ez egy idő után valóban létre fogja hozni a valóságot a társadalomban az önmagát beteljesítő jóslat folytán. Ezért tehát nem megkerülhető az állam felelőssége, hogy például a média tekintetében mit hagy bemutatni a társadalom felé.

Nézzük például a kereskedelmi médiákat. Én nem vonom kétségbe, hogy van-e joga a befektetőknek a médiába befektetni. De miért fektet be valaki a kereskedelmi médiába? Azért fektet be, hogy minél nagyobb profitot kapjon vissza. Ha másutt nagyobb profitot tudna elérni, akkor oda fektetne be. Tehát mi a kereskedelmi média célja? Az, hogy a befektetőknek minél magasabb profitot eredményezzen. Hogy tudja ezt a profitot eredményezni? Egyetlen egy dologgal, a reklámbevételekkel. A reklámidő nem növelhető a végtelenségig, mert részint a nap 24 órából áll, részint pedig ha a reklámidő egy bizonyos szintet túlhalad, akkor már nem fogják nézni a műsort. A nézettség csökken, tehát a reklámidő értéke is csökken, így a befektető profitja is csökken. Tehát egy módon lehet a profitot növelni, ha növelik a nézettséget. És minél nagyobb

a nézettség, annál értékesebb az egy percre jutó reklámidő. Hogy lehet a nézettséget növelni? Azt kell mondanom, hogy sajnos nem feltétlenül úgy, hogy a szép, jó, és okos dolgokat mutatják be, hanem úgy, hogy bizony a legaberráltabb és legsötétebb dolgokat. Ezt gátlástalanul megteszik, hiszen egyetlen céljuk van, a profit növelése. És itt van az állam szerepe, aki azt mondja, hogy kedves befektetők, persze, jogotok van a profithoz, de nekünk is jogunk van ahhoz, hogy a társadalom védelmében bizonyos dolgokra azt mondjuk, hogy ezt már nem.

38. A média szerepét megpróbálom egy példával megvilágítani: ha bemegyek, mondjuk egy kínai étterembe és elém tesznek egy étlapot, amin az van, hogy választhatok a hutulu és a kutulu között, akkor valójában nincs szabad választásom, mert fogalmam sincs, hogy mi az egyik és mi a másik. Ha magyarul is odaírják, hogy az egyik rántott pontyot, a másik pedig sült kacsát jelent, akkor a szó igazi értelmében választhatok. Nos, a média hutulut és kutulut kínál az embereknek. A parlamentáris demokrácia egész konstrukciója a szabad választások eszméjén nyugszik. Igen ám, de világviszonylatban is egyre nyilvánvalóbb, hogy miközben a hatalmi ágak elválasztása aprólékosan kidolgozott, addig a választásokat – és ezzel végeredményben az egész államszervezetet – eldöntő média valójában nem áll alkotmányos kontroll alatt, hanem bizonyos pénzügyi-ideológiai érdekcsoportok kezében van. Ezért állítom azt, hogy a parlamentáris demokrácia a választások valóban szabad voltától függ,

ez pedig nemcsak azt jelenti, hogy ne lehessenek választási csalások, hanem arra is igazi garancia kell, hogy bizonyos érdekcsoportok a médiahatalmukkal ne manipulálhassák a közvéleményt és így a választásokat.

39. Világviszonylatban is, de Magyarországon különösen, egy sajátos zsonglörködés folyik a fogalmakkal. A szekuláris értelmiség kezében tartva a médiapozíciókat, médiamonopóliumot, ennek segítségével az egyes fogalmakat önkényesen definiálja, majd egy torzított definíció értelmében sulykolja a társadalomba. Olyan definícióval ruházzák föl az adott fogalmat, amely annak legfeljebb csak járulékos jegyeit tartalmazza, a lényegi jegyeket elhagyja, majd az így csinált – teljesen önkényes – definíciót már köznyelvi értelemben használva, egészen meglepő és bizarr konklúziókra jut. Ezért létfontosságú, hogy fogalmilag tisztázzuk a saját eszmerendszerünket, hogy a mi fogalmainkat mi definiáljuk, mert ellenkező esetben végképp kiszolgáltatjuk magunkat annak a szekularista médiaértelmiségnek, aki ezeket a fogalmakat úgy alakítja, ahogy az ő politikai érdekeinek megfelel.

40. A mindenkori magyar kormány, először, másodszor és harmadszor a magyar nemzetnek felelős, nem pedig Brüsszelnek, Washingtonnak, Moszkvának, a Világbanknak vagy bárki másnak.

41. Botrány, amikor nekünk, magyaroknak azt kell hallgatnunk, hogy mi pár évvel ezelőtt Európához

csatlakoztunk, mert hol lennénk ezeregyszáz éve – vagy ki tudja mióta –, ha nem Európában? És megfordítva, hol lenne ez az Európa, ha mi nem lettünk volna Szent István óta minden szellemi gyökerünkkel egy évezrede ebben az Európában? Mert mi véreztünk pajzsként védve ezt az Európát a tatárral szemben, a törökkel szemben és – hogy diplomatikusan fogalmazzak – a keleti pogányság más formációjával szemben ezer éven keresztül. És ezért van, hogy nekünk nem a cselédlépcsőn kell bekullognunk ebbe az Európai Unióba és ott szegény rokonként meghúzni magunkat, hanem történelmi munkánk révén kiérdemelt helyünket kell méltósággal elfoglalni, mert ha mi nem becsüljük magunkat, senki sem fog megbecsülni minket. És ha mi nem tudjuk és tudatosítjuk a saját értékeinket, akkor senki sem fog értékelni minket.

42. Fájdalmas tapasztalat volt a keleti bolsevik keresztényüldözés túlélése után szembesülni azzal a nyugati szabadkőműves beütésű antikrisztianizmussal, azzal az „Európai Alkotmánytervezet” címet viselő provokációval, amely az európaiság alapértékei tekintetében hivatkozni akart a görög-latin civilizációra és a felvilágosodásnak nevezett irányzatra, miközben említést sem volt hajlandó tenni a kereszténységről. Ez nyilvánvaló történelemhamisítás. Hiszen a gyökerek tekintetében ott van a görög kultúrán és a római jogon kívül az ószövetségi etika és a germán államszervezés – gondoljunk csak Nagy Károlyra –, de ezekből az építőkövekből a kereszténység emelt katedrálist: azt a csodát,

melyet európai civilizációnak nevezünk. Ez az Európa, ha akarja, ha nem: keresztény civilizáció, mert – paradox módon – még a tagadása is – Voltaire-től Marxig – csak keresztény kultúrkörben értelmezhető. A „felvilágosodást” sem véletlenül próbálták ki-tüntetett módon megnevezni, noha az pusztán egy a számos európai eszmei áramlat közül. Nehezen tudom elhessegetni magamtól a gondolatot, hogy az egyházellenes, jakobinus hagyományok iránti kötődés a magyarázat. Világosan kell látnunk és láttatnunk, hogy a kereszténységre való hivatkozás kérdése annak a kérdése, hogy az Európai Uniónak lesz-e lelke. Szellemi-kulturális közösség lesz-e vagy pusztán gazdasági vállalkozás? Márpedig – és erre a történelem a bizonyíték – jövője csak akkor lesz, ha van szellemi tartalma. A kereszténység és Európa egymástól elválaszthatatlan. Pontosabban fogalmazva: a kereszténység létezhetne Európa nélkül, de Európa nem létezhetne a kereszténység nélkül!

43. Két téveszme él. Az egyik a balliberális oldalé, amely úgy tekint az Európai Unióra, mint a magyar történelem beteljesülésére és céljára. Ez egész egyszerűen tévedés. A magyar történelemnek önmagában létezik a célja, nem pedig valamilyen nemzetközi szervezetben. A másik tévedés pedig az, ha valaki érzelmi indulatból ellenségesen viselkedik az Európai Unió iránt. Ezt – érzelmileg – bizonyos szempontból megértem. Csak az a helyzet, hogy azt kell látnunk: ha nincs Európai Unió, akkor mi van? Én is rendkívül kritikus vagyok a brüssze-

li bürokráciával szemben, főleg amikor soha senki által meg nem választott bürokraták ítélkeznek szuverén országok, a nép által megválasztott kormányok felett. De a magyar nemzetnek józan, racionális szempontból mégiscsak az az érdeke, hogy az Európai Unió belül próbálja érvényesíteni nemzeti érdekeit. Bármilyen kínos és keserves is, az Európai Unió belül kell nemzeti érdekeinket képviselni. Nem szabad engedni azoknak, akik az önfeladást akarják elérni, de annak sincs sok értelme, hogy fejfel nekirohanjunk a betonfalnak.

44. Az Európai Unió nem a magyarság történelmi célja, hanem a magyarság megmaradásának egy eszköze: annyiban vagyunk Unió-pártiak, amennyiben az Unió megfelel a magyar nemzet életérdekeinek.

45. Kritikusak vagyunk az Unióval szemben, de hűek vagyunk az alapító atyák örökségéhez. Az EU bűnben él, de nem bűnben fogant.

46. A brüsszeli bürokrácia és az Európai Parlament részéről törekvés, hogy a nemzetállamokat maga alá gyűrje, és egyfajta Európai Egyesült Államokat hozzon létre. Igen ám, de az a helyzet, hogy az Európai Unió alapító atyái a nemzetek Európájára – és egyébként egy keresztény ihlettségű kultúrkör nemzetek Európájára – épülő világot álmodtak meg Európai Unió néven, nem pedig egyfajta Európai Egyesült Államokat. Amit az európai polgárok többsége nem akar, köztük én sem. Ezért

nagyon fontos, hogy az Alaptörvényben nem arról van szó, hogy mi lemondunk szuverenitásunk egy részéről az Európai Unió miatt, hanem szuverenitásunk egy részét más országokkal közösen gyakoroljuk, ami nagy különbség!

47. Szent István országa soha nem lehet kalifátus! De még úgynevezett párhuzamos társadalom sem. A három vallás összehasonlítása tekintetében: a zsidóság egyetlen nem zsidót se akar zsidóvá tenni, a kereszténység pedig missziós vallás, nem kényszerít senkit semmire, mivel a hit kegyelem, amit csak szabad akarattal lehet elfogadni. Az iszlám viszont hódító vallás. El kell olvasni a Koránt és az iszlám történetét. Én tisztelen az iszlámot, mint világvallást és nagy kultúrát, de látom azt is, hogy a saría bevezetésének kísérlete és a dzsihadizmus előbb-utóbb a valóság része lesz. Ettől kell megóvnunk a nemzetet. Különben 150 éves tapasztalatunk van róla...

48. Botránynak tartom, milyen könnyel Európa viselkedik a keresztényüldözéssel szemben, elfogadva azt a kettős mércét, hogy bizonyos iszlám országokban kivégeznek valakit, ha megtér, vagy akár csak ha Bibliát ajándékozik, miközben Európában egymást érik a mecsetek...

49. Mi lett Párizsból, Franciaországból, az „Egyház legidősebb leányából” a saría árnyékában? Valóban úgy van, hogy ez az utolsó francia generáció, akik még francia életet élhetnek Franciaországban...

Európában vannak, akik már elvesztek, vagy az elveszés állapotában vannak, és vagyunk még Magyarországon és Közép-Európában, akik harcolunk. Magyarok, lengyelek, csehek és szlovákok, hogy magyar, lengyel, cseh és szlovák életet élhessünk, Magyarországon, Lengyelországban, Csehországban és Szlovákiában.

Mi magyarok hiszünk a magyar történelem kontinuitásában, az örök magyarságban, hogy Szent István, Mátyás, Széchenyi, Pázmány, Arany János és Bartók örökségét, a történelmünket, a kultúránkat, a nyelvünket, az észjárásunkat tovább adjuk fiainknak. Mert a magyar megmaradás a Duna–Tisza táján 1100 éves küldetés!

50. Hogy jutott ide Európa? A jakubinus-bolsevik-szabaddkőműves ideológia, az antikrisztianus meszterkedés kétszáz éve minden eszközzel relativizálja-támadja-üldözi a kereszténységet, előidézve az identitásvesztés vákuumát. És – el kell ismernünk – hogy a devianciák propagálása pedig joggal váltja ki ennek megvetését, utálatát a muszlimok részéről. Furcsa, de nem veszik észre, hogy miután – az identitásvesztés, a dekadencia és tömeges iszlám migráció miatt – keresztény európai civilizációnk elesett, az iszlamisták az ő fejüket fogják levágni először, a miénket csak majd a sor végén. Metsző élességgel kell látnunk: ha most a migráció ügyében hibázunk, az többé nem csinálható vissza.

51. Ma a világot uraló ideológia – az Egyesült Államokban a demokratapártiakhoz, az EU-ban a

szocialisták-kommunisták-liberálisok-zöldekhez köthetően – a migrációban valójában nem fenyegetést lát, hanem alkalmat: a keresztény-konzervatív értékrend és főleg a nemzetállamok lerombolásához; hiszen a migráns tömegek számára mindez idegen, ezért nem csak majdani szavazóikat látják bennük, hanem annak eszközét, hogy a keresztény örökséget végleg relativizálják és a nemzeteket végleg maga alá gyűrje az, amit „brüsszeli bürokráciának” neveznek. Megjegyzem, ha ez sikerülne nekik, akkor ennek – az iszlamizmus tekintetében – az ő szempontjukból is súlyos következményei lennének...

52. Karitász a migránsok felé, de önvédelem a migrációval szemben.

A mostani migráció elleni küzdelem tétje: hogy Európa Európa maradjon. Magyarország pedig Magyarország.

53. A természet rendje szerinti felelősség – az állapotbeli kötelesség klasszikus katolikus tanítása – koncentrikus körökkel írható le. A legbelső, az elsődleges kötelesség-felelősség a saját családomért van; azután a nemzetem iránt; és végül az emberiség iránt. A felelősségi körök összekeverése végzetes.

54. Mindenekelőtt arra a kérdésre kell választ adnunk, hogy kik vagyunk mi, mi a küldetésünk, miért is csináljuk ezt az egészet?

Kik vagyunk mi? Három tételben adhatjuk meg a választ: mi vagyunk az egyetlen történelmi párt, mi vagyunk az egyetlen keresztényszociális párt, és mi vagyunk az egyetlen világnézeti párt.

A KDNP az egyetlen történelmi párt Magyarországon. 1944-től – amióta eleink megalapították ezt a pártot – szellemi értelemben egy jöttányit sem változtunk. Mégpedig azért nem, mert az igazság örök. Ezért van az, hogy az aktualitások, a jelen kihívásokra adott válaszok megfogalmazása, az a dolgok természete szerint változik, de a szellemi alap változatlan, mert a természet rendjén, a teremtés rendjén nyugszik. Egy kereszténydemokrata pártnak két csapda-helyzetet kell elkerülnie. Az egyik, hogy a változások bővületében el ne veszítse a lényegét, a másik pedig, hogy ne ragaszkodjon olyan korhoz kötött megfogalmazásokhoz, amelyeket már meghaladott az idő. A feladatunk tehát nem több és nem kevesebb, mint hogy az örök igazságot képviseljük az adott kor nyelvén.

Mit jelent az, hogy keresztényszociális párt? Ezt azért nagyon fontos tudatosítani magunkban, mert a közbeszéd a politikai palettát jobb és baloldalra osztja. Ez persze köznyelvi értelemben igaz, és ebben a koordinátarendszerben mi valóban egy jobbközép párt vagyunk; ám nemcsak egy koordinátarendszer van, hanem valójában kettő. Van egy koordinátarendszer, ami a hagyományos értékeket, illetve ezek tagadását mutatja. Egyik tengely a család, egyház, nemzet, a másik pedig ezek tagadása. Ennek értelmében, mi egy markánsan jobboldali, konzervatív párt vagyunk, hiszen a család, a házas-

ság védelmezői vagyunk, hiszünk az egyházak küldetésében és patrióta alapon állunk. Ennek ellentéte, tagadása, mintegy antitézise – az időközben mára már eltűnt – balliberális SZDSZ volt. Igen ám, de van egy másik koordinátarendszer, a szociális igazságosság koordinátarendszere, ahol az egyik tengely a munka, a másik pedig a tőke. Ebben az értelemben a Kereszténydemokrata Néppárt egy mérsékelt balközép párt, hiszen valljuk a munka elsőbbségét a tőkével szemben, és valljuk azt, hogy a tőkének, a magántulajdonnak igenis van közösségi vetülete.

És mi vagyunk az egyetlen világnézeti párt. Kulcsfontosságú, hogy ennek problematikáját is metsző élességgel lássuk. A világnézeti pártoknak világviszonylatban is az a problémájuk, hogy az igazság nem mindig találkozik a többségi közízléssel. Gondoljunk például a magzati élet vagy a házasság védelmére. Itt, ebben a helyzetben két tévedés lehetséges. Az egyik az, hogy nem érdekelnek a szavazatok, mi az igazság oldalán vagyunk, történjék bármi. Ezzel a habitussal könnyen egy hitbuzgalmi kongregációvá lehetünk. Márpedig mi egy politikai párt vagyunk, azzal a céllal, hogy alakítsuk a történelmet, ami pedig társadalmi többséggel, végül is a választások megnyerésével lehetséges. A másik tévedés, hogy a szavazatok kedvéért az önfeladás bűnébe esünk. Igen ám, de ha feladjuk a ránk bízott értékeket, végül is az igazságot, akkor minek csináljuk az egészet? A probléma megoldása, az igazság és többség problémájának megoldása egy világnézeti párt és egy nagy

gyűjtőpárt szövetsége. Ez a Kereszténydemokrata Néppárt és a Fidesz szövetsége. Ez teszi lehetővé, hogy egyfelől ne legyen önfeladás és a keresztény tanítás a maga tisztaságában csonkítatlanul megjelenhessen a politikai palettán, másfelől biztosítja azt a társadalmi támogatást, ami lehetővé teszi, hogy alakítsuk a történelmet! Ha egy párt feladja a forrását, az egyet jelent a szellemiség elvesztésével, végül a széthullással. A Fidesz–KDNP szövetség garanciája annak, hogy a forrásvidéket megtartjuk és a szavazók többségét is elérjük.

55. A mi történetünk 1944-re megy vissza, Barankovics István Demokrata Néppártjára és a keresztényszociális mozgalmak hagyományára, amelyek egyszerre mondtak ellent a vadkapitalizmusnak, illetve a barna és a vörös diktatúrának. Annak volt erkölcsi alapja, hogy ellene mondjon a vörös diktatúrának, aki ellene mert mondani a barna diktatúrának. Ma is megvan az a sajátossága, ami végigvonul a magyar történelemben: a „két pogány közt” gondolata. Ami a bukott szocialisták, kommunisták ópogánysága és a megjelenő szélsőjobb neopogánysága közötti Szent István-i örökség védelmezését jelenti.

56. A Barankovics-párt története az egész jobb-közép, polgári-keresztény-nemzeti szövetségnek mintegy történelmi előképe, vállalható normatív története.

*„Négy-víz parton, három-hegyen
Mindörökké magyar legyen
A máriás ének.”*

Sík Sándor: Az andocsi Máriához

MAGYARSÁG

57. Isten az égi haza mellett földi hazát is adott nekünk, ezért valamiképpen az égi hazához is hűtlen az, aki földi hazájának sorskérdései elől dezertál.

58. Minden nemzet egyszeri és megismételhetetlen érték. Senki nem adhatja azt a gazdagságot, ami a magyarság, csak mi magyarok. Ha mi eltűnünk a történelemből, akkor az egyetemes emberiség lesz örökre pótolhatatlanul szegényebb egy sajátos arccal, egy dallammal, Istennek egy gondolatával, azzal, amit magyarságnak nevezünk. Éppen ezért nekünk, magyaroknak az egyetemes emberiség felé elsődleges kötelességünk a saját magyarságunk megőrzése, kimunkálása és felmutatása. Mert ez az az ajándék, amit csak mi adhatunk az egyetemes emberiségnek.

59. Két tévedéssel kell szembenéznünk. Az egyiket internacionalista vagy kozmopolita tévedésnek lehet nevezni, ez az a felfogás, amely tagadja, hogy a nemzet érték. Úgy tekint rá, mint a múltból itt maradt relikviára, vagy valamiféle provincializmusra, amivel szemben a modern „européer Embernek” már nincs nemzeti kötöttsége. Nem tudom az emberiség nagyobb megszegényesülését elképzelni, mint ha a francia nem lenne francia, a német német, a lengyel lengyel és a magyar magyar. Ez a kozmopolita felfogás nem az ember kiteljesítése, hanem mintegy antropológiai megcsonkítása. Az internacionalizmus pedig – az osztályideológia téveszméjében – kifejezetten ellenségesen viszonyul a nemzethez. (Nagyon pontos a magyar

nyelv: inter-nacionalizmus, nemzet-közi, vagyis nem a nemzetek közössége, hanem a nemzetek közötti lét, ami egyfajta vákuum-lét, hiány-lét.) A másik tévedést nevezzük sovinizmusnak, ami egy nemzet életjoga alapján tagadja más nemzetek létezéshez való jogát. A keresztény felfogás nemzetben gondolkodik, minden nemzetet értéknek tekint, és azt tanítja, hogy minden nemzetnek joga van a létezéshez, sőt minden nemzetnek éppen az egyetemes emberiség iránti elsődleges kötelessége, hogy a saját értékgazdagságát kibontakoztassa, és az egyetemes emberiség számára elérhetővé tegye.

60. Voltaképpen mi az értelme az államnak? Mi végre van az állam? Mi végre van a Magyar Állam? Nyilvánvaló, hogy nem pusztán azért, hogy a lakcímkártyákat kiállítsa, és az utakat megkátyúzza. Persze ez is feladata, de azért ennél lényegibb célja is van az államnak, mivel az állam végeredményben nemcsak közigazgatási szolgáltató, hanem a nemzet közjogi és – legszélesebb értelemben vett – politikai önkifejeződése. Ezért a magyar állam értelme és célja az, hogy a magyar emberek életminősége javuljon és a magyar nemzet fönmaradjon.

61. A Magyar Országgyűlés először, másodszor és harmadszor az egyetemes magyarságnak tartozik felelősséggel, nem pedig valaki másnak. Az egyetemes magyarságnak – térben és időben. Térben: itt, a mai Magyarországon, a Kárpát-medencében és a nagyvilágon. És időben: mert felelősséggel tartozunk a történelem színe előtt az őseink felé,

akiktől ezt a hazát, akiktől a nyelvünket, akiktől a kultúránkat örököltük, és felelősséggel tartozunk az atódaink tekintetében is, akik majd el fognak számoltatni egyszer minket, hogy hogyan sáfárkodtunk ezzel az örökséggel.

62. Magyarországnak hasonló szerepet kell vállalni a külhoni magyarság tekintetében, mint amit Izrael vállal a világon lévő zsidóság tekintetében. Minden zsidó, bárhol él a világon, biztos lehet abban, hogy van egy országa – Izrael – és bármi történik, van hova hazamenni, és bármi történik, ez az ország a végletekig kiáll a saját diaszpóra-közösségei mellett. Ha Izraelnek szabad, nekünk is szabad.

63. A magyar nemzet – történelmi okokból kifolyólag – egy háromlábú székhez hasonlítható. Egyik lába a magyarországi magyarság, másik lába a határon túli, Kárpát-medencei magyarság, harmadik lába az emigráció magyarsága. Ha bármelyik láb kiesik, vagy eltörik, a szék felborul.

64. Szent István óta a magyar nemzet nem csak kultúrnemzet volt – a magyar nyelv, kultúra és történelmi sorsközösség alapján –, hanem politikai nemzet, amelyet a közjog tartott össze. Gondoljunk a Szentkorona jelentőségére.

65. Az asszimiláció fenyegetésével szemben a hagyományos támogatási formák szükségesek, de nem elégségesek. Ehhez egy nagyon erős impulzus kell. Ez a nagyon erős impulzus pedig az állampol-

gárság megadása minden magyarnak, bárhol él a világon. Ez a nemzet közjogi egyesítése, hogy nemzetársaink honfitársaink lehessenek!

66. Nincs A és B kategóriájú magyar állampolgár. Nincs olyan, hogy magyarországi magyar állampolgár és külhoni magyar állampolgár. A Kárpát-medencei magyarság és az emigráció magyarsága nem valami kvázi állampolgárságot vár, mert nem kvázi magyar, hanem ugyanolyan magyar állampolgárságot, mint ami nekünk van. Egy magyar nemzet van, egy magyar állampolgársággal!

67. Hűség a nemzethez van, a hazához. Az EU-hoz, a NATO-hoz, az ENSZ-hez legfeljebb munkavonatkozásbeli lojalitás van. A kettő nem keverhető össze.

68. Emberi jogokon nyugvó nemzeti érdekeinket soha többé nem rendeljük alá más országok belpolitikájának, soha többet nem rendeljük alá más országok érdekeinek, és soha nem rendeljük alá mások szempontjainak.

69. A rabló nem bocsátja meg a megrablottnak, hogy zsákmánya újra és újra emlékezteti: rablott holmi, ő maga pedig rabló. Ezért akarja javainak elrablása után elrabolni a megrablott emlékezetét is, ezért akarja öntudatából, lelkéből is kiforgatni. Ezért az elszakított és kifosztott magyar nemzetrészt iránti patológikus gyűlölet, ezért az évszázados lélekrablás.

70. Az autonómia nem kegy, amit valamilyen utód-állam a magyarságnak ajándékozik. Az autonómia, az önrendelkezés: emberi jog a közösség szintjén, tehát ez jár nekünk.

71. Fundamentum az autonómia soha fel nem adása, mert az autonómia a Kárpát-medencei magyarság megmaradásának egyedüli garanciája. A többségi magyarságnak területi autonómia, a kisebbségi magyarságnak kulturális autonómia. A magyarság soha nem követelt olyant, amire ne lenne számos példa Európában. Nem vagyunk kevesebbek semmilyen más nemzetnél. Ha nekik lehet, nekünk is lehet. Nemzeti hitvallásként kell vallanunk, hogy minden tett, ami az autonómia felé vezet nemzetmentő, és minden tett árulás, ami ellene.

72. Az etnikai alapú magyar pártok mellett állunk ki. Mégpedig azért, mert az etnikai alapú magyar pártoknál a magyar mivolt nem járulékos jegy, hanem a lényegadó karakter. Ha a határokon túl fölradnánk az etnikai alapú magyar pártokat, akkor létrejönnek előbb vegyes pártok, majd olyan, a többségi nemzethez tartozó pártok, amelyekben van egy magyar tagozat, majd a végén lesznek szlovák, román, szerb pártok, amikben lesz néhány magyar... Ez az asszimiláció kioldozása. Ezért elvi alapon ragaszkodunk az etnikai alapú magyar pártokhoz.

73. Magyarország felelős a nemzetrészekért. Ám a nemzetrészek is felelősek önmagukért, egymásért

és Magyarországért, végeredményben az egyetemes magyarságért.

74. Szent István korában két zsákutca fenyegette a magyar megmaradást, és Szent István bölcsesége, hogy mindkettőtől megvédte a magyarságot. Az egyik zsákutca Koppány pogánysága volt, aki nem értette meg az idők szavát. Én nem tudom, hogy Koppány magyarabb volt-e, mint Szent István, de azt pontosan tudom, hogy a magyar megmaradást Szent István jelentette. A másik zsákutca a nemzeti függetlenség feladása, aminek szimbóluma Orseoló Péter, aki felajánlotta hűbérbe Magyarországot a Német-római Császárságnak. Szent István történelmi művében az a zseniális és azért jelenti a magyar megmaradást, mert úgy kapcsolódott a keresztény Európához, hogy eközben nem lettünk sem a Német-római Császárság, sem a Bizánci Birodalom hűbérese.

75. Szent István idején pontosan ugyanaz volt a megmaradás parancsa, mint ami 1848-ban, vagy 1956-ban. Szent István korában ezt úgy fogalmazták meg, hogy a keresztény Európához való csatlakozás és a szuverén magyar állam megteremtése. 1848-ban ez úgy hangzott, hogy haza és haladás, vagyis a nemzeti függetlenség kivívása, illetve a polgári átalakulás. 1956-ban ugyanez volt a feladat: a polgári demokrácia, a jogállam megteremtése, véget vetni a diktatúrának és a nemzeti függetlenség kivívása, magyarul az, hogy menjenek ki a szovjet megszállók. És ez a kettős egy feladat: a szükséges

társadalmi átalakulás, az idők szavának megértése és a nemzeti függetlenség biztosítása, ez a magyar megmaradás feltétele! A magyar nemzet sírásója, aki a kettő közül bármelyiket is feladja.

76. Azzal a jellel, ahogy Szent István a Szentkoronát felajánlotta a Szűzanyának, ezzel az immans magyar történelemnek transzcendens távlatot adott.

77. Jézus Krisztusban minden nemzet története üdvtörténétté lett. Így, mivel minden nemzet története valamiképpen az üdvtörténet része, így a mi magyar nemzetünknek a története is üdvtörténet.

*„Engedhatsz mindenben, ami a tiéd,
de abban, ami Jézus Krisztusé,
nem engedhatsz!”*

Szent Josemaría Escrivá

EGYHÁZ

78. A szekularista elméletekkel szemben bölcs dolog szem előtt tartani, hogy a Szentlélek nem szociológiai kategória.

79. A szinkretista gnoszticizmus időszakát idézi most a világ, aminek a lényege az, hogy az igazságok nevében definitíve tagadja az Igazság létét.

80. Nekünk, keresztényeknek a dolgunk részint az, hogy bölcséleti-teológiai minőségben, tanúságtevő módon mutassuk be a hitet, részint pedig – ezt mintegy bevezetve – relativizáljuk a relativizmust, hintsük el a hitetlenséggel szembeni hitetlenség termékeny magvait.

81. A liberális relativizmus vonatkozásában relativizálni kell az ideológiájukat. Például kedvenc szlogenjüket, a „világnézeti semlegességet”. Először is világnézetiileg legfeljebb egy döglött ló semleges, és nyilvánvaló, hogy a „világnézeti semlegesség” fából vaskarika. Az helyes, hogy az állam világnézeti kérdésekben legyen semleges, vagyis a profán, immanens állam nem hivatott teológiai, transzcendens kérdések eldöntésére. De az állam nem lehet „semleges világnézetű”, pláne nem propagálhat ilyent – amint azt a liberálisok szeretnék –, mert a világnézetiileg semleges államnak – az egyébként nem létező – „semleges világnézettel” szemben is semlegesnek kellene lennie.

Hasonlóképpen világossá kell tenni, hogy az állam és az egyház elválasztása nem jelentheti az egyház és a társadalom elválasztását.

82. Az egyház sui generis valóság. Tehát nem az állami intézményrendszer valamely alrendsze-re, hanem az állammal azonos rangú valóság. Két tökéletes társaság (societas perfecta) van: az egyház és az állam, hiszen létük nem vezethető vissza egy másik, eredendőbb közösségre, és a sajátos céljaik eléréséhez szükséges eszközökkel mintegy önmaguktól rendelkeznek, nem pedig egy másik kegyelméből. Tehát az egyház a létét nem az államtól vette, sajátos céljához, az üdvösség szolgálatához való eszközeit nem az államtól kapta (dogmatika, szentségtan, liturgia, kánonjog), hanem végső soron isteni alapítójától. Ezért állam és egyház kapcsolatában nem fogadható el semmiféle alá-fölérendeltség, csak a legszigorúbb mellérendeltség.

83. Teljességében akarjuk elismerni az egyház szolgálatát. Ha megnézünk egy egyházi intézményt, mondjuk a Pázmány Péter Katolikus Egyetemet, a Piarista Gimnáziumot, a Bethesda Református Gyerekkórházat, akkor azt látjuk, hogy egy valóság, de két aspektusa van. Egyfelől, mint egyházi valóság – amely az üdvösség jele és eszköze – a transzcendenciára irányul. Ebben a tekintetben az immanens, világi államnak egyetlen feladata lehet: a vallásszabadság biztosítása a maga teljességében. Nyilvánvaló, hogy a profán állam nem

illetékes abban, hogy teológiai kérdésekben állást foglaljon. Tehát a szorosan vett transzcendentális aspektus tekintetében, ha az egyházat úgy fogom fel, mint vallásos közösséget, akkor ebben a tekintetben az állam feladata a vallásszabadság biztosítása. De éppen transzcendentális lényegéből következően, és miután az egyház a világban él, ezért közfeladatokat vállal át. Amennyiben pedig közfeladatokat vállal át, annyiban ezt az államnak el kell ismernie, és nem mondhatja azt, hogy „drága barátaim, én biztosítom a vallásszabadságot, ti meg tartjátok fenn az intézményeiteket, ahogy tudjátok”, hanem az állami-önkormányzati intézményrendszerrel teljesen azonos módon kell finanszíroznia az egyházi intézményrendszert, mivel az közfeladatokat vállal át. Tehát az egyházi intézmény egyfelől vallásos közösség, itt az állam feladata a vallásszabadság biztosítása, másfelől közfeladatot átvállaló intézmény, amelynek finanszírozása az állam feladata.

84. A kereszténység mind történelmileg, mind szociológiailag releváns valóság. Lakossági igény alapján, ha közfeladatokat vállal át, akkor mindenfajta finanszírozás alapjának annak kell lenni, hogy ugyanazon közfeladat átvállalásáért ugyanazt a támogatást kapja meg, mint a hasonló állami vagy önkormányzati intézmény. Mert ha ez nem történik meg, akkor nemcsak arról lenne szó, hogy egyházi és állami intézmény között tétetne különbség, hanem arról, hogy gyerek és gyerek között tétetik különbség, mégpedig vallási alapon. Ezért

mindenfajta egyházfinanszírozás alapja csak az lehet, hogy ugyanazért az általános iskolai vagy egyetemi képzésért, ugyanazért a szociális ellátásért vagy ugyanazért a vakbélműtétért ugyanazt a támogatást kapja meg, mint bármelyik más világi intézmény.

Mert ha ez nem történik meg, akkor ezáltal az állam azt mondja, hogy kérem, ha a keresztények, a vallásos emberek, saját egyházi intézményeket akarnak, iskolát vagy kórházat, akkor mintegy pluszban tartsák fenn. De miután a vallásos, a keresztény emberek is adófizető állampolgárok, ugyanúgy, mint bárki más, és ugyanúgy a mi adónkból is tartatnak fenn az összes állami intézmények, ezért ha nekünk saját intézményeinket pluszban kellene fenntartani, akkor ez azt jelentené, hogy kettős adófizetésre vagyunk kényszerítve, ami egyenlő annak deklarálásával, hogy másodrendű állampolgárok vagyunk.

85. Veszélyes tévedés, melyre széltében-hosszában hivatkoznak, nemcsak nálunk, hanem Nyugat-Európában is. Ez a felfogás azt mondja, hogy az intézményrendszer – mondjuk az iskolák esetében – két részre osztható: állami és nem állami. Az államiba tartozik az állami-önkormányzati, a nem államiba az egyházi és az alapítványi. Következésképpen az állami teljes finanszírozású, a nem állami részfinanszírozású. Ez azért teljesen helytelen megközelítés, mert a vallásszabadságból következik az, hogy katolikus emberként katolikus iskolába járjak. Ez emberi jogom. Márpedig egy emberi jog meg-

valóságát nem lehet anyagi feltételekhez kötni. Tehát a helyes felosztás az, hogy van – maradvány iskolák példájánál – public school, tehát nyilvános iskola, amibe tartozik az állami-önkormányzati és az egyházi, mert ez emberi jogi alapon van, és van a privat school, vagyis a magániskola, amibe az alapítványi tartozik. Mégpedig azért, mert az alapítványi iskola voltaképpen egy vállalkozás, ahol valamilyen speciális szolgáltatást nyújtanak – például különleges módszerek, délutáni tenisz, vagy nyelvkurzus Oxfordban – amit az azt igénybe venni kívánók megfizetnek. Az első esetben, a nyilvános iskola esetében tehát – ami lehet állami, önkormányzati, egyházi –, az állam teljes finanszírozást köteles biztosítani, a magániskolák esetében pedig részfinanszírozást. Ez egy nagyon fontos disztinkció, mert ha itt elcsúszunk, akkor ennek nagyon komoly és hosszú távú negatív következményei lehetnek.

86. Nem normális állapot az, hogy úgy lehet érettségizni, hogy a gyerek esszét tud írni arról, hogy mondjuk a kovalens kötésben erre vagy arra pörögnek az elektronok, vagy hogy milyen az erdei pajzsika spórás szaporodása, de arra nincs intézményesen tanított válasza, hogy miért ne fojtassa meg a szomszédját, ha haragszik rá. Amikor nyilvánvalóan sokkal fontosabb az emberi egzisztencia szempontjából az a kérdés, hogy például „miért van valami és miért nincs inkább semmi, amikor sokkal egyszerűbb lenne, hogy ne legyen semmi, mint hogy legyen valami”, vagy az, hogy

„miért vagyok, és miért nem inkább nem vagyok, és mi végre vagyok?“, vagy „miért tegyem a jót és kerüljem a rosszat“? Ez végtelenszer fontosabb, mint az, hogy mi van a kovalens kötéssel vagy az erdei pajzsikával. Vagyis intézményesen kell biztosítani az etika tanítását azoknak is, akik valamilyen ok miatt nem akarnak hittant tanulni. Nekik sem árt, ha hallanak valamit Szókratészről, Senecáról vagy Kantról. A kulcsfogalom a kötelezően választható etikaoktatás. Tehát a gyerek vagy felekezeti hit- és erkölcstant tanul, vagy etikátárgyat, de valamelyiket tanulnia kell. Ugyanúgy, ahogy nincs vita azon, hogy nyelvet tanulni kötelező, aztán mindenki szabadon eldönti, hogy angolt, németet, franciát vagy olaszt akar tanulni, de valamelyik nyelvet kötelező. Ugyanígy gondolom a hittan vagy etika tárgy esetében is.

87. Szeretném hangsúlyozni, hogy nem az állam tanít hittant. Sőt, még csak arról sincs szó, hogy az állam megbízná az egyházat a hitoktatással, hanem a vallásszabadság alapján az egyház szabadon tanítja a hittant, az állam pedig az állampolgári jogegyenlőségből eredően ugyanúgy finanszírozza azt, mint bármely más fakultatív tárgyat.

88. Mindig eltűnődöm azon, hogy miért jó az bárkinek is, hogy egyházellenes reflexektől vezérelve akadályozza az egyház szolgálatát? Mert már csak pragmatikus megfontolásból az ateista embernek is az az érdeke, hogy öregségében, betegségében, halálos ágyán olyan apáca ápolja,

aki Isten és ember iránti szeretetből erre tette föl az életét, mintsem olyan szociális otthoni vagy kórházi alkalmazott – nagy tisztelet a kivételnek –, aki azért csinálja ezt a munkát, mert éppen nem talált jobb állást.

89. Szent István Magyarországon a kereszténység nem szubkultúra, nem egy vagyunk a szubkultúrák közül, nem vagyunk valamiféle „másság”. Más lehet más – de hozzánk képest más!

90. A vallásszabadság megvalósulása nem azonos az egyházi jogi státuszba való vétellel. A vallásszabadság emberi jog, velünk született valóság, ezt nem az állam adja, hanem felismeri és elismeri. Viszont az egyházi státuszt, mint jogi kategóriát és az ezzel járó konkrét kedvezményeket és támogatásokat az állam adja, mégpedig ésszerű okok alapján, a társadalom java, a közjó érdekében. Tehát attól, hogy valakinek nincs egyházi jogi státusza, attól még korlátlan a vallásszabadsága, mert – az alkotmány határain belül – olyan kultuszt talál ki, amilyet csak akar. De ebből nem következik, hogy egy tegnap kitalált vallási kísérletnek pontosan olyan kedvezményeket kelljen biztosítani, mint egy sok évszázados, nagy társadalmi támogatottságú, intézmények tömegét fenntartó történelmi egyháznak.

A distinkció nem diszkrimináció. Mert amint diszkrimináció azonos dolgokat különbözőképpen kezelni, ugyanúgy diszkrimináció különbözőket azonosképpen.

91. A Szent István-i tanulság: ami jó az Egyháznak, az jó az országnak, és ami jó az országnak, az jó az Egyháznak.

92. Az Egyház társadalmi tanítása része a teológiának. Ez a pápai kijelentéssel is megerősített tétel rendkívüli lehetőségű és felelőségű fundamentum. Nem pusztán azt jelenti, hogy nem lehet számunkra közömbös e világ berendezése, hanem azt is, hogy az ebben való részvételünk ténye és – az enciklikák által meghatározott – iránya hitünkbe, következtetés-képp üdvösségünkbe vágó kérdés.

Mindezek alapján szembe kell néznünk egy széltében-hosszában hangoztatott lózunggal: az „egyenlő távolságtartás” követelésével. Ha hajlandóak vagyunk a teológia és a józan ész alapján megfontolni ezt a követelést, akkor nyilvánvalóvá válik téves, pontosabban abszurd volta. Mert mit jelent az Egyházzal szemben az egyenlő távolságtartás követelménye? Először is azt, hogy az Egyháznak kellene változnia a politikai pártok programjai és programváltozásai szerint. Tehát az Egyháznak kellene lesni, hogy melyik párt mikor mit talál ki, hogy az „egyenlő távolságtartásnak” megfelelően jobbra-balra saszszéva mindig mindenkivel szemben meglegyen az „egyenlő távolság”. Ezzel szemben a valóság pont fordított. Az Egyház a hitletétel sziklaalapján áll, és a politikai pártok ehhez a szilárd ponthoz képest mozognak: közeledhetnek vagy távolodhatnak. És az Egyház a maga társadalmi tanítása alapján, abból következően, a világ megfelelő berendezéséért együttműködik politikai

pártokkal ott, akkor és annyiban, ahol, amikor és amennyiben azok politikai törekvései erre irányulnak és ebbe az irányba is hatnak. Ahol ez így van, ott együtt kell működni, és ahol ez nincs így, ott nem kell együttműködni.

Ezek után aligha lehet érdektelen a dolgok mögé is vetni egy pillantást: mi célból és kik által sugalltatnak és hangoztatnak mindezek? A cél: az Egyház társadalmi és politikai relevanciájának megkérdőjelezése, tagadása, majd kiküszöbölése. Eszerint az Egyház foglalkozhat pl. karitatív ügyekkel, de nem lehet történelmi tényező kulturális és – különösen nem – politikai értelemben. Miért? Mert ha a vallásnak, az egyháznak társadalmi, politikai relevanciája van, akkor az egyházas értelmiségnek is van ilyen legitimitációja. Ez pedig a legérzékenyebben érinti hagyományos ellenfelét, a szekularista értelmiséget, akik a „szakértői” mítosz ürügyén korlátlanul és konkurencia nélkül akarják uralni politikai monopóliumukat.

Tehát: „a vallás magánügy” (kommunista és liberális) követelés a szekularista értelmiség létérdeke. Ezért az individualista vallási hagyományok felmelegítése és propagálása, mivel mindez relativizálja az Egyház társadalmi relevanciáját. Ők pontosan tudják: az Egyház és az egyházas értelmiség nemcsak hitbeli (szervezeti, szellemi) egységben, hanem érdekbeli közösségben is van.

Ha ugyanis az Egyház politikai relevanciáját kétségbe lehet vonni („egyenlő távolságtartás”, „a vallás magánügy”, szektásítással való relativizálás), akkor az egyházas értelmiséget ki lehet szorítani.

És ahogy az egyházas értelmiséget kiszorítják, úgy válik egyre illuzórikusabbá az Egyház társadalmi relevanciájának megjeleníthetősége.

93. Az egyháznak ugyanolyan joga van akár a politikai véleményének kifejtéséhez is, mint a társadalomban működő bármely más jogi személynek. Egy papnak pontosan ugyanolyan alkotmányos joga a politikai nézeteit kifejezteni, mint nekem, vagy bármelyikünknek. Hogy az egyház ezt nem teszi, ezt teológiai és lelkipásztori megfontolásból következő önkorlátozásból nem teszi, nem pedig azért, mintha az államnak vagy politikai erőknél a diktátumát elfogadná. Egyébként is: ha egy pap direkt pártpolitikai vizekre tévedne, az egyes-egyedül a püspökére tartozik, nem pedig a pártokra vagy az államra.

94. Mindszenty Józsefet üldözték a nácik, és üldözték a bolsevikok. Ő ellent mert mondani a náciizmus idején a barna diktatúrának, és ellent mert mondani a kommunizmus idején a vörös diktatúrának. Ezért ő személyében szimbolizálja, hogy a náci és a bolsevik ideológia lényegileg hasonló, és mind a két ideológia természetéből eredően keresztényellenes és neopogány. És ezért az ő személyében, az ő személyes sorsában be lehet mutatni, hogy a náciizmus és a bolsevizmus, mert istentelen, tehát embertelen, és mert embertelen, ezért istentelen. Antikrisztianus és neopogány. Példája annak – aminek ma is üzenete van –, hogy azért, mert nem szeretjük a nyilasokat, még nem kell szeretnünk az

ávósokat, és azért, mert nem szeretjük az ávósokat, még nem kell szeretnünk a nyilasokat!

95. Szent László legendáiról persze lehet azt mondani, hogy „ezek csak legendák, illetve mondák”. A mi pozitivista szemléletünk szerint történelmi tény az, ha pontosan megmondják, hogy hány óra hány perckor, itt és itt, adatszerűen mi történt. A legenda viszont azt mondja meg, azt is kifejezi, hogy annak az adott eseménynek mi volt a történelmi hatása arra a közösségre. Ennyiben a legenda mélyebb és szélesebb jelentésű és jelentőségű! Így van ez a nép kollektív emlékezetében, a nemzet mondáiban; az Egyház hagyományában, a szentek legendáiban.

96. Isten az Abszolútum. Abból, hogy abszolút, következik, hogy egy, mert ha nem egy lenne, akkor mintegy korlátoznák egymást, tehát nem lehetne abszolút.

Az Abszolútum abszolút voltából következik, hogy abszolút tudása van mindenről, így önmagáról is. Az Abszolútum elgondolja önmagát: a Gondoló az önmagáról való Gondolatot. Ha én elgondolom magamat, az abban különbözik attól, ha az Abszolútum gondolja el önmagát, hogy az én magamról való elgondolásom nem tökéletesen azonos velem – vagyis én és az én-képem nem ugyanaz –, továbbá én valóságosan létezem, míg a magamról való elgondolásom csak fogalmilag van a fejemben. Ezzel szemben, ha az Abszolútum gondolja el önmagát, akkor az tökéletes, vagyis önmaga és

az önmagáról való gondolata ugyanaz. Továbbá mivel ugyanaz, ezért nem csak ő van valóságosan, hanem az önmagáról való gondolata sem csak fogalmilag létezik, hanem ugyanolyan valóságosan van, mint ő maga. Mivel a Gondoló személy – hiszen elgondolja önmagát –, ezért a Gondolat sem lehet személytelen – hiszen akkor sem tökéletes, hiány nélküli nem lenne, sem ugyanaz, mint a Gondoló. A Gondoló, mint végtelen értékre a Gondolatra irányul, a Gondolat pedig, mint végtelen értékre a Gondolóra. Ez a szeretet, amiben és ami által a Gondoló a Gondolatra és a Gondolat a Gondolóra irányul: a Gondolás, maga is végtelen – hiszen végtelent „közvetít”, vagyis nem lehet „kisebb”, mint a Gondoló és a Gondolat –, ezért maga is személy. Mindebből – mivel belátható, hogy más vonatkozás nem lehet – állítható, hogy az Abszolútum: Önmagát Gondoló Gondolat.

97. Igazából a kérdés az az, hogy a Szent ábrázolható-e egyáltalán? Az Ószövetség válasza – sőt minden kereszténységen kívüli, de teológiai minőségű válasz – az, hogy nem. Mégpedig azért nem, mert a Szent, az Abszolútum nem ragadható meg emberi formában. Egyedül a kereszténység az, amiben megjelenik a Szent Képe. Mégpedig azért, mert maga a Voltaképpen, maga az Abszolút, maga a Szent vált Képpé. Maga az Isten vált Képpé Jézus Krisztusban. Krisztus, mint az Isten Ikonja, egyszer és mindenkorra lehetővé tette a Szent képi ábrázolását. „Aki engem lát, látja az Atyát.” És miután Isten népe Krisztus misztikus teste, ebből következően a

Szent ábrázolása legitim Isten népe tekintetében is, elsősorban a Boldogságos Szűzanya vonatkozásában, másodsorban a szentek vonatkozásában, hiszen ha egyszer Isten népe Krisztus teste, és Krisztus Isten Képe, akkor Isten népének tagjaira is átsugárzik az Atya képmásisága.

98. Mindig hálás leszek az Alma Maternek, a Hit-tudományi Akadémiának. A dogmatika órák között volt egy óra, amit disputának neveztek. Minden hallgató szemeszterenként felkészült egy gondolkodóból – sokszor olyanból, aki részben vagy egészben szemben állt a katolikus tanítással –, oly mértékben, hogy végigolvasta a műveit, tanulmányozta a vitáit, mintegy beleélte magát az illető gondolatvilágába, így annak belső logikájából olyan kérdésekben is ki tudta következtetni az álláspontját, amilyen kérdésben nem is volt kifejtett álláspontja. Majd ennek a gondolkodónak a nézeteit meg kellett védenie a professzorral és az egész évfolyammal szemben. Ez a disputa óriási élmény volt és óriási tanulság. Résztint azért, mert megtanított belehelyezkedni olyan gondolkodásmódba is, ami nem az enyém, sőt akár ellentétes az enyémmel, így adott egyfajta nyitottságot, részint mert felkészített olyan vitatechnikára, amiben ki lehetett próbálni a különböző gondolatok érvanyagát, meggyőző erejét.

Mindennek hasznát veszem nap mint nap a politika lövészárkaiban is, mert akkor tudok ellenfeleinkkel vitatkozni, ha kipróbálom nem csak a saját, de az ellenfelek érveinek is az erejét, mind az igazságtartalom, mind a meggyőzőerő tekinte-

tében. A szélsőbaltól a libertiniánuson át a szélsőjobbig ki kell próbálni, mintegy belehelyezkedve a felfogásuk belső világába, logikájába, nyelvezetébe. Családomat és barátaimat rettenetesen fel tudom idegesíteni, amikor rajtuk próbálom ki ezeket, mint ahogy az ember kipróbál egy új kardot, hogy milyen a fogása, hogy lehet vele suhintani, stb. Bizonyára ketté állna a füle annak, aki kihallgatná, hogy miket mondok ilyenkor... De aki nem vállalja ezt a szellemi kalandot – akár olyan nézetek tekintetében is, amitől zsigerileg irtózik – az nem ismeri meg az ellenfél belső logikáját, és nem fogja tudni kiszámítani a következő lépését, érveit, nyelvi erejét, szuggeszioját, tehát végeredményben azt kockáztatja, hogy alulmarad a rábízott értékek és érdekek védelmében. Aki nem próbálta ki jó alaposan az ellenfél kardját, az nem fogja tudni igazán használni a saját pajzsát.

99. Amikor Clinton volt az Egyesült Államok elnöke, meghívást kaptam Washingtonba az imareggelire. Mi tagadás, nagyon meg voltam magammal elégedve, hogy no, azért Semjén Zsolti nem akárki, hogy az Egyesült Államok elnökével fog reggelizni. Elmentem reggel a hetes misére a ferences atyákhoz, és akkor átjárt a Jóistentől egy felismerés: igen, nagy dolog az Egyesült Államok elnökével reggelizni, de kicsoda ahhoz képest, hogy a teremtő Isten minden áldott nap meghív az asztalához. És nem egy ócska lekváros szendvicset ad, hanem saját magát. Bennem ekkor kerültek helyére a dolgok.

100. Hittel, virtussal, humorral. A hungarofób és antikrisztianus gyűlöletre pedig egy válasz van: a magyarság és a kereszténység iránti szeretet.

JEGYZET

1. *Hármaskönyv*³, 561
2. *Hármaskönyv*, 13, 52
3. $2/3^4$, 15
4. $2/3$, 95
5. *Hármaskönyv*, 231–232
6. *Hármaskönyv*, 367–368
7. $2/3$, 259–260
8. *Hármaskönyv*, 58–59
9. *Hármaskönyv*, 370
10. $2/3$, 83–84
11. *Hármaskönyv*, 238–239
12. *Hármaskönyv*, 234–238
13. *Hármaskönyv*, 606–607
14. *Hármaskönyv*, 165–166
15. *Hármaskönyv*, 563
16. *Hármaskönyv*, 587–588

-
- 3 Semjén Zsolt: *Hármaskönyv* (Igenis szólunk kell!; Ius Resistendi; Egyenes úton). Budapest, 2009, Barankovics István Alapítvány kiadása (www.semjenzsolt.hu, www.kdnp.hu)
  - 4 Semjén Zsolt: $2/3$ (Megharcolunk minden magyarért!; Két pogány közt; Egymillió). Budapest, 2018, Barankovics István Alapítvány kiadása (www.semjenzsolt.hu, www.kdnp.hu)

17. 2/3, 287
18. Hármaskönyv, 55–56
19. 2/3, 28–29
20. Hármaskönyv, 599
21. Hármaskönyv, 420
22. Hármaskönyv, 370–371
23. Hármaskönyv, 377–378
24. Hármaskönyv, 298
25. 2/3, 357–358
26. 2/3, 311–312
27. 2/3, 410–411
28. 2/3, 246–247
29. 2/3, 154–156
30. Hármaskönyv, 617
31. 2/3, 103
32. Hármaskönyv, 248
33. 2/3, 339–340
34. Hármaskönyv, 586
35. 2/3, 311
36. 2/3, 53
37. 2/3, 262–263
38. Hármaskönyv, 373–374
39. Hármaskönyv, 162–163
40. Hármaskönyv, 305
41. 2/3, 22
42. Hármaskönyv, 304–305

43. 2/3, 295–297
44. *Hármaskönyv*, 481
45. 2/3, 49
46. 2/3, 315–316
47. 2/3, 422
48. 2/3, 398
49. 2/3, 471–472
50. 2/3, 472–473
51. 2/3, 408–409
52. 2/3, 406
53. 2/3, 407–408
54. 2/3, 351–355
55. 2/3, 120–121
56. 2/3, 364
57. *Hármaskönyv*, 351
58. 2/3, 23–24
59. 2/3, 205–206
60. 2/3, 206
61. 2/3, 111–112
62. 2/3, 334
63. 2/3, 140
64. 2/3, 140
65. 2/3, 209
66. 2/3, 213–214
67. 2/3, 477
68. 2/3, 218

69. *Hármaskönyv*, 291
70. 2/3, 255
71. 2/3, 220
72. 2/3, 220
73. 2/3, 227
74. 2/3, 20
75. 2/3, 19–20
76. 2/3, 21
77. 2/3, 479–480
78. *Hármaskönyv*, 562
79. 2/3, 373
80. *Hármaskönyv*, 562
81. *Hármaskönyv*, 245, 564
82. *Hármaskönyv*, 244–245
83. *Hármaskönyv*, 245–246
84. *Hármaskönyv*, 117–118
85. *Hármaskönyv*, 250–251
86. *Hármaskönyv*, 252
87. *Hármaskönyv*, 200–201
88. *Hármaskönyv*, 271–272
89. *Hármaskönyv*, 244–245
90. *Hármaskönyv*, 258–259 és 2/3, 339
91. *Hármaskönyv*, 197
92. *Hármaskönyv*, 159–161
93. *Hármaskönyv*, 279
94. *Hármaskönyv*, 275–276

95. 2/3, 469
96. *Hármaskönyv*, 555–556
97. 2/3, 372
98. *Hármaskönyv*, 285–286
99. *Hármaskönyv*, 243
100. 2/3, 321

NÉVMUTATÓ⁵

Ruth Burrows Norfolkban élő és alkotó karmelita apáca, spirituális író

3.) **Szent Ágoston**, Aurelius Augustinus (354–430) hippói püspök, egyháztanító, a legnagyobb latin egyházatyja

6.) **Heller Ágnes** (1929) Széchenyi-díjas marxista filozófus, esztéta, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja.

11.) **Platón** (Kr. e. 427–347) ókori görög filozófus, iskolaalapító

Aquinói Szent Tamás (1224-25?–1274) olasz teológus, skolasztikus filozófus, Domonkos-rendi szerzetes

Arisztotelész (Kr. e 384–322) görög tudós és filozófus

Rousseau, Jean-Jacques (1712–1778) svájci francia felvilágosodás kori filozófus, író és zeneszerző

12.) **Marx, Karl** (1818–1883) német filozófus, közgazdász, szociológus, a kommunista munkásmozgalom teoretikusa és a marxizmus névadója

---

5 A név- és tárgymutatót Székely Ádám szerkesztette

15.) **Izaias** (Kr. e. 7. század) júdeai nagypróféta

Engels, Friedrich (1820–1895) kereskedő, társadalomtudós, filozófus, politikai teoretikus, a Kommunista kiáltvány társszerzője

Lenin, Vlagyimir Iljics, sz. V. I. Uljanov, (1870–1924) orosz nemzetiségű szovjet bolsevik diktátor, a Szovjetunió első vezetője, marxista gondolkodó, a leninizmus alapítója

16.) **Lukács György**, Löwinger György Bernát (1885–1971) marxista filozófus, esztéta, egyetemi tanár, politikus

19.) **II. János Pál**, Karol Józef Wojtyła (1920–2005) 1964-ben Krakó érseke, 1967-ben bíboros. 1978. október 16-án választották pápává. Ő volt az első szláv, 455 év óta az első nem olasz pápa

28.) **Heidegger, Martin** (1889–1976) német idealista filozófus, az egzisztencializmus egyik megalapítója

41.) **Szent István király**, Vajk (975–1038) az első keresztény magyar király 1001–1038

42.) **Nagy Károly** (742–814) frank király, római császár, a nyugati császárság helyreállítója

Voltaire, François-Marie Arouet (1694–1778) francia felvilágosodás kori író, költő és filozófus

49.) **Mátyás király**, Corvin Mátyás (1443–1490) Magyarországon 1458 és 1490 között uralkodott. 1469-től cseh (ellen-) király, 1486-tól Ausztria hercege

Széchenyi István gr. (1791–1860) politikus, író, polihisztor, közgazdász, a Batthyány-kormány közlekedési minisztere, akit Kossuth Lajos a „legnagyobb magyarnak” nevezett

Pázmány Péter (1570–1637) esztergomi érsek, bíboros, a magyarországi katolikus megújulás vezető alakja, író

Arany János (1817–1882) költő, tanár, a Kisfaludy Társaság igazgatója, a Magyar Tudományos Akadémia tagja és főtitkára

Bartók Béla (1881–1945) zeneszerző, zongoraművész, népzene kutató

55.) **Barankovics István** (1906–1974) jogász, szerkesztő, kereszténydemokrata politikus, a Demokrata Néppárt főtitkára, 1949-ben emigrált

Sík Sándor (1889–1963) piarista tartományfőnök, pap-költő, egyetemi tanár

74.) **Koppány** (962 k.–997) Géza fejedelem rokonának, Tar Zerind fia. Géza halála után magának követelte a hatalmat, Géza családja azonban Vajknak. A mindent eldöntő véres sólyi csatában István

győzött és megszilárdította az új keresztény magyar államot. A krónikák szerint testét felnégyelték és kitűzték Győrben, Veszprémben, Esztergomban és Gyulafehérváron

Orseolo Péter (1011–1046?, 1059?) Szent István király kijelölt utóda, magyar király 1038–1041 és 1044–1046 között.

Escriva, Josemaria (1902–1975) teológus, tiszteletbeli pápai prelátus az Opus Dei (1928) és a Szent Kereszt Papi Társaság (Societas Sacerdotalis Sanctae Crucis – 1943) megalapítója. 1992-ben boldoggá, 2002-ben szentté avatták

86.) **Szókratész** (Kr. e. 470–399) ókori görög filozófus az attikai korszakból

Seneca, Lucius Annaeus (Kr. e. 4–Kr. u. 65) római sztoikus filozófus, drámaíró és államférfi

Kant, Immanuel (1724–1804) német idealista filozófus, egyetemi tanár, a transzcendentális idealizmus megteremtője

94.) **Mindszenty József, Pehm József** (1892–1975) hercegprímás érsek, bíboros, a Magyar Katolikus Egyház XX. századi történetének egyik legnagyobb alakja. 1945-től esztergomi érsek, 1948-ban letartóztatták, 1956-tól a budapesti amerikai nagykövetségben tartózkodott. 1971-ben külföldre távozott. Boldoggá avatása folyamatban van

95.) **Szent László** (1040 k.–1095) Árpád-házi magyar király 1077–95

99.) **Clinton, Bill William Jefferson Blythe** (1946) az Egyesült Államok 42. elnöke 1993–2001 között

TÁRGYMUTATÓ

6.) *apriori lat* eleve, előzetesen

12.) **individualitás, liberális individualizmus** (a lat. *individuum*, 'egyén, egyed' szóból): szociálfilozófiai irányzat, amely a társadalmat az egyed felől közelíti meg

perszonalitás, perszonalizmus a személyt középpontba állító filozófiai és teológiai irányzat

kollektivizmus társadalomelméleti irányzat, amely az egyedi-személyes szempontok rovására az emberi élet közösségi-társadalmi összetevőjét hangsúlyozza

szubszidiaritás kölcsönös kiségités elve. A kereszténydemokrácia egyik alapelve, mely szerint amit egy adott szervezeti szint meg tud oldani, abban magasabb szint nem jogosult dönteni

15.) **Abszolútum** metafizikai fogalom, az elnevezés az abszolút szóból származik: föltétlen, semmitől sem függő, korlátlan; a relatív ellentéte

26.) **deviancia** a közösség vagy a társadalom nagy része által elfogadott normák megsértése, a társadalmi normáktól eltérő, szabály nélküli

pervértált lat elzüllesztett, lerontott, beteges

47.) **kalifátus** iszlám vallási és politikai vezető által irányított terület

saría az iszlám erkölcsi, morális vezérelve, az iszlám teológiai rendszerében az Isten (az iszlám elnevezés szerint Allah) által meghatározott, helyes viselkedés, szubsztanciális jog. Legfőbb célja a közösség szabályozása

54.) **KDNP** Kereszténydemokrata Néppárt régebbi nevén Demokrata Néppárt (DNP) (1944–1949 között) jogutódja. 1989-ben Kereszténydemokrata Néppárt néven alakult újjá. Tagja az Európai Néppártnak. 2010 óta a KDNP parlamenti frakciószövetségben a kormánykoalíció tagja

SZDSZ Szabad Demokraták Szövetsége 1988 novemberében alakult liberális párt. 1990 és 2010 között parlamenti párt volt, három cikluson keresztül az MSZP koalíciós partnere. 2014 szeptemberében szűnt meg hivatalosan

Fidesz Fiatal Demokraták Szövetsége néven 1988. március 30-án alakult. 1995-ben felvette a Fidesz – Magyar Polgári Párt nevet, 1998-ban kormányra került, 2003-ban szövetséggé alakult és nevét Fidesz – Magyar Polgári Szövetségre változtatta. A 2010-es, a 2014-es és a 2018-as országgyűlési választáson a Fidesz–KDNP pártszövetség kétharmados többséget szerzett

55.) **Demokrata Néppárt** (DNP) 1944 őszén alakult, 1945 tavaszán bejegyzett, majd 1949-ben betiltott, a kereszténydemokrácia, a keresztényszocializmus világnézetét és a parlamentáris demokrácia értékeit magáénak valló párt, a mai KDNP elődszervezete

64.) **Szent Korona** a magyar államot és annak folytonosságát megtestesítő felségjelvény. A Szent Korona Tan szerint a Magyarország fölötti főhatalom egyetlen jogos földi birtokosa, jogi személy, minden magyar jog forrása. Európában az egyik legrégebben használt és mai napig épségben megmaradt beavató korona

75.) **1848** Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc Magyarország újkori történetének egyik meghatározó eseménye, a nemzeti identitás egyik alapköve. Társadalmi reformjaival a polgári átalakulás megindítója, Bécs elleni önvédelmi harcával a nemzettudat meghatározó részévé vált

1956 Az 1956-os forradalom és szabadságharc Magyarország népének a sztálinista terror elleni forradalma és a szovjet megszállás ellen folytatott szabadságharca, amely a 20. századi magyar történelem egyik legmeghatározóbb eseménye volt. A budapesti diákoknak az egyetemekről kiinduló békés tüntetésével kezdődött 1956. október 23-án, és a fegyveres felkelők ellenállásának felmorzsolásával fejeződött be november 11-én

79.) **szinkretista gnoszticizmus** A különféle gnosztikus rendszerekre általában jellemző a *szinkretizmus*, azaz tanrendszerüket különféle szellemi hagyományokból szőtték: a görög, főként plátóni filozófia elemei mellett zsidó és keresztény hatások jellemzik

82.) ***sui generis lat*** egyedi, sajátos, különleges; olyan önálló valóság, ami nem vezethető vissza másra

83.) **Pázmány Péter Katolikus Egyetem** – államilag elismert egyházi egyetem. Jog- és Államtudományi, Információs Technológiai, valamint Hittudományi Kara Budapesten, bölcsészkaara Piliscsabán található. Hittudományi Kara a Pázmány Péter bíboros által 1635-ben Nagyszombatban alapított egyetem Hittudományi Karának, majd 1950-től a Római Katolikus Hittudományi Akadémiának jogutódja. Az egyetem 1999-ben szentszéki alapításúvá vált (vö. *Ex corde Ecclesiae*)

Piarista Gimnázium 1717-ben alapított, a XIX. század elején öt- majd hatosztályosra bővült gimnázium. 1883-tól állami tanterv szerint működő nyolcosztályos főgimnáziumként működött. 1948-ban államosították. 1950-től az állam és az egyház megállapodása alapján újra rendi kezelésbe került, és négyosztályos gimnáziumként működhetett. 1953 őszétől a Váci utcai épületet elvették, a Piarista Gimnáziumot a Mikszáth Kálmán térre költöztették. 1989 után megszűnt a létszámkorlátozás, az

iskola 6 osztályos gimnáziummá alakult. 2011-re az iskolát és a rendházat is sikerült visszaköltöztetni az eredeti, Váci utcai épületbe

Bethesda Református Gyerekkórház A közép-európai régióban az egyedüli egyházi fenntartású gyermekkórház. 1866. január 1-jén nyitotta meg a Németajkú Református Leányegyházközség. A Rákosi-korszakban államosították, a rendszerváltás óta újra a Református Egyházé

90.) **distinkció** *lat* megkülönböztetés, elkülönítés

diszkrimináció *lat* szétválasztás, hátrányos megkülönböztetés

92.) **relevancia** *lat* fontosság, jelentékenység

98.) **Hittudományi Akadémia** a Pázmány Péter által 1635-ben Nagyszombatban alapított egyetem hittudományi karának jogutódja

CURRICULUM VITAE⁶

1962. augusztus 8-án született Budapesten. Felesége, Menus Erzsébet Gabriella a Liszt Ferenc Zene-művészeti Egyetemen végzett, a Szent Angéla Általános Iskola és Gimnázium ének- és zenetanára, emellett karvezető, egyházzenesz. Gyermekük, Emese Borbála (1991) jogász, Botond Benedek (1994) közgazdász, Álmos Ágoston (1996) építész-mérnök egyetemi hallgató.

1981-ben érettségizett a Szilágyi Erzsébet Gimnáziumban. A rendszerváltozást megelőző években a Pázmány Péter Római Katolikus Hittudományi Akadémia civil hallgatója, 1991-ben teológusként doktorált. Ezzel párhuzamosan az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának hallgatója, 1992-ben szociológusi diplomát szerzett. A Pázmány Péter Katolikus Egyetemen 1996-ban címzetes egyetemi docensi kinevezést kapott. Vallásszociológiai tárgyú disszertációjával 1997-ben PhD tudományos fokozatot szerzett. 2011-től címzetes professzor az Óbudai Egyetemen. A Nyugat-magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Karán MA szintű vadgazdálkodási diplomát is szerzett 2014-ben.

---

6 Országgyűlési Almanach alapján, a Magyar Országgyűlés kiadása, Budapest, 2017.

A Márton Áron Kiadó 2000-ben *Igenis, szólnunk kell!* címmel, a Szent István Társulat pedig 2003-ban *Egyházpolitika. Egyház és politika* címmel önálló könyvét jelentette meg. 2007-ben a Barankovics Alapítvány kiadásában látott napvilágot *Ius Resistendi*, 2008-ban az *Egyenes úton*, 2011-ben pedig a *Megharcolunk minden magyarért!*, 2013-ban *Két pogány közt*, 2017-ben az *Egymillió* című könyve. 2018-ban *Megsejteni a Sejthetlent* címmel verseskötete jelent meg.

Teológiaprofesszorai ösztönzésének nagy része volt abban, hogy közéleti pályára lépett, gondolkodására jelentős mértékben a pápai szociális enciklikák hatottak. 1989 tavaszán alapítója a Kereszténydemokrata Néppártnak. 2002-ben előbb pártelnök-helyettesé, majd 2003. június 28-án pártelnökké választották; tisztségében eddig négyszer, legutóbb 2015. március 21-én kihívó nélkül választották újra.

1990-ben egyéni képviselőjelölt volt a budai várkerületben, majd a kormánypárti KDNP-frakció hivatalvezetője és sajtószóvivője lett. Októberben listás önkormányzati képviselő és frakcióvezető lett Budapest II. kerületében. 1994-ben a várkerületben is indult, azonban az országos listáról szerzett mandátumával került be az Országgyűlésbe. 1994-től a törvényhozó testület jegyzője, a szociális és egészségügyi bizottság tagja, 1995-től frakcióvezető-helyettes. 1998 és 2002 májusa között a polgári koalíciós kormány Nemzeti Kulturális Örök-

ség Minisztériumának helyettes államtitkári rangú, egyházi ügyekért felelős vezetője volt. Ebben az időszakban szerveztek egyházi nemzetközi csúcstalálkozót Magyarországon, rendezték a korábbi vitákat az Apostoli Szentszékkal, visszaállították a hitoktatás állami finanszírozását, megállapodást kötöttek a történelmi egyházakkal, biztosították a közfeladatokat ellátó egyházi intézmények államiakkal egyenlő finanszírozását és a szocializmus idején államosított egyházi ingatlanok visszaadását. Szerepe volt abban, hogy a Bizánci Szent Szinódus I. István királyt az ortodox kereszténység számára is szentnek ismerte el, amit a magyar egyházpolitika legnagyobb sikerének tart, hiszen az 1054-es egyházszakadás után István király az egyetlen közös szentje a keleti és a nyugati kereszténységnek.

2002-ben visszatért a törvényhozásba. 2006-ban a kalocsai választókerület egyéni mandátumáért szállt harcba. Az ezeréves katolikus érseki központban nem forgott veszélyben győzelme. Emellett a Fidesz és a KDNP által közösen állított országos lista negyedik helyén szerepelt. Májustól a Fidesz- és a KDNP-frakciót egybefogó Magyar Szolidaritás Frakciónövetség társelnökeként a törvényhozási időszak végéig a kereszténydemokrata képviselőcsoport vezetője. Pártelnök-frakcióvezetőként főleg a napirend előtti politikai viták egyik főszereplője lett. „Frontpolitikusi” szerepéből következően gyakran érik politikai támadások, amelyek „inkább szórakoztatják”. Meg tudja különböztetni magában Semjén Zsoltot, és azt, ami ebből a „poli-

tikai termék”, amely persze értékrendileg összefügg, de érzelmileg nem azonos – nyilatkozta 2014-ben.

Számos szakmai és karitatív jellegű szervezet munkájában vesz részt. Egyházi munkáját a Magyar Katolikus Püspöki Kar 1994-ben Pro Ecclesia Hungariae kitüntetéssel jutalmazta. 1997-ben Pázmány Péter-éremet kapott a katolikus egyetem tanácsától. 1998 decemberében II. János Pál pápa a Nagy Szent Gergely-rend lovagparancsnoki keresztyével, 2002-ben pedig a Szent Szilveszter-rend nagykeresztyével tüntette ki. 1998-ban lett a Szuverén Máltai Lovagrend nagykeresztes lovagja. Számára lelkiileg fontos, hogy 2015-től a Karmelita Rendben (OCD) konfráter. 2000-ben Konstantinápoly egyetemes pátriárkája, I. Bartholomaiosz is kitüntette, tőle kapta az ortodoxia egyik legmagasabb elismerését, a Pammakarisztoszi Legszentebb Istenszülő Szent Keresztyét, valamint 2013-ban a Szent János Evangélista a Teológus elnevezésű érdemrendet, valamint 2017-ben az Elsőként Elhívott Szent és Dicsőséges Szent András Apostol keresztyét.

Pro Caritate-díjas. 2011. június 29-én az amerikai Ronald Reagan Elnöki Alapítványtól átvehette a Nemzetközi Szabadság Díjat.

2010 áprilisában már az első választási fordulóban nagy fölénnyel, jórészt új ellenfelekkel szemben, a voksok 58 százalékaival megvédte kalocsai egyéni mandátumát. A konzervatív párt-

szövetség Bács-Kiskun megyei listavezetésén túl az országos lista előkelő ötödik helyén indították. Május 29-én, a második Orbán-kormány megalakulásakor miniszterelnök-helyettesként a kormányfő első, egyben általános helyettese lett. Emellett a nemzetpolitikáért és egyházdiplomáciáért felelős tárca nélküli miniszteri megbízatással végzi kormányzati munkáját. Kezdeményezője – és vezérszónoka – volt az állampolgárságról szóló törvény május 26-án nagy többséggel elfogadott módosításának, mely lehetővé tette a határon túl élő magyarok számára a kettős állampolgárság megadását. Szerepe volt Magyarország Alaptörvényének kidolgozásában.

2014. április 6-án a kormányzópártok közös országos listájának második helyéről kapott újabb mandátumot. A júniusi kormányalakuláskor megőrizte mindkét – általános miniszterelnök-helyettesi és nemzetpolitikáért felelős tárca nélküli miniszteri – posztját. Nyolcéves kormányzati tevékenysége során egyik kezdeményezője nagypéntek munkaszüneti nappá nyilvánításának. Természetes büszkeséggel tekint a nemzetegyesítés kialakuló politikai rendszerére. 2017. november 10-én a Magyar Állandó Értekezleten jelentette be, hogy letette az esküt az egymilliomodik új magyar állampolgár.

2018. április 8-án a Fidesz–Kereszténydemokrata Néppárt – harmadszorra is – kétharmados többséggel nyerte meg a parlamenti választá-

sokat. Orbán Viktor negyedik kormányában ismét általános miniszterelnök-helyettes, nemzetpolitikai, nemzetiségpolitikai, egyházpolitikai, egyházdiplomáciai miniszter.

ZSOLT SEMJÉN

*Na ziemi i w niebie*¹

---

1 Redaktor tomu w duchu summa et essentia złożył myśli na zasadzie składu brewiarza, jednak warto przeczytać dane fragmenty w oryginalnym otoczeniu (np. 96), co ułatwiają notatki oraz indeks nazwisk i indeks rzeczowy w załączniku.

SPIS TREŚCI

REKOMENDACJA	109
DEMOKRACJA CHRZEŚCIJAŃSKA	115
NARÓD WĘGIERSKI	155
KOŚCIÓŁ	165
NOTATKI	183
INDEKS NAZWISK	187
INDEKS RZECZOWY	193
ŻYCIORYS	199

Fr. Balázs Barsi OFM

REKOMENDACJA

Dla mnie centrum niniejszego koncentratu umysłowego stało się oczywiste skutkiem nieznacznej wymiany słów. Powiadając „centrum” mam na myśli punkt, gdzie chwytając zasadnicze postanie tego dzieła, można zrozumieć prorocze posłannictwo chrześcijańsko-demokratycznego polityka.

Proszę uważnie przeczytać punkt 6. W całym tekście nigdzie indziej nie wspomina się żywego człowieka, tylko tutaj.

Autor z szacunkiem nazywa filozofem osobę, która zaatakowała go dlatego, że w parlamencie wypowiedział słowo „grzech”. Według pani filozof to pojęcie jest chrześcijańskie; można go używać w kościele, natomiast w parlamencie nie.

Czy pani ta nie słyszała o Hitlerze czy Stalinie? Czy rzeczywiście tylko w kościele można nazywać grzechem to, co oni uczynili?

Inna rzecz, że pani filozof, ponieważ myśli, musi wiedzieć, iż grzech jest w związku z Bogiem. Bóg bowiem stanowi ostateczne źródło porządku moralnego. Jednak Bóg jest obecny „na ziemi i w niebie”, nie tylko w kościele. O ile chcemy parlamentu bezbożnie neutralnego, takiego, gdzie słowa grzech nie wolno wypowiadać, to oznacza, że chcemy też bezbożnego życia publicznego. Z kolei jeśli to oznacza, żeby parlament nie był zdo-

minowany przez żadną wiarę, nie wynika z tego, że bezbożnie neutralna wiara ma prawo w nim panować.

Owszem, bezbożna neutralność jest też wiarą i tylko ta wiara chce zakneblować dziś usta chrześcijanina, żeby nie wypowiadał słów, które oznaczają tragedię człowieka – grzech.

Ale dlaczego bezbożnie neutralna wiara przewraca się w dyktaturę relatywizmu? Dlatego, że nie wierzy w zbawienie, nie zna miłości Boga i wynikającego z niej miłosierdzia, które domniemała każda wiara, lecz tylko w Jezusie Chrystusie stało się oczywiste. Ta pani filozof nie zwraca uwagi na związane ze słowem grzech drugie słowo: odpuszczenie. Oczywiście i trzecie pojęcie przyłącza się do tego: nawrócenie się; potępienie grzechu, wybaczenie przez Boga i zwrócenie się do drugiego człowieka.

A dlaczego stało się oczywiste, że w Jezusie Chrystusie Bóg jest samą miłością i miłosierdziem, to możemy uchwycić w 96 punkcie tego dzieła, gdzie autor spogląda się na boskie misterium Trójcy Świętej.

Bóg w jednej sobie jak mógłby miłować? Nie byłoby to miłością, osobie „na zewnątrz” w stronę stworzonego człowieka wykazywał miłość, ale w swoim wewnętrznym boskim życiu by nie znał miłości. Rozważmy: Święty Jan pisze nie tylko, że „miłość jest z Boga” (1 Jn 4, 7), ale i to, że „Bóg jest miłością” (1 Jn 4, 16).

Jednym z centralnych pojęć Pisma Świętego jest osoba ludzka. Pojęcie to jest niby „bocznym

produktem” debat chrystologicznych. Bez tego nie ma Europy! Tak zwanego oświecenia też nie ma!

Jeśli Bóg stworzył człowieka na swoje podobieństwo, czyli na osobę, to oznacza, że On także jest osobą, jest kimś, a nie czymś. To też znaczy, że nie może być „ja” bez „ty”. Całe życie ludzkie ziści się w objawieniu Trójcy Świętej. Objawienie to można przyjąć i wtedy wszystko będzie nam wiadome, można też odrzucić. Tego jednak nie można stwierdzić, że nie na najgłębsze i jedyne pytanie człowieka, na jego mękę, na pragnienie miłości odpowiada.

Gdyby w kimś (akurat w chrześcijaństwie) pojawiło się wątplenie, że ten polityk tu filozofuje i uprawia teologię, to niech przeczyta ponownie całe to dzieło: czy można wymienić jakikolwiek system polityczny, za którym nie stała filozofia? Motorem wielkich systemów politycznych XX wieku też były filozofie, mylne, antyludzkie.

W punkcie 6 występująca z zarzutem pani filozof sama jest niewolnikiem mylnej i dziś już upadłej filozofii.

Abyśmy widzieli jasno powód oburzenia pani filozof, musimy odszukać tło filozoficzne. Znajdujemy je w dziele Benedykta XVI p.t. „Wiara, prawda, tolerancja”, gdzie autor podsumowuje pracę Jana Assmanna.² Jan Assmann stawia trzy tezy:

– Po pierwsze uważa, że Mojżesz wprowadził (my byśmy powiedzieli: Bóg oznajmił

---

2 Jan Assmann, „Moses der Agypter”, Benberg 1998, s. 160–172

jego ustami) do świata religii pojęcie „prawdy”. Prawda, według niego, pierwotnie nie była kategorią religijną. Tym samym jednak wszystkie inne religie zakwalifikowano jako bałwochwalstwo.

– Po drugie twierdzi, że bogowie (oraz religie) starożytności były wymienne (charakteryzowały się przemiennością, bezgranicznością, nadawały się do mieszania), skutkiem czego ludzie żyli w pokoju.

– Po trzecie sądzi, że ponieważ kwestia prawdy jest złączona z kwestią dobra (w tym akurat ma rację), razem z pojęciem prawdy pojawiło się pojęcie grzechu, co jego zdaniem w religiach starożytności nie było obecne. Tak więc człowiek starożytności żył w wielkim pokoju.

Benedykt XVI demaskuje kłamliwość tych stwierdzeń i tym samym wskazuje na to, że już na końcu zeszłego stulecia (i nawet wcześniej) niektórzy filozofowie zainicjowali wielkie „uwrażliwienie” w interesie szerzenia oraz zapanowania nad światem globalistycznego światopoglądu.

W końcu Jan Assmann proponuje: skasujmy Wielką Noc, wyście Izraelitów z Egiptu i wtedy ziści nam się globalny, piękny, nowy świat. Papież natomiast twierdzi, że pojęcie prawdy nawet już greccy filozofowie wprowadzili odnośnie do całego życia istoty ludzkiej, a więc także odnośnie do religii.

Również nie jest prawdą, że w świecie nadających się do mieszania pogańskich religii panował pokój. Co więcej, raczej tam właśnie toczyły się wojny, wojny bogów, skutkiem których człowiek stał się bezsilną ofiarą.

Największym zaś kłamstwem jest, że religie starożytności nie znały pojęcia grzechu. Wręcz odwrotnie: znały aż na tyle, że wciąż składano ofiary odkupienia dla bogów. Ich pojęcie grzechu było nie tylko religijnym, lecz zasadniczym pojęciem, obejmującym całość ludzkiego istnienia.

Jest bardzo pożyteczne widzieć umysłowe tło protestów i bodźców dzisiejszych globalistycznych filozofów, kiedy zamierzają wyeliminować z polityki zgodne z ich religią objawienia zwolenników chrześcijaństwa.

Węgierski Episkopat uhonorował autora niniejszej pracy nagrodą Pro Ecclesia Hungariae, Święty Jan Paweł II z kolei wynagrodził Orderem Świętego Grzegorza Wielkiego oraz Krzyżem Wielkim Orderu Papieża Świętego Sylwestra. Odwołując się między innymi do tych wyróżnień rekomenduję i proszę seminaria teologiczne, wyższe szkoły i uniwersytety katolickie, żeby podsumowanie to stało się organiczną częścią programów nauki. Polecam każdemu chrześcijaninowi. Przystudiowując niniejsze dzieło ukończymy semestr uniwersytecki. Polecam też pani filozof wymienionej w punkcie 6 oraz wszystkim myślącym, ale stroniącym od chrześcijaństwa rodakom. Oni też mają prawo wiedzieć, jaka jest nauka Kościoła Katolickiego. Nie trzeba wymyślić tej nauki lub dowiadywać się

o niej od mówiących językiem politycznej poprawności chrześcijan, gdyż oni nie uhonorują stojących poza Kościołem jej prawdą wewnętrzną, lecz łąsząc się do nich przedstawiają im pewnego rodzaju podejrzaną mieszankę.

Chrześcijanin musi żyć tak: raz po raz musi podjąć się tego, co uważa za niemożliwe – trzymając się niczego innego, tylko Chrystusa. Wiara w życie spędzone w pokoju i bezpieczeństwie jest parodią.

Ruth Burrows OCD

DEMOKRACJA CHRZEŚCIJAŃSKA

1. Jako chrześcijanie w modlitwie wypowiadamy zdanie Ojczy nasz: Adveniat Regnum Tuum. Ale co właściwie znaczy przyjdź królestwo Twoje? W pojęciu teologicznym oznacza, żeby zaistniało powszechne panowanie Boga. W sensie egzystencjonalnym natomiast, by Królestwo Chrystusa zaistniało w naszych sercach. W ujęciu politycznym oznacza i to, że nie można nazwać chrześcijańskim zachowaniem takiej postawy, w której jestem katolikiem czy protestantem w niedzielę w kościele, w domu w gronie rodzinnym, potem zaś gwizdzę na to, co dzieje się na świecie, w mojej Ojczyźnie, w moim mieście. Naszym postaniem bowiem jest, żebyśmy skłaniali świat – przynajmniej nasz mały świat – do zbliżania się do Ewangelii.

2. Każdy program i czyn polityczny określa stojący za nim obraz człowieka, niezależnie od tego, czy będzie to ujęte w formę i zadeklarowane, czy też nie. Jeśli pojęcie człowieka jest jednostronne, to i praktyka polityczna będzie zniekształcona. Pomyłki antropologiczne bowiem nieuchronnie prowadzą do nieludzkiego oblicza opartego na nich społeczeństwa.

3. Nasze ujęcie dlatego jest definitywnie współczesne, gdyż zasadniczą jego właściwością jest to, że umyślnie i zawsze powraca do wiecznych wartości. A co jest zakorzenione w wieczności, to mimo swojej starodawności pozostaje jednak wiecznie młode. Zajrzyjmy może do ksiąg encyklopedy-

stów oświecenia. Są one nie do czytania, ciekawe mogą być wyłącznie jako dokumenty historii epoki, dziś już nic nie warte manatki, fatałaszk, rupiecie. I poczytajmy Świętego Augustyna: jest to żywe, świeże, przemawia do nas tu i teraz. Augustyn jest żywy, a dzieła encyklopedystów nadają się na pozwywienie dla moli. To wszystko dlatego, że Augustyn jest przywiązany do wieczności, encyklopedyści zaś do tymczasowej ideologii przeminionej epoki. Z tego powodu my jesteśmy współcześni, a oni zjełczali.

4. Jestem w stanie zrozumieć wyznawców innych religii właśnie dlatego, że mam swoją katolicką tożsamość. Kto uważa to za problematyczne, ten również dobrze może stwierdzić, że interesy mężczyzn mogą reprezentować wyłącznie mężczyźni – co jest oczywistym absurdem.

5. W kręgach chrześcijańskich dość powszechnie uważa się, że polityka, byt polityczny, postanie polityczne, podjęcie roli w polityce to śliski teren, to coś, od czego porządny chrześcijanin powinien trzymać się z daleka. Ale jeśli porządni chrześcijanie będą trzymać się z daleka od polityki, od powołania politycznego, to zostawią cały teren hienom. Podobne zachowanie będzie miało natomiast bardzo smutne konsekwencje dla wyznanych przez nas wartości, dla naszych interesów, również z punktu widzenia całego społeczeństwa.

Polityka chrześcijańska i polityk chrześcijański muszą urzeczywistniać dwie rzeczy na raz: są to przyzwoitość i skuteczność. Pryzwoitość dlatego, że nie tylko za siebie odpowiadają, lecz również za swoją partię oraz za ewangelizację. (Nie to mam na myśli, gdy prasa spróbuje obrzucać kogoś błotem, przecież oznaką przyzwoitości politycznej jest właśnie to, że mu to czynią, ponieważ jeśli nie podejmują takiej próby, to dana osoba albo nie reprezentuje rzeczywistych wartości chrześcijańskich, albo czyni to tak mało skutecznie, że nie warto go obrzucać błotem.)

Rzecz druga: skuteczność. Polityka bowiem jest taką samą profesją co na przykład bycie nauczycielem matematyki, pianistą czy inżynierem. Jeśli nie ma przygotowania zawodowego, nie posiada talentu danego od Boga do tego mistrzostwa, to nie będzie w stanie skutecznie reprezentować odpowiednie wartości i osiągać odpowiednie wyniki. Pełno pocziwych ludzi znajdujemy na przykład w zakonie franciszkańskim, lecz to nie oznacza, że wszyscy drodzy ojcowie nadają się na posła, sekretarza stanu czy ministra. A więc z jednej strony musimy być przyzwoitymi, pocziwymi, z drugiej zaś skutecznymi, czyli zawód polityka musimy uprawiać profesjonalnie.

6. Jako chrześcijanin mam prawo do reprezentacji moich wartości chrześcijańskich w życiu politycznym. Charakterystyczne, jak pani filozof Ágnes Heller zaatakowała mnie właśnie z tego powodu.

Powiedziała nie mniej nie więcej, że wyrażać się po chrześcijańsku mam prawo w kościele, ale w parlamencie nie. Na przykład słowa „grzech” nie mam prawa wypowiadać w Węgierskim Zgromadzeniu Narodowym. Po pierwsze charakterystyczne, że pojęcie grzechu pani Heller uważa za relatywne, neguje go a priori, twierdząc, iż jedynym bezdyskusyjnym grzechem jest, gdy polityk chrześcijański grzech nazywa grzechem. Po drugie, podejście pani Ágnes Heller, nawet najłagodniej rzecz biorąc, jest nietolerancyjne, gdyż powątpiewa, że jako chrześcijanin mam prawo myśleć o sprawach świata w oparciu o wyznawanie przez siebie wartości chrześcijańskie oraz uprawiać politykę w interesie ich urzeczywistnienia. Nie mam nic przeciwko temu, by pani Ágnes Heller używała takich liberalnych czy marksistowskich terminologii, jakie jej się podobają, ale nie mogę pozwolić na podważenie mojego prawa do tego, żebym w kraju Świętego Stefana reprezentował wartości chrześcijańskie i stosował słowa chrześcijańskie.

7. Nie tylko nasza Ojczyzna, ale i cała nasza cywilizacja znajduje się w swojego rodzaju duchowo-moralnym kryzysie. Zasadniczą przyczyną tego jest, że nie tylko o to chodzi, iż ludzie popełniają grzechy. Prawdziwym problemem jest to, że negują, iż grzech jest grzechem, że grzech starają się pokazać jako cnotę, zło jako dobro i przez to w wielu przypadkach czynią nierealnym możliwość uwolnienia się od grzechu.

Przecież kiedy wiem, czym jest dobro i czym zło, to mam czego się trzymać i za pomocą tego człowiek upadły może stanąć na nogi. Natomiast jeśli poddają wątpieniu czy wręcz negują, że istnieje coś takiego jak grzech, to upadły człowiek nawet nie zdaje sobie sprawy, że upadł. I ponieważ nie ma czego się trzymać, jest nierealne, żeby potrafił się podnieść. Po prostu nie przychodzi mu do głowy, że powinien to zrobić.

8. W sensie politycznym zaryzykuję: wątpliwe moralnym jest również oczekiwanie od społeczeństwa, by poddało się takim prawom, które krzykliwie i bezwstydnie są niesprawiedliwe. A gdy zaufanie społeczeństwa się chwieje, powątpiewa w sprawiedliwość praw, to ich rozsądek i autorytet też się załamują. I wtedy wyplynie na wierzch największe zło, co może spotkać jakiegokolwiek społeczeństwo: bezprawie, chaos, anarchia. Podstawowym warunkiem życia ludzkiego jest bowiem autorytet porządku prawnego, rozsądek i sprawiedliwość praw. Jeśli obywatel zmuszony jest zauważyć, że jego stosunek do praw niewiele różni się od stosunku rabusia i jego ofiary, to jak możemy realnie oczekiwać od niego, żeby im się podporządkował?

9. Pokój jest owocem sprawiedliwości – uczy nas filozofia chrześcijańska. A więc ten stan nie istnieje tylko z powodu braku wojny, lecz także na sku-

tek sprawiedliwości. Dlatego nie można nazwać pokojem poddanie się niesprawiedliwości. I dlatego warunkiem pokoju jest przeciwstawienie się niesprawiedliwości.

10. Twierdzenie, że partia polityczna nie powinna dążyć do przejęcia władzy, jest równe z tym, gdybyśmy powiedzieli, że po to zakładamy związek wędkarzy, żebyśmy zrezygnowali z łowienia ryb. Władza nie jest celem, lecz narzędziem do urzeczywistnienia pozytywnego programu. Władza w samej sobie nie jest ani dobrem, ani złem. Podobnie jak nóż jest dobrym, gdy kroję nim chleb dla mojego dziecka i jest złym, gdy wpakuję go w brzuch sąsiada. Tak samo władza jest złem, kiedy zamiast jako narzędzie traktujemy ją jak cel, ponieważ wtedy staje się pewnego rodzaju bożyszczem. Jest złem, gdy używa się jej wrogo wobec dobra, w złym celu. I jest dobrem, jeśli używa się jej, a nie nadużywa, co też znaczy, że jeśli komuś jest dana, ale ten nie wykorzystuje w celu czynienia dobra, to postępuje niewłaściwie.

11. Chrześcijańskie ujęcie społeczno-polityczne nie jest utopijne, wręcz odwrotnie, zasadniczą jego cechą jest fakt, że odrzuca utopię! Korzenie problemu znajdujemy u Platona, ojca wszelakich utopii. Platon powiada – niejako upraszczając – że państwo, czyli struktura wspólnoty ludzkiej powstało tak, że ludzie zauważyli pewien ciąg myśli, mianowicie, że czynić niesprawiedliwość jest przyjemne. Nie w sensie moralnym, tylko hedoni-

stycznym: jest rzeczą przyjemną, jeśli uprawiam kacykostwo nad innymi. Ponoszenie skutków niesprawiedliwości jest bezdyskusyjnie nieprzyjemne, jak i to, że ktoś panoszy się nade mną. Ludzie uznali, że stawanie się ofiarą niesprawiedliwości jest większym złem niż czynienie niesprawiedliwości, więc uformowali państwo, żeby ono stawiało tamę czynom niesprawiedliwym. Platon więc wymyślił mit i mówi, że strukturalizowane ludzkie społeczeństwo powstało tak, że ludzie usiedli, na zasadzie logiki doszli do pewnych prawd i skonstruowali państwo. A więc społeczeństwo ludzkie jest tworem wymyślonym, to też można co i raz na nowo wymyślić. Arystoteles natomiast twierdzi, że to jest mit, gdyż nigdy nie było człowieka bez jakichś struktur wspólnotowych, ponieważ w jego naturze antropologicznej jest zakodowane, że potrafi istnieć tylko w strukturach społecznych.

Wymyślone przez Platona utopijne ujęcie oraz oparty na porządku natury arystotelizm równoległe postępowały w historii. Według tego punktu widzenia, w oparciu o Arystotelesa Święty Tomasz uważał za oczywiste przywiązanie chrześcijaństwa do filozofii prawnonaturalnej. Socjalistyczne ujęcie, opierając się na pesymistycznej tradycji utopijnej sądzi, że człowiek jest z natury złym zwierzęciem, dlatego państwo socjalistyczne musi wytresować jego socjalistyczny typ. Optymistyczna utopia liberalna, pochodząca od Rousseau powiada, że człowiek jest z natury dobry, tylko społeczeństwo czyni go złym. Czyli jeśli skasujemy szkoły, zrezygnujemy z wy-

chowania, odrzucimy rodzinę, itp., to wszyscy będą piękni i dobrzy, gdyż z natury wszyscy są dobrzy.

Chrześcijaństwo jest odporne na utopię. Mianowicie dlatego, że wiemy o dwóch rzeczach, wynikających pierwotnie z objawienia oraz antropologii człowieka. Pierwsza jest taka, że zostaliśmy stworzeni na podobieństwo Boga. Dlatego jakkolwiek złe i niesprawiedliwe są struktury społeczne, zawsze będzie obecne ukierunkowanie na dobro. Utopia marksistowska dlatego nie może odnieść sukcesu i jest nieludzką, gdyż nie potrafi uznać, że w człowieku zawsze jest obecne dobro. Z utopią optymistyczną liberałów z kolei w tym sęk, że nie wie o grzechu pierwotnym, o czym mówi objawienie chrześcijańskie i dowodzi cała historia ludzkości. I ponieważ natura człowieka zepsuła się, człowiek stał się skłonny na zło. Dlatego jest utopią uważać, że człowiek sam z siebie potrafi stać się pięknym, mądrym i dobrym. By to osiągnąć, potrzebne są szkoły, dobre struktury społeczne. Realizm chrześcijański wie o podobieństwie do oblicza Boga, wie, że człowiek jest dobrym, ale też wie o grzechu pierwotnym, o tym, że człowiek stał się skłonny na zło. Ten wyważony sposób myślenia charakteryzuje filozofię chrześcijańską, na czym opiera się społeczna nauka kościoła. Filozofia ta czyni możliwym pełny rozwój człowieka, wliczając w to – stanowiącą jej zasadę – transcendentalną otwartość.

12. Nauka chrześcijańska jest dana w nauce społecznej kościoła, co ze strony katolickiej zawierają socjalne encykliki papieskie, ze strony protestanckiej zaś zasady etyki społecznej. To wszystko oczywiście nie jest tożsame z żadnym programem żadnej partii politycznej. Precyzyjnie można jednak określić krąg, w którym żyjący na świecie chrześcijanie mogą poszukiwać odpowiedzi na wyzwania społeczeństwa: kręgiem tym jest nauka społeczna kościoła. Są takie zasadnicze tezy, z którymi partia czy polityk, jeśli nie potrafi się utożsamiać, to nie może siebie nazwać chrześcijańskim. Nauka społeczna kościoła i programy partii politycznych nie są tożsame, ale też nie są niezależne od siebie, gdyż polityka chrześcijańska dlatego jest polityką chrześcijańską, że jako miarę przyjmuje naukę społeczną kościoła.

Weźmy przykład, w którym możemy uchwycić, na czym polega różnica między chrześcijańskim ujęciem oraz ujęciami socjalistycznymi i liberalnymi. Pozostając na gruncie chrześcijańskim możemy powiedzieć, że ty, liberalny przyjacielu, masz rację, gdy kładziesz nacisk na godność osoby ludzkiej. Niemniej my twierdzimy więcej, niż najbardziej liberalny z liberałów, powiadaemy bowiem, że prawa i godność człowieka nie wynikają z ustalenia czy uchwały parlamentarnej lub zgromadzenia ONZ lecz z tego, że zostaliśmy stworzeni na podobieństwo oblicza Boga. Dlatego każdy, niezależnie od tego, czy jest biednym czy bogatym, starym czy młodym,

zdrowym czy chorym, jest nieskończoną wartością, jako że został stworzony na podobieństwo Boga. Źródłem prawa człowieka nie jest ani zgromadzenie narodowe, ani różne międzynarodowe organizacje, lecz one są dane pierwotnie przez porządek stworzenia, a te prawa zgromadzenie narodowe czy deklaracja praw człowieka jedynie rozpoznaje i uznaje. Filozofia chrześcijańska tymczasem zawsze formułuje krytykę wobec liberałów, ponieważ oni godność osoby tak ujmują, że odrywają ją od wspólnoty, deformując przez to w kierunku indywidualizmu, co z kolei oznacza okaleczenie całości ludzkiej osobowości. Z tego powodu nadindywidualistyczne ujęcie liberałów chrześcijaństwo stawia personalizm, który zawsze wskazuje na aspekt wspólnotowy osoby ludzkiej.

W szeregach lewicy spotykamy podobną jednostronną przesadę. W ujęciu socjalistycznym – tu mam na myśli Marksa i klasyczny socjalizm – możemy powiedzieć, że ty, socjalistyczny przyjacielu, masz rację, gdy kładziesz nacisk na naturę wspólnotową człowieka. Niemniej my twierdzimy więcej niż socjaliści, bowiem widzieć Chrystusa w drugim człowieku oznacza dużo więcej solidarności niż uważać, że państwowe systemy socjalne są od tego, by rozwiązać problemy egzystencjonalne człowieka. Ujęcie chrześcijańskie tymczasem głosi również krytykę wobec socjalizmu, ponieważ – przynajmniej klasyczni socjaliści – na tyle przesadnie akcentują wspólnotowe jestestwo człowieka, że skutkiem tego pojedynczy człowiek

będzie niczym więcej, niż niewiele znaczącą śrubą w maszynie. Czyli osoba utraci swoje znaczenie. Zwróćmy uwagę na marksistowskie ujęcie klas, gdzie pojedynczy człowiek jako indywiduum nawet nie pojawia się, jedynie tylko jako członek danej klasy. Podobnie jest w narodowo-socjalistycznym wydaniu, gdzie człowiek roztapia się w rasie, przestaje być jednostką. Z tego powodu ujęcie chrześcijańskie zawsze odnosi się krytycznie wobec rozumowania socjalistycznego, ponieważ to ostatnie przesłizguje się w kolektywizm i prowadzi do utraty znaczenia jednostki, pojedynczego człowieka.

Spoglądając na historię filozofii rzuca się w oczy wieczna problematyka, że indywidualizm liberalny i kolektywizm socjalistyczny jednoznacznie oznaczają okaleczenie jednostki ludzkiej oraz jednostronność. Nasuwa się pytanie: w jaki sposób można uzgodnić osobowość i zasadę wspólnotową? Odpowiedź dał Święty Tomasz z Akwinu w swojej nauce społecznej, wprowadzając pojęcie subsydiarności, wzajemnego udzielania pomocy, kiedy powiedział, że wynika z porządku natury, co mniejsza wspólnota może zrobić, tego większa nie może odebrać. Problemy należy rozwiązać tam, gdzie one powstały, w dodatku w taki sposób, żeby znajdująca się w kłopotcie osoba czy wspólnota później byłaby już w stanie radzić samemu sobie. Takie przybliżenie odrzuca liberalne ujęcie, który uważa, że każdy ma rozwiązać swój problem, a ten, który tego nie potrafi, niech ma pretensję wyłącznie

do siebie. Odrzuca również socjalistyczne ujęcie, według którego państwo jest powołane do rozwiązywania problemów, czyli osoba znajdująca się w kłopotach będzie wegetował z zapomóg państwowych. W związku z tym personalizm, solidarność oraz subsydiarność stanowią potrójną naukę kościoła, w ramach której można urzeczywistnić politykę chrześcijańską. Kto tych trzech nauk nie wyznaje jako swoje, nie może zostać chrześcijańskim politykiem.

13. Kiedy Jezus mówi, że ani jedna jota, ani jedna kreska nie zmieni się w Prawie, to wychodząc z logiki politologicznej można Go określić prawicowym fundamentalistą, a gdy utożsamia siebie z biednymi, to z kolei można Go uważać za lewicowego rewolucjonistę.

Nie chodzi o to, żeby chrześcijańską demokrację umieścić pośrodku lewicy i prawicy, lecz uzasadnionym jest takie filozoficzno-historyczne przybliżenie czy taka teoria polityczna, że w nauce chrześcijańskiej są w starodawnej jedności podstawowe tradycyjne i socjalne wartości, zakwalifikowane dziś jako prawicowe czy lewicowe. Wolność, równość, braterstwo jest jednością wychodzącą z chrześcijańskiego natchnienia, dopiero oświecenie przyczyniło się do ich sekularyzacji i po rewolucji francuskiej samowolnymi przesadami jedność tą rozerwano. Wolność zniekształciła się w indywidualny liberalizm, równość zdeformowała się na socjalizm kolektywistyczny, braterstwo zaś poszło w zapomnie-

nie. Jedynie chrześcijańska demokracja zachowała opartą na fundamencie pierwotną jedność tych pojęć.

14. Pojęcia, z których powstały podstawowe wartości liberalizmu i socjalizmu – żądania przez francuską rewolucję wolności, równości, braterstwa – właściwie są pojęciami zakorzenionymi w chrześcijaństwie. Inna sprawa, że zostały one zsekularyzowane i ich jedność rozerwano, niemniej pozostają one zasadniczymi wartościami chrześcijańskimi i dlatego my, chrześcijańscy demokraci musimy przyjąć je jako swoje, z tym, że powinniśmy postawić je z powrotem do wzajemnej zależności całościowego obrazu o człowieku.

Wynika z tego, że chrześcijańsko-demokratyczne, chrześcijańsko-socjalne pojmowanie – na zasadzie połączenia z jednej strony z wartościami liberalnymi, z drugiej zaś wartościami socjaldemokratycznymi – tworzy takie specjalne możliwości dla chrześcijańskiej demokracji, że jest ona zdolna do pewnego rodzaju złączenia się w obu kierunkach. Dlatego zaryzykuję uwagę, że chrześcijańska demokracja jest zdolna, że tak powiem, bez zmiany swojego miejsca poruszać się według tego, czy kładzie nacisk na złączenie się z liberalnymi lub socjalistycznym wartościami bez tego, żeby znalazł się w wewnętrznym przeciwieństwie z samym sobą. (Tymczasem takie wewnętrzne przeciwieństwo widoczne jest w łączeniu się liberalizmu i socjalizmu. Liberałowie chcą jak najbardziej bezgranicznej wolności, socjaliści

z kolei zamierzają wymusić równość. Ale jeśli jest wolność, to nie możemy mieć równości, gdyż ludzie nie są wszyscy tacy sami. A jeśli równość zostaje wymuszona, to tym samym wolność będzie ograniczona.)

15. Historia komunizmu jako religii ateistycznej według mnie wzięła swój początek z rozumowaniem proroka Izajasza, z pieśniami Ebed Jahwe, mówiącymi o cierpiącym, lecz przeto podnoszącym ludzkość Słudze Pana. Chrześcijaństwo rozumuje, że odnosi się to do Chrystusa, według Żydów natomiast do Izraela. Marks po prostu zsekularyzował to i skierował na proletariat. Niebo, Niebiańskie Jeruzalem tą drogą przemieniło się w komunizm. Znamiona Boga jako Absolutu – jak na przykład wieczność itp. – przelano na materię. Nawet pod względem ikonograficznym to się pojawiło, Marks, Engels, Lenin stali się odpowiednikami Trójcy Świętej – jedna idea w trzech osobach, Kapitał Marksa i Manifest Komunistyczny stanowią Ewangelię, męczennicy ruchu robotniczego odpowiadają starochrześcijańskim męczennikom, komunistyczne marsze prawosławnym pieśniom religijnym, pochody pierwszomajowe procesjom rezurekcyjnym Wielkiej Nocy. A Lenina dlaczego wypchano? Dlatego, żeby tą nową „relikwią” zastąpić odebrane w 1917 roku od narodu rosyjskiego, publicznie znieważone relikwie świętych.

16. György Lukács uważał – choć głośno nie powiedział – że on i do niego podobni *ab ovo* są powołani do sprawowania władzy. Skłonny jestem przypuszczać, że naprawdę wierzyli oni w swoje posłannictwo do uszczęśliwienia ludzkości, nawet za cenę zniszczenia ludzi. A więc kuglar-skim pokazem Lukácsa było stworzenie jakiejś ideologii dla uzasadnienia tego powołania. Punkt startu upatrzył u Marksa, który twierdził, że każda świadomość jest fałszywa z wyjątkiem świadomości proletariackiej, każda inna świadomość jest nieprawdziwa. Jednak proletariat o tym nie wiedział, a w dodatku ci, którzy wiedzieli, nie należeli do proletariatu. Odpowiedzią Lukácsa na to przeciwieństwo było, że każdy, który tej tezy nie uznaje i uważa, że jest ona wierutną głupotą, kontradyktoryczną samą w sobie, to tylko udowadnia, że ma właśnie fałszywą świadomość, a więc nie może mieć racji, a gdyby w dalszym ciągu podskakiwał, to towarzysz Lukács niewykluczone, że własnoręcznie wpakuje mu kulę w łeb. Chodzi o to, że istnieje z góry powołana do sprawowania władzy awangarda, która nie ma fałszywej świadomości, toteż ma rację; jest poza tym proletariat, który również nie ma fałszywej świadomości, tylko nie wie o tym, ale na szczęście jest awangarda, która wszystko wie i dlatego uszczęśliwi proletariat, czy chce tego czy nie chce; wreszcie są tacy, którzy sprzeciwiają się temu, co dowodzi ich fałszywej świadomości, a więc nie mają racji.

17. Punktem startu nauk o ekonomii jest założenie, że ludzie „zachowują się racjonalnie”, czyli utylitarnie. Absolutyzowanie tego już jest pomyłką antropologiczną. Właściwie dlaczego ma być bardziej racjonalnym, a jak kto chce „maksymalizującym zysk” jakiś bankier niż powiedzmy zakonnik karmelitański? Czy ostatecznie istnieje bardziej zyskowna inwestycja niż stawianie na wieczność? Albo dlaczego jest bardziej racjonalne inwestować swoje pieniądze w akcje niż np. w swoją rodzinę, by zafundować wakacje z dziećmi? Dlaczego inwestowanie w nauczanie dzieci, w przeżycia wzmacniające wspólnotę rodzinną, w dobra umysłowo-duchowe miałyby być mniej racjonalne czy mniej pożyteczne? Wartości te po prostu należy mierzyć w innym układzie współrzędnych. W tym sensie kładłem nacisk na wagę zwrotu antropologicznego. Ekonomia, gospodarstwo także mają miliony przesłanek i odnośników o ścisie niegospodarczym charakterze. Takim jest na przykład moralność.

18. Uwidacznia się jakiś diabelski krąg. Rzucające się w oczy niestosowność i nieludzki charakter dzikiego kapitalizmu w swoim czasie przyczyniły się do powstawania iluzji, że utopia marksizmu może być realna; dziś wydaje się, jak gdyby niestosowność i nieludzki charakter marksizmu czyniły to samo z dzikim kapitalizmem. Mamy za sobą mękę realnego socjalizmu, którego dziedzictwo wciąż ciąży nad nami, gdyż ówczesna władza nie chciała słuchać żadnej krytyki swoich posu-

nić, nie uznawała żadnej, adekwatnej ludzkiej naturze nauki społecznej, umożliwiającej pełny rozwój człowieka. Obecnie jej spadkobiercy – zauroczeni dzikim kapitalizmem – wydaje się, że też nie zamierzają słuchać żadnej krytyki. Byłoby jednak szaleństwem ponownie wpaść w tryby tego, którego niestosowności i nieludzkiego charakteru raz już doświadczyliśmy i na co – zgodnie z encyklikami – historia też wydała skazujący wyrok.

19. Obecny kryzys jest kryzysem neoliberalnej polityki ekonomicznej, zwiastunem jej historycznego bankructwa. Jest zapowiedzią bankructwa mitu „niewidzialnej ręki”, bankructwem ideologii głoszącej, że w gospodarce, w sprawach finansowych niepotrzebne jest wtrącanie się państwa, ekonomia sama daje radę, następuje samoregulacja rynku. W imię tej liberalnej polityki osłabiono państwo, a teraz oczekuje się, żeby jednak państwo ratowało sytuację. Papież św. Jan Paweł II po upadku marksizmu proroczymi słowami upomniał świat, że bankructwo realnego socjalizmu nie może oznaczać ubóstwiania neoliberalnego dzikiego kapitalizmu.

20. Życie ma takie dziedziny, gdzie muszą istnieć warunki rynkowe, taką jest choćby na przykład gospodarstwo i są dziedziny, gdzie zasadniczo nie takie warunki muszą istnieć, lecz solidarność oraz odpowiedzialność państwa. Takimi są służba zdrowia, oświata i kultura.

21. Ten kraj dwa razy obrabowano, a czynił to ten sam krąg, grupa interesów, sieć, jak zwał, tak zwał. Po drugiej wojnie światowej zaczęto powtarzać coś takiego, że własność prywatna jest zła, państwowa zaś dobra i pod hasłami upaństwowienia zabrano ludziom ziemię, sklepy, domy, kto co tylko miał. W czasie zmiany ustroju i później powiadano, że własność państwowa to zła, a prywatna dobra i roztrwoniono pozostałą część państwowego majątku.

22. Musimy wznosić protest wobec niesprawiedliwej prywatyzacji – właściwie obrabowania majątku narodowego – gdyż kiedy własność prywatna zostaje oderwana od wspólnego dobra, to jest sprzeczne z życiowym interesem narodu i gdy zamiast przyczyniania się do rozwoju, oznacza zduszenie rodzimej konkurencji i zmonopolizowanie rynku węgierskiego przez obce siły, kiedy nie przynosi rozszerzenia usług lecz to, że poza normalnymi usługami ludzie muszą opłacać zysk dodatkowy inwestorów. Własność państwowa nie może być wolną zdobyczą – w dodatku należy zwrócić uwagę na to, że właściwie nie jest ona „wolna od obciążenia”. Mianowicie dlatego nie jest, że w niej ucieleśnia się wartość niezapłaconej pracy całych pokoleń. Warto pomyśleć o tym, że za czasów socjalizmu państwo wstrzymało wypłacenia pokaźnej części wynagrodzeń tłumacząc, że za to zabezpiecza darmową służbę zdrowia, system socjalny i godną emeryturę. Wszystko to było ujęte nie tylko w ustawach, ale i wpisane zo-

stało do konstytucji. Z tego powodu państwo ma długi w wysokości miliardów euro nie tylko wobec kredytodawców zagranicznych, ale także wobec swoich obywateli. Z kolei na podstawie prawa natury zobowiązania wobec człowieka walczącego o przeżycie są silniejsze niż te wobec zysku kredytodawców czy inwestorów. Oczywiście musimy mieć na uwadze warunki i rzeczywistość polityczną, zawężone możliwości manewrowania gospodarczych – niemniej porządku moralnego nie można zamknąć w nawiasie.

23. Na podstawie dogmatu liberalnego z ubiegłego wieku stawia się ponad wszystko równowagę finansową. Pozwolę sobie zaznaczyć, że gdyby tę zasadę zastosować, to Somalia byłaby najdoskonalszym krajem świata: zero wydatków, zero przychodów – równowaga bezdyskusyjna. My natomiast powiadamy, że równowaga w gospodarstwie państwa jest rzeczywiście bardzo ważna, niemniej nie to jest kluczową kwestią. Na tym ołtarzu nie wolno stawiać na ofiarę ani wzrostu gospodarczego, ani względów polityki społecznej. Dlatego twierdzę, że państwo powinno zmusić banki i wielonarodowe korporacje, żeby i one ponosiły proporcjonalną część obciążeń.

24. Społeczna nauka chrześcijaństwa nie operuje konfliktem pracy i kapitału, lecz apeluje o konsensus pracy i kapitału. Stawia za cel humanizowanie kapitału.

25. Celem jest, żeby jak najwięcej ludzi posiadało jak największy majątek, ale w takiej formie, która nie tylko dla posiadacza jest korzystna, lecz dla ogółu także.

26. Całe to towarzystwo lewicowo-liberalno-zielone ma takie urojenie, taką idée fixe, że świat staje się coraz bardziej niereligijny, narody znikną, rodziny przestaną istnieć – oni to uważają za rozwój. Wychodząc z tego założenia jest dla nich nie do pojęcia, że były kraj socjalistyczny może uważać religię, kościoły, byt narodowy i rodzinę – składającą się z małżeństwa jednego mężczyzny i jednej kobiety – za ważne i dlatego to, co my robimy z ich punktu widzenia, w ich pojmowaniu jest absolutnym przeciwieństwem tego, co oni kwalifikują za postępowe. A my sądzymy, że to co oni uważają za postępowe, jest po prostu dewiacją.

27. Chrześcijańska demokracja i partie zielonych mimo sprzeczności filozofii politycznej jednak mają wspólny mianownik, co nazywamy ochroną środowiska czy ochroną natury. Ale i tu jest zasadnicza różnica między nami, jeśli chodzi o ochronę środowiska – my w całości pojmujemy ochronę porządku natury, nie tylko pod względem środowiska lecz pod względem kultury także, a więc również odnośnie człowieka i społeczeństwa.

Oni – w sposób nielogiczny – uznają porządek natury odnośnie minerałów, roślin, zwierząt,

podczas gdy ich ideologia wobec człowieka i społeczeństwa staje się wroga dla środowiska: vide małżeństwa jedнопłciowe, aborcja, eutanazja, propaganda narkotyków.

My wyznajemy, że porządek natury odzwierciedla porządek tworzenia – i to w całości: a więc nie tylko odnośnie otaczającego człowieka świata lecz także pod względem porządku społeczeństwa, dlatego naszym politycznym wyznaniem wiary jest: ochrona natury to też ochrona tworzenia!

28. Od Heideggera pochodzi myśl, że żadna fachowa nauka nie potrafi określić samego siebie, zdefiniować swój system metod, zakreślić granice swojej kompetencji. A więc zdefiniować, co obejmuje matematyka, nie jest zagadnieniem matematycznym, tak samo określenie chemii nie jest kwestią chemiczną, jak daleko sięga teren kompetencji biologii, nie jest problematyką biologiczną. Są to zagadnienia teologiczne, filozoficzne, moralne. Podobnie rzecz się ma w przypadku nauk społecznych. To też kościół ma swoją właściwą rolę o charakterze proroczym oraz zadanie nauczania pod tymi względami i jeśli mamy na myśli np. klonowanie, manipulacje genami i podobne działania, to jasno widać, że gdy z powodu fałszywego pojmowania prawa do autonomii poszczególnych dziedzin zamierzamy negować charakterystyczne postępowanie kościoła, prowadzi to do katastrofy ludzkości. Z tego powodu, że jakaś dziedzina nauki potrafi czegoś dokonać wcale nie wynika, że wolno jej

to zrobić! Owszem, nauki przyrodnicze, społeczne, polityczne czy sama polityka posiadają swoje prawa do autonomii, niemniej autonomia ta nie może być wolna od moralności.

29. Stanowisko chrześcijańskich demokratów jest następująca: nad pisaną konstytucją, powyżej nad prawem pozytywnym stoi prawo naturalne, a ponieważ porządek natury odzwierciedla porządek tworzenia, to w tej współzależności ono stanowi ostateczną rzeczywistość. W zagadnieniach ostatecznych parlament nie może zgrywać Boga. Z tego wynika nasze stanowisko np. w sprawie ochrony życia płodu. Skoro z punktu widzenia życia ludzkiego ani pod względem logicznym, ani filozoficznym, ani przyrodniczym nie ma żadnej różnicy czy płód ma miesiąc, cztery miesiące czy osiem miesięcy, czy znajduje się wewnątrz ściany brzucha czy poza, słowem, jeśli płód jedynie na podstawie jego wieku może być skazany na śmierć – gdyż parlament podjął właśnie taką decyzję – to logicznym ciągiem którekolwiek życie ludzkie można zniszczyć na podstawie wieku czy stanu zdrowia.

30. Jest taki czas, kiedy suszące się na sznurze pieluchy stają się symbolem węgierskiej żywotności, podobnie jak flaga narodowa.

31. Umyślne kształtowanie rzeczywistości i wypowiedzenie prawdy razem mogą doprowadzić do tego, by opinia publiczna zmieniła się także od-

nośnie prawa do życia. Realność polityczna i znak proroczy – taka jest moja ars poetica.

32. Jeżeli wszystko uczyniliśmy dla ochrony życia, a zostaniemy przegłosowani, to i tak pozostanie proroczy znak przeciwstawienia.

33. Gdybyśmy w poglądzie na małżeństwo zrezygnowali z opartego na porządku natury określenia, że jest ono połączeniem jednego mężczyzny z jedną kobietą i rozciągnęli powiedzmy na dwóch mężczyzn albo na dwie kobiety, czy nie byłoby to dyskryminujące wobec innych formacji? Na przykład wobec wielożeństwa? Jeśli zrezygnujemy z kobiety i z mężczyzny, to dlaczego nie zrezygnować by z liczby pojedynczej? Jeśli dwóch mężczyzn może brać ślub, to dlaczego nie trzech? Gdzie wobec tego rozciągają się granice małżeństwa? Państwo węgierskie nie dlatego przecież broni i wspiera instytucję małżeństwa, aby finansować „samorealizację seksualną” obywateli lecz dlatego, że w takim związku rodzą się dzieci, które zabezpieczają ciągłość narodu i społeczeństwa.

34. Nie mamy zamiaru piętnować tych ludzi, ale prosimy, aby nie nazywali swoich związków małżeństwem, gdyż ono jest pojęciem sakralnym i nie pozwólmy, żeby adoptowali dzieci, ponieważ konstytucyjne prawo dziecka do normalnego, zdrowego rozwoju ma silniejszą moc niż domaganie się przez pary homoseksualne prawa do adopcji.

Nie będziemy zatem rezygnowali z prawa, aby w oparciu o naukę chrześcijańską grzech nazywać grzechem.

35. Ludzie ci, ze swojego dewiacyjnego sposobu życia starają się ulepić ideologię polityczną.

36. O głębokim braku odpowiedzialności – co więcej, także o wielkim uprzedzeniu – będzie świadczyć nazywanie przesądem jakiegoś codziennego doświadczenia czy faktu socjologicznego, ponieważ może to spowodować relatywizację rzeczywistego uprzedzenia.

37. Są programy, które nazywają się „reality show”. Wyraźnie widać, że to nie przedstawiają rzeczywistości, tylko jakiś jej segment, kąt subkulturalny, można powiedzieć kąt perwersyjnej subkultury, ale w związku z tym, że jest to pokazywane, jakby to było rzeczywistością, z czasem będzie generował w społeczeństwie rzeczywistość na swoją modłę, jakoby skutkiem samospełniającej się przepowiedni. A więc nie można tu ominąć odpowiedzialności państwa, ponieważ nie jest wszystko jedno, co pozwala pokazywać publiczności.

Popatrzmy przykładowo na media komercyjne. Nie kwestionuję prawa inwestora do wsażenia swoich pieniędzy w biznes medialny. Ale dlaczego ktoś inwestuje w media komercyjne? Jasne, że dlatego, by uzyskać jak największe zyski. Gdyby gdzie indziej widział korzystniejsze moż-

liwości, to by tam inwestował. No to jakie mają cele media komercyjne? Ano takie, by przynosić jak największe zyski dla inwestora. A jak to można osiągnąć? Jedyne za pomocą dochodów z reklam. Czasu reklamowego natomiast nie można powiększać w nieskończoność, ponieważ z jednej strony dzień ma tylko 24 godziny, z drugiej zaś jeśli przesadnie dużo będzie reklam, to oglądalność programu będzie spadać. A jeśli oglądalność spada, to spada także wartość czasu reklam, skutkiem czego spada zysk inwestora. Jedyne rozwiązanie na powiększenie zysku jest spotęgowanie oglądalności. Z kolei im bardziej wzrasta oglądalność, tym droższy będzie czas reklamy. W jaki sposób można zwiększać oglądalność? Widzimy, że niekoniecznie przez pokazywanie ładnych i wartościowych rzeczy lecz przez nadawanie największej liczby aberracji, najciemniejszych spraw. I robią to bez żadnych zahamowań, gdyż mają tylko jeden cel: zwiększenie zysku. I tu przychodzi rola państwa, które powinno powiedzieć: mili inwestorzy, owszem macie prawo do zysku, niemniej i my mamy prawo do tego, by w obronie społeczeństwa na pewne rzeczy powiedzieć, że oj nie, to już za dużo.

38. Jeśli chcemy naświetlić rolę mediów, to weźmy na przykład następującą sytuację: wejdziemy powiedzmy do chińskiej restauracji i tam wjadłospisie figurują tylko dwa dania, „hutulu” i „kutulu”, to właściwie nie mam swobody wyboru, ponieważ nie mam pojęcia, co to za żarcie. Jeśli po wę-

giersku dopiszą, że jedno to karp panierowany, a drugie to kaczka pieczona, to w prawdziwym znaczeniu słowa mam wybór. Cóż, media proponują ludziom hutulu i kutulu. Cała konstrukcja demokracji parlamentarnej opiera się na zasadach wolnego wyboru. No tak, ale ogólnoswiatowo rzecz biorąc coraz bardziej staje się widoczne, że podczas gdy podział władzy jest drobiazgowo opracowany, to media, które mają decydujący wpływ na wyniki wyborów, a tym samym na cały system sprawowania władzy, nie znajdują się pod kontrolą konstytucyjną, lecz są w rękach finansowo-ideologicznych grup interesów. Dlatego ośmielam się twierdzić, że demokracja parlamentarna zależy od rzeczywiście wolnych wyborów, a to oznacza nie tylko przeciwdziałanie próbom oszukiwania, ale też potrzebę gwarancji, żeby pewne grupy interesu za pośrednictwem ich medialnej władzy nie były w stanie manipulować opinią publiczną i przez to wpłynąć na wyniki wyborów.

39. Na całym świecie, ale i na Węgrzech odbywa się swoiste żonglowanie pojęciami. Zsekularyzowana inteligencja trzyma w rękach pozycje medialne, monopole medialne, za pomocą których pewne pojęcia samowolnie definiuje, po czym te zniekształcone definicje stara się wbić do głowy społeczeństwa. Takimi definicjami określają dane pojęcia, które są jemu właściwe tylko wycinkowo, jego zasadnicze właściwości zaś zostaną skasowane, a w ten sposób stworzo-

nej – samowolnej – definicji zaczyna używać w rozumieniu pospolitego języka, dochodząc do zadziwiających i dziwacznych konkluzji. Z tego powodu jest niezmiernie ważne, żebyśmy zdefiniowali poszczególne pojęcia w naszym systemie językowym, bo inaczej stajemy się bezbronni wobec zsekularyzowanej inteligencji medialnej, która zniekształca te pojęcia na swoją polityczną modłę.

40. Powiedzmy sobie raz na zawsze: każdy węgierski rząd po pierwsze, po drugie i po trzecie jest odpowiedzialny przed narodem, a nie przed Brukselą, Waszyngtonem, Moskwą, Bankiem Światowym czy kimkolwiek innym.

41. Skandalicznym jest, kiedy my, Węgrzy musimy pokornie słuchać o tym, że parę lat temu udało nam się przyłączyć do Europy – a gdzie znajdujemy się od tysiąca lat albo, kto wie od jak dawna, jeśli nie w Europie? I na odwrót: gdzie byłaby cała Europa, gdybyśmy od tysiąca lat nie stali na jej straży? To my odnosiliśmy rany, broniąc Europy, przez tysiąc lat, przed Tatarami, Turkami i – chcąc wyrazić się dyplomatycznie – przed innymi formacjami wschodniego pogaństwa. Z powyższego wynika zatem, że nie możemy przemykać się do Unii Europejskiej tylnym wejściem dla służby i tam, chowając się w kącie niczym biedni krewni, czekać na ewentualną uwagę, lecz w zamian powinniśmy zająć z godnością nasze historycznie zasłużone miejsce, gdyż jeśli my sami nie zdamy sobie

sprawy ze swojej wartości, nie możemy oczekiwać tego od innych.

42. Po przeżyciach wschodniego, bolszewickiego prześladowania chrześcijan, bolesnym doświadczeniem była konfrontacja z nacechowaną wolnomularskimi elementami zachodnią niechęcią wobec chrześcijaństwa, z tym prowokacyjnym „Projektem Europejskiej Konstytucji”, który pod względem podstawowych wartości Europy zamierzał odwoływać się do cywilizacji grecko-łacińskiej oraz idei oświecenia, ale odmawiał wzmianki o chrześcijaństwie. Jest to jawne fałszowanie historii. Przecież mówiąc o korzeniach, poza grecką kulturą i prawem rzymskim żyjemy w oparciu o starotestamentową etykę, germańską zdolność organizacji państwa – wystarczy wspomnieć Karola Wielkiego – i to właśnie z tych wszystkich elementów chrześcijaństwo wzniosło katedrę, którym jest cud nazywany cywilizacją europejską. Europa, czy chce tego, czy też nie, należy do cywilizacji chrześcijańskiej i nawet, paradoksalnie, jej negowanie – od Voltaire’a do Marksa – można objaśnić jedynie w kręgu kultury chrześcijańskiej. „Oświecenie” nie przez przypadek zostało postawione na piedestale, pomimo, iż jest ono tylko jednym z wielu prądów ideologicznych w Europie. Z trudem odrzucam myśl, jakoby kłaniała się tu antychrześcijańska tradycja jakobińska. Musimy wiedzieć i naświetlać innym, że odwoływanie się do chrześcijaństwa jest kwestią przyszłości Unii Europejskiej, zagadnieniem, które przeważa o tym, czy

będzie ona miała duszę. Czy będzie ona wspólnotą duchowo-kulturalną, czy jedynie wspólnotą gospodarczą? Z doświadczeń dziejowych wynika bowiem, że na przyszłość można liczyć wyłącznie wtedy, jeśli dysponuje się treścią duchową. Chrześcijaństwa i Europy nie można oddzielić. Bardziej precyzyjnie ujmując: chrześcijaństwo mogłoby istnieć bez Europy, ale Europa nie mogłaby istnieć bez chrześcijaństwa!

43. Istnieją dwie fałszywe idee. Jedna lewicowo-liberalna, która spogląda na Unię Europejską jako na cel i ostateczne spełnienie węgierskiej historii. To zwykła pomyłka. Węgierska historia sama w sobie jest celem, nie zaś w jakiejś międzynarodowej organizacji. Drugą pomyłką jest to, że ktoś z uczuciowego impetu nastawia się wrogo wobec Unii Europejskiej. Z emocjonalnego punktu widzenia jestem nawet skłonny to zrozumieć. Niemniej, nie ma jednak Unii Europejskiej, to co w takim razie jest? Sam jestem bardzo krytyczny wobec brukselskiej biurokracji, zwłaszcza względem biurokratów, nigdy przez nikogo nie wybranych, wydających sądy nad rządami wybranymi przez obywateli suwerennych krajów. Jednakże w interesie narodu węgierskiego leży, aby próbować osiągnąć swoje narodowe cele wewnątrz Unii Europejskiej. Jakkolwiek ten proces nie byłby bolesny i męczący, musimy konsekwentnie reprezentować nasze interesy narodowe wewnątrz UE. Nie wolno ustępować tym, którzy chcą się poddać, a to też nie-

wiele ma sensu, byśmy uderzali głową w ścianę betonową.

44. Unia Europejska nie jest celem historycznym Węgrów, lecz jednym z narzędzi do przeżycia: na tyle jesteśmy po stronie Unii, na ile ona odpowiada celom życiowym Węgrów.

45. Jesteśmy krytyczni wobec Unii, ale pozostajemy wierni dziedzictwu jej ojców założycieli. Unia Europejska żyje w grzechu, ale nie została w nim poczęta.

46. Brukselska biurokracja i Parlament Europejski dążą do tego, by zniweczyć państwa narodowe i stworzyć coś w rodzaju Stanów Zjednoczonych Europy. Choć tak jest, jednak pamiętajmy, że ojcowie założyciele pod nazwą Unii Europejskiej obmyślili stwór natchniony chrześcijańskim kręgiem kulturowym, czyli Europę narodów, nie zaś jakieś tam Stany Zjednoczone Europy. A tego większość obywateli europejskich sobie nie życzy, tak samo jak ja. W związku z powyższym należy pamiętać, że Konstytucja nie mówi o tym, że my mamy po części zrezygnować z naszej suwerenności na rzecz Unii Europejskiej, lecz że naszą suwerenność praktykujemy wspólnie z innymi krajami – a to jest zasadnicza różnica!

47. Kraj Świętego Stefana nigdy nie może stać się kalifatem! Ani nawet tzw. równoległym społeczeństwem. Porównajmy trzy wielkie religie:

żydowska wiara nie chce ani jednego nie-Żyda skłonić do przyjęcia wiary, chrześcijaństwo zaś jest wiarą misyjną, ale nie zmusza nikogo do niczego, gdyż uważa, że wiara jest łaską, którą można przyjąć jedynie własną wolną wolą. Islam natomiast jest wiarą podbojową. Wystarczy przeczytać Koran i zapoznać się z dziejami islamu. Osobiście szanuję islam jako religię światową i jej wielki dorobek kulturowy, ale widzę też, że próby wprowadzenia szariat i dżihadyzm prędzej czy później będą stanowić część rzeczywistości. Przed tym właśnie musimy obronić naród. Mamy zresztą własne doświadczenia z 150-letniego zaboru tureckiego...

48. Uważam za skandaliczną obojętność Europy wobec prześladowania chrześcijan, stosowanie podwójnej miary; przecież w pewnych krajach skazują na śmierć ludzi, którzy nawrócą się albo, po prostu, podarują komuś Biblię, podczas gdy w Europie bez przeszkód powstają meczety jeden po drugim...

49. Co się stało z Paryżem, Francją, z „najstarszą córką Kościoła” w cieniu szarii? Wydaje się, że obecne pokolenie jest ostatnim, które jeszcze może żyć francuskim życiem we Francji...

W Europie są tacy, którzy już zginęli albo są w stanie dogorywania i są tacy, tu na Węgrzech i w Europie Środkowej, którzy walczą. Węgrzy, Polacy, Czesi, Słowacy, pragnący żyć swoim węgierskim, polskim, czeskim i słowackim życiem we wła-

snych ojczyznach, czyli na Węgrzech, w Polsce, w Czechach i na Słowacji.

My, Węgrzy wierzymy w ciągłość węgierskiej historii, w wieczną węgierskość, w możliwość przekazania naszym potomkom dziedzictwa Świętego Stefana, Macieja Korwina, Széchenyi'ego, Pázmánya, Jánosa Aranya i Bartóka, skarbów naszych dziejów, kultury, języka i sposobu myślenia. Utrzymanie się nad Dunajem i Cisą jest bowiem dla nas 1100-letnim postannictwem!

50. Jak mogła dostać się tu Europa? Od dwustu lat ideologia jakobińsko-bolszewicko-wolnomularska i antychrześcijańskie majsterkowanie wszelakimi środkami atakują, relatywizują, naśladują chrześcijaństwo, wywołując próżnię utraty tożsamości. I – musimy przyznać – propagowanie dewiacji w uzasadniony sposób wywołuje odrazę i wstręt ze strony muzułmanów. Dziwne, że na zachodzie jak gdyby nie zauważają, że na skutek utraty tożsamości, dekadencji i masowej islamskiej migracji islamiści najpierw utną ich głowę, a potem, na końcu i nasze. Widać to bardzo wyraźnie: jeśli teraz popełnimy błąd w sprawie migracji, nigdy więcej nie można będzie odwrócić biegu wydarzeń.

51. Panująca dziś na świecie ideologia – w Stanach Zjednoczonych w szeregach Partii Demokratycznej, a w Unii Europejskiej po stronie socjalistów, komunistów, liberałów i zielonych – w zjawisku migracji nie upatruje zagrożenia,

lecz okazję do totalnego zniszczenia chrześcijańsko-konserwatywnego systemu wartości; dla mas migrantów zaś, wszystko to jest skrajnie obce i dlatego też tamci upatrują w nich nie tylko przyszłe tabory wspierające ich dążenia, ale również doskonałe narzędzie do relatywizowania chrześcijańskiego dziedzictwa, w celu podporządkowania wszystkiego tzw. „brukselskiej biurokracji”. Pozwolę sobie zauważyć: jeśli to im się powiedzie, to ze względu na wzmacnianie się islamizmu, z ich punktu widzenia także muszą liczyć się z daleko idącymi skutkami...

52. Miłosierdzie dla migrantów, ale również samoobrona przed nimi.

Stawką walki z obecną migracją jest to, czy Europa pozostanie Europą, a Węgry Węgrami.

53. Odpowiedzialność według porządku natury – oraz klasycznej nauki katolickiej o obowiązkach według zajmowanego stanu – można porównać do koncentrycznych kręgów. W samym środku stoi pierwotna odpowiedzialność za swoją rodzinę, następnie za swój naród, i na końcu odpowiedzialność za ludzkość. Pomieszenie tych kręgów prowadzi do katastrofy.

54. Musimy przede wszystkim znaleźć odpowiedź na pytanie: kim jesteśmy, jakie jest nasze poslanie, dlaczego to wszystko robimy?

A więc kim jesteśmy? Odpowiedź możemy podać w trzech odstępach: jesteśmy jedyną par-

tią historyczną, jesteśmy jedyną partią chrześcijańsko-socjalną, i wreszcie jesteśmy jedyną partią światopoglądową.

Chrześcijańsko-Demokratyczna Partia Ludowa (KDNP) jest jedyną historyczną partią polityczną na Węgrzech. Poczynając od 1944 roku – kiedy nasi przodkowie ją założyli – nie zmieniliśmy się ani na jotę. I to nie dlatego, że prawda jest wieczna. Naturalny porządek rzeczy sprawia, że wyzwania teraźniejszości, sprawy aktualne czy udzielanie na nie odpowiedzi zmieniają się, jednakże fundamenty duchowe pozostają niezmiennne, gdyż opierają się na porządku natury i stworzenia. Partia chrześcijańsko-demokratyczna musi omijać dwa rodzaje pułapek. Jedną z nich polega na tym, aby w toku i w uroku przemian nie zatracić właściwego charakteru, druga zaś, żeby nie trzymać się kurczowo takich określeń, których czas już upłynął. Naszym zadaniem jest zatem nie mniej, nie więcej, tylko to, żebyśmy przedstawiali prawdę w języku danej epoki.

Co oznacza to, że partia ma charakter chrześcijańsko-socjalny? Musimy to sobie uświadomić, gdyż mowa potoczna dzieli paletę polityczną na lewicę i prawicę. Rozumując w języku potocznym i w tym układzie współrzędnych, rzeczywiście jesteśmy centroprawicową partią – jednak istnieje i drugi układ współrzędnych, który pokazuje wartości tradycyjne i ich negowanie. Jedna oś to rodzina, kościół, naród, druga zaś to negowanie tych pojęć. W takim sensie jesteśmy charakterystycznie prawicową partią konserwatywną, gdyż bronimy

rodziny, wierzymy w postąnnictwo kościoła i mamy patriotyczne fundamenty. Negowaniem, zaprzeczeniem tego wszystkiego, antytezą był – dziś już nieistniejący – lewicowo-liberalny Związek Wolnych Demokratów (SZDSZ). No tak, ale istnieje jeszcze jeden układ współrzędnych, mianowicie system socjalnej sprawiedliwości, gdzie jedną osią jest praca, drugą zaś kapitał. W tym sensie KDNP jest centrolewicową partią, ponieważ uznajemy wyższość pracy w stosunku do kapitału i utrzymujemy, że kapitał, własność prywatna ma projekcję społeczną.

Wreszcie, jesteśmy jedyną partią światopoglądową. Ma to kluczowe znaczenie, aby dostrzec problematykę tego niezwykle ostro. Największym problemem partii światopoglądowych na całym świecie jest to, że prawda nie zawsze spotyka się z powszechnymi oczekiwaniami. Wystarczy wspomnieć np. problematykę ochrony życia płodu czy instytucji małżeństwa. Tu mogą nastąpić dwie pomyłki. Jedna, polegająca na tym, że nie interesują mnie głosy oddane na mnie, będę trwał po stronie prawdy, niech się dzieje co chce. Przyjmując taką postawę możemy stać się kongregacją wyznania wiary. A przecież mamy być partią polityczną, która ma za cel kształtowanie historii, a osiągać ten cel można tylko w sposób przeciągania większości społeczeństwa na naszą stronę, przez wygranie wyborów. Drugą pomyłką może być to, że w interesie zgarnięcia jak największej liczby głosów popełnimy grzech odejścia od naszych zasad, czyli zdradzimy prawdę. A skoro tak,

to po co robimy to wszystko? Rozwiązaniem problemu, czyli zagadnienia reprezentowania prawdy i jednocześnie zdobywania poparcia większości, może być połączenie partii światopoglądowej z partią o charakterze masowym. Takim właśnie związkiem jest sojusz KDNP z Fideszem. To umożliwia nierezygnowanie z naszych zasad, czyli nauka chrześcijańska, w blasku swojej czystości, może bez uszczerbku pojawić się na palecie politycznej. Z drugiej zaś strony zabezpiecza odpowiednie poparcie społeczne dla kształtowania historii. Jeśli jakaś partia oddali się od swoich źródeł, utraci swoją duchowość i ostatecznie doprowadzi do rozkładu. Sojusz Fidesz-KDNP jest gwarancją utrzymania się u naszych źródeł, przy czym daje sposobność dotarcia do większości uprawnionych do głosowania.

55. Nasza historia sięga wstecz do 1944 roku, do Demokratycznej Partii Ludowej Istvána Barankovicsa i tradycji ruchów chrześcijańsko-socjalnych, które jednocześnie odrzucały dziki kapitalizm i przeciwstawiały się zarówno brunatnej, jak i czerwonej dyktaturze. Mocną moralną postawę dało to, że ten co odważył się powiedzieć „nie” brunatnej dyktaturze, również mógł uczynić to wobec czerwonej dyktatury. Do dnia dzisiejszego da się odczuć właściwość węgierskiej historii: myśl znajdowania się „pomiędzy dwoma poganami”. Dziś między upadłym staropogaństwem socjalistów, komunistów oraz pojawiającym się neopogaństwem skrajnej pra-

wicy oznacza to obronę dziedzictwa Świętego Stefana.

56. Historia partii Barankovicsa jest jakby dziejowym prawzorem, normatywną historią całego centroprawicowego, obywatelsko-chrześcijańsko-narodowego sojuszu.

*„Na brzegach czterech wód, na szczytach
trzech gór,
Niech na wieki będzie węgierska
Nasza pieśń maryjna.”*

Sándor Sík: Pieśń do Maryi z Andocs

NARÓD WĘGIERSKI

57. Bóg prócz ojczyzny niebieskiej dał nam również ojczyznę ziemską, więc również ojczyźnie niebieskiej niewierny jest ten, kto ucieka przed losowymi zagadnieniami swojej ojczyzny ziemskiej.

58. Każdy naród jest jednorazową i niepowtarzalną wartością. Nikt nie może dać tego bogactwa, jakim jest naród węgierski, tylko my Węgrzy. Jeśli znikniemy z historii, to cała ludzkość poniesie niepowetowaną stratę i stanie się uboższa o jedną swoistą twarz, o jedną melodię, o jedną bożą myśl, o to, co nazywamy narodem węgierskim. Właśnie dlatego naszą pierwotną powinnością wobec ludzkości jest zachowanie, rozwijanie i ukazanie naszej węgierskości. Bo to jest ten dar, który tylko my możemy dać ludzkości.

59. Musimy stawić czoła dwóm błędnym przekonaniom. Jedno z nich można nazwać błędem internacjonalistycznym lub kosmopolitycznym, to jest pogląd, który zaprzecza, że naród jest wartością. Patrzy na niego jak na relikwię z przeszłości lub na jakiś prowincjonalizm, podczas gdy nowoczesny „człowiek-Europejczyk” już nie ma przywiązania do narodu. Nie mogę sobie wyobrazić większego zubożenia ludzkości niż to, że Francuz nie jest Francuzem, Niemiec Niemcem, Polak Polakiem, a Węgier Węgrem. Ten kosmopolityczny pogląd nie jest rozwinięciem doskonałości człowieka, lecz jego antropologicznym okaleczeniem. Natomiast internacjonalizm – zgodnie z błędną ideologią klasową – wyraźnie wrogo odnosi się do narodu. (Język

węgierski jest bardzo precyzyjny: inter-nacjonalizm, między-narodowość, więc nie wspólnota narodów, lecz byt między narodami, co jest rodzajem bytu próżniowego, bytu deficytowego.) Drugi błąd nazwijmy szowinizmem, który na zasadzie prawa narodu do życia neguje prawo innych narodów do istnienia. Chrześcijańska nauka myśli w kategoriach narodu, uważa każdy naród za wartość i naucza, że każdy naród ma prawo do istnienia, a nawet ma pierwotny obowiązek wobec całej ludzkości rozwijania bogactwa swoich wartości i udostępnienia ich ludzkości.

60. Właściwie jaki sens ma państwo? Po co jest państwo? Po co jest Państwo Węgierskie? Oczywiście nie tylko po to, by wystawiać dowody osobiste i naprawiać dziurawe drogi. Owszem, to też jest jego zadaniem, ale państwo ma również istotniejsze cele, bowiem ostatecznie państwo nie jest tylko dostawcą administracji, ale jest również publiczno-prawnym i – w najszerszym sensie – politycznym objawieniem narodu. Dlatego sensem i celem państwa węgierskiego jest poprawienie jakości życia Węgrów i przetrwanie narodu węgierskiego.

61. Węgierskie Zgromadzenie Narodowe po pierwsze, po drugie i po trzecie winne jest odpowiedzialności wobec całego narodu węgierskiego, a nie wobec kogo innego. Wobec całego narodu węgierskiego – w przestrzeni i czasie. W przestrzeni: tutaj, na dzisiejszych Węgrzech, w Kotlinie Karpackiej i na szerokim świecie. I w czasie: bo w

obliczu historii jesteśmy winni odpowiedzialności wobec przodków, od których odziedziczyliśmy nasz język, naszą kulturę, i również jesteśmy winni odpowiedzialności wobec potomków, którzy kiedyś nas rozliczą, jak gospodarowaliśmy tym dziedzictwem.

62. W stosunku do Węgrów mieszkających poza granicami kraju Węgry muszą się podjąć roli podobnej do tej, której się podejmuje Izrael w stosunku do Żydów mieszkających na świecie. Każdy Żyd, gdziekolwiek na świecie żyje, może być pewien, że ma swój kraj – Izrael, gdzie w razie czego może wrócić jak do domu, i cokolwiek się dzieje, ten kraj wstawi się za wspólnotą swojej diaspory aż do ostateczności. Jeśli to wolno Izraelowi, to wolno i nam.

63. Naród węgierski – z przyczyn historycznych – można porównać do trójnożnego krzesła. Jedna z nóg to Węgrzy mieszkający na Węgrzech, druga to Węgrzy mieszkający poza granicami kraju, w Kotlinie Karpackiej, a trzecia to Węgrzy na emigracji. Jeśli którakolwiek z tych nóg odpadnie lub się połamie, to krzesło się przewróci.

64. Od czasu Świętego Stefana naród węgierski był nie tylko narodem kulturowym – na podstawie węgierskiego języka, wspólnoty losów kulturalnych i historycznych, ale i narodem politycznym związanym prawem publicznym. Pomyślmy o znaczeniu Świętej Korony.

65. Wobec zagrożenia asymilacji tradycyjne formy wsparcia są konieczne, ale niewystarczające. Potrzeba bardzo silnego impulsu. Tym bardzo silnym impulsem jest przyznanie obywatelstwa każdemu Węgrowi, gdziekolwiek mieszka na świecie. To jest publicznoprawne zjednoczenie narodu, aby nasi rodacy stali się naszymi współobywatelami!

66. Nie ma obywatela węgierskiego kategorii A czy B. Nie ma tak, że jest obywatel węgierski z Węgier i obywatel węgierski z zagranicy. Węgrzy z Kotliny Karpackiej i Węgrzy z emigracji oczekują nie jakiegoś niby-obywatelstwa, bo nie są niby-Węgrami, ale takiego samego obywatelstwa, jakie my posiadamy. Jest jeden naród węgierski, z jednym obywatelstwem węgierskim.

67. Istnieje wierność narodowi, ojczyźnie. Wobec UE, NATO czy ONZ istnieje najwyższej pracownicza lojalność. Tych dwóch rzeczy nie można mylić.

68. Naszych interesów narodowych opartych na prawach człowieka nigdy więcej nie podporządkujemy polityce wewnętrznej innych państw, nigdy więcej nie podporządkujemy interesom innych państw, i nigdy nie podporządkujemy punktom widzenia innych.

69. Rabuś nigdy nie przebaczy obrabowanemu, że jego łup ciągle mu przypomina: to jest rzecz zrabowana, a on sam rabusiem. Dlatego po zrabowaniu jego rzeczy chce zrabować również pa-

mięć obrabowanemu, dlatego chce go pozbawić świadomości, duszy. Stąd patologiczna nienawiść do oderwanej i splądrowanej części narodu, stąd stuletnia kradzież dusz.

70. Autonomia nie jest łaską darowaną Węgrom przez któreś z państw sukcesorów. Autonomia, samostawienie: to prawo człowieka na szczeblu społeczności, więc nam się należy.

71. Fundament to nigdy nie rezygnować z autonomii, autonomia jest jedyną gwarancją przetrwania Węgrów w Kotlinie Karpackiej. Autonomii terytorialnej dla Węgrów mieszkających w zwartych skupiskach, autonomii kulturalnej dla Węgrów mieszkających w rozproszeniu! Węgrzy nigdy nie żądali niczego takiego, na co nie można by było podać licznych przykładów w Europie. Jeśli im wolno, to nam też. Musimy uznać za wyznacznik narodowe, że każdy czyn, który prowadzi ku autonomii, ratuje naród, i każdy czyn, który jest przeciw autonomii, jest zdradą.

72. Stoimy po stronie węgierskich partii etnicznych. A mianowicie dlatego, że w przypadku węgierskich partii etnicznych węgierskość nie jest uzupełniającą cechą, lecz istotnym charakterem. Gdybyśmy zrezygnowali z węgierskich partii etnicznych poza granicami kraju, to powstałyby najpierw partie mieszane, następnie partie należące do narodu większościowego, w których istnieje platforma węgierska, a na końcu będą partie sło-

wackie, rumuńskie, serbskie, w których znajdzie się kilku Węgrów... To jest wyścielenie drogi do asymilacji. Dlatego w sposób pryncypialny obstajemy przy węgierskich partiach etnicznych.

73. Węgry ponoszą odpowiedzialność za części narodu. Lecz części narodu ponoszą odpowiedzialność za siebie, za siebie na wzajem i za Węgry, w rezultacie końcowym za cały naród węgierski.

74. Za czasów Świętego Stefana dwa zaułki groziły przetrwaniu Węgrów, a o mądrości Świętego Stefana świadczy to, że od obu obronił naród węgierski. Jeden z zaułków to pogaństwo Koppány, który nie rozumiał znaków czasu. Ja nie wiem, czy Koppány był bardziej węgierski niż Święty Stefan, ale dokładnie wiem, że Święty Stefan oznaczał przetrwanie Węgrów. Drugi z zaułków to rezygnacja z niezawisłości narodowej, czego symbolem był król Piotr Orseolo, który zaofiarował Węgry jako lenno Cesarstwu Niemiecko-Rzymskiemu. W dziele historycznym Świętego Stefana genialne jest i oznacza przetrwanie Węgrów to, że przyłączył się do chrześcijańskiej Europy w taki sposób, że nie staliśmy się lennem ani Cesarstwa Niemiecko-Rzymskiego, ani Imperium Bizantyjskiego.

75. Za czasów Świętego Stefana nakaz przetrwania był dokładnie taki sam jak w 1848 czy 1956 roku. Za czasów Świętego Stefana sformułowano to jako przyłączenie do chrześcijańskiej Europy i założenie państwa węgierskiego. W 1848 to

brzmiało tak: ojczyzna i postęp, czyli wywalczenie niezawisłości narodowej oraz dokonanie mieszczańskiego przeobrażenia. W 1956 roku zadanie było takie same: stworzenie demokracji mieszczańskiej, państwa prawa, położenie kresu dyktaturze i wywalczenie niezawisłości narodowej, to znaczy: wycofanie wojsk radzieckich. Ten podwójny wymóg jest jednym zadaniem: niezbędnego przeobrażenia społeczne, zrozumienie znaków czasu i zapewnienie niezawisłości narodowej, to jest warunkiem przetrwania Węgry! Grabarzem narodu węgierskiego jest ten, kto zrezygnuje z któregoś z tych wymogów.

76. Tym gestem, jakim Święty Stefan zaofiarował Świętą Koronę Maryi Pannie, nadał immanentnej historii transcendentalną perspektywę.

77. W Jezusie Chrystusie dzieje każdego narodu stały się historią zbawienia. Zatem, gdyż dzieje każdego narodu w jakiś sposób są częścią historii zbawienia, dzieje naszego narodu węgierskiego są również historią zbawienia.

*„Możesz ustępować we wszystkim, co
jest twoje, ale w tym, co należy do Jezusa
Chrystusa, ustąpić nie możesz!”*

Święty Josemaría Escrivá

KOŚCIÓŁ

78. Wbrew teorii sekularyzacji rzeczą mądrą jest pamiętać, że Duch Święty nie jest kategorią socjologiczną.

79. Świat dzisiejszy przypomina okres synkretystycznego gnostycyzmu, którego istota polega na tym, że w imię prawd definitywnie zaprzecza istnieniu Prawdy.

80. Zadaniem dla nas, Chrześcijan jest częściowo to, by w sposób filozoficzno-teologiczny przedstawić wiarę przez swoje świadectwo, a częściowo – na wstępie – relatywizować relatywizm i rozsiać ziarna niewiary wobec niewiary.

81. O ile chodzi o relatywizm liberalny, należy relatywizować ich ideologię. Na przykład ich ulubiony slogan: „neutralność światopoglądowa”. Po pierwsze, pod względem światopoglądu neutralny jest co najwyżej zdechły koń, i jest oczywiste, że „neutralność światopoglądowa” jest biczem z piasku. To jest śluzne, że w kwestiach światopoglądowych państwo winno być neutralne, to znaczy, świeckie państwo immanentnie nie jest powołane do decydowania w kwestiach teologicznych, transcendentnych. Ale państwo nie może mieć „neutralnego światopoglądu”, a szczególnie nie może czegoś takiego propagować – jak to liberałowie by chcieli, bo państwo neutralne światopoglądowo winno być neutralne również wobec – nieistniejącego

zresztą – „neutralnego światopoglądu”. Należy równie jasno powiedzieć, że rozdział kościoła i państwa nie może oznaczać rozdziału kościoła i społeczeństwa.

82. Kościół jest rzeczywistością *sui generis*. Nie jest zatem podsystemem systemu instytucjonalnego państwa, lecz rzeczywistością o takiej randze, jak państwo. Istnieją dwa społeczeństwa doskonałe (*societas perfecta*): kościół i państwo, bowiem ich istnienia nie można wywieść z innej, bardziej pierwotnej społeczności, a środki niezbędne do osiągnięcia swoich specyficznych celów posiadają one same od siebie, a nie z łaski innych. Swojego istnienia kościół nie wywodzi więc od państwa, środków do osiągnięcia swojego swobodnego celu, służby zbawieniu (dogmatyki, doktryny o sakramentach, liturgii, prawa kanonicznego) nie otrzymał od państwa, lecz w ostateczności od boskiego założyciela. Zatem w stosunkach między państwem a kościołem nie do przyjęcia jest jakakolwiek subordynacja, tylko najściślejsza współrzędność.

83. Chcemy w pełni uznać służbę kościoła. Jeśli weźmiemy instytucję kościelną, powiedzmy Katolicki Uniwersytet im. Pétera Pázmánya, Gimnazjum Pijarów czy Szpital Dziecięcy Bethesda Kościoła Reformowanego, to widzimy, że istnieje jedna rzeczywistość, ale o dwóch aspektach. Z jednej strony jako rzeczywistość kościelna

– znak i narzędzie zbawienia – jest skierowana na transcendencję. Pod tym względem immanentne, świeckie państwo może mieć tylko jedno zadanie: zapewnienie w pełni wolności religijnej. Ewidentne jest, że świeckie państwo nie jest uprawnione do zajęcia stanowiska w kwestiach teologicznych. Zatem pod względem ściśle transcendentalnego aspektu, jeśli kościół pojmujemy jako społeczność religijną, to pod tym względem zadaniem państwa jest zapewnienie wolności religijnej. Ale właśnie w wyniku swojej istoty transcendentalnej oraz faktu, że żyje na świecie, kościół przejmuje na siebie zadania publiczne. A jeśli przejmuje na siebie zadania publiczne, to państwo musi to uznać i nie może powiedzieć, że „drodzy przyjaciele, ja zapewniam wolność religijną, a wy utrzymujcie swoje instytucje, jak potraficie”, lecz musi finansować kościelny system instytucjonalny w sposób w pełni identyczny jak system państwowo-samorządowy. Zatem instytucja kościelna z jednej strony jest społecznością religijną, a zadaniem państwa w tym przypadku jest zapewnienie wolności religijnej, a z drugiej strony jest instytucją przejmującą zadanie publiczne, a jej finansowanie jest zadaniem państwa.

84. Chrześcijaństwo pod względem zarówno historycznym, jak i socjologicznym, jest istotną rzeczywistością. Jeśli kościół na podstawie zapotrzebowania ludności przejmuje na siebie

zadania publiczne, to fundamentem każdego finansowania musi być zasada, że za to samo zadanie publiczne kościół otrzymuje takie samo wsparcie, jak podobna instytucja państwowa czy samorządowa. Gdyby nie tak było, chodziłoby nie tylko o rozróżnienie między instytucjami kościelnymi i państwowymi, a również o rozróżnienie między dzieckiem i dzieckiem, na dodatek na podstawie religijności. Dlatego podstawą każdego finansowania kościoła przez państwo może być to, że za to samo kształcenie szkolne czy uniwersyteckie, za tę samą opiekę socjalną czy operację wyrostka robaczkowego kościół otrzymuje takie samo wsparcie, jak którakolwiek inna świecka instytucja. Bo jeśli nie tak się dzieje, to przez to państwo mówi, że proszę bardzo, jeśli chrześcijanie, ludzie religijni chcą mieć własne instytucje, szkoły czy szpitale, to niech je utrzymują w dodatku. Ale ponieważ religijni ludzie, chrześcijanie są również obywatelami podatnikami jak ktokolwiek inny, a wszystkie instytucje państwowe są utrzymywane i z naszych podatków, zatem gdybyśmy musieli utrzymywać swoje własne instytucje w dodatku, oznaczałoby to do zmuszenia nas do podwójnego opodatkowania, co jest równoznaczne z uznaniem nas za drugorzędnych obywateli.

85. Istnieje niebezpieczne błędne przekonanie, na które się powołuje wzdłuż i wszerz nie tylko u nas, ale i w Zachodniej Europie. Zakłada się, że

system instytucjonalny – powiedzmy w przypadku szkół – można podzielić na dwie części: państwową i niepaństwową. Do państwowej należy to, co państwowe i samorządowe, a do niepaństwowej to, co kościelne i należące do fundacji. Zatem to, co państwowe ma pełne finansowanie, a to, co niepaństwowe ma częściowe finansowanie. To jest niestuszne podejście, bo z wolności religii wynika, że jako katolik mogę chodzić do katolickiej szkoły. To jest moim prawem człowieka. Wszelako egzekwowania prawa człowieka nie można uzależnić od warunków materialnych. Zatem prawidłowy podział jest taki, że – pozostając przy przykładzie szkół – jest public school, a więc szkoła publiczna, to jest państwowa, samorządowa oraz na zasadzie prawa człowieka kościelna, i jest private school, więc szkoła prywatna, to jest należąca do fundacji. A mianowicie dlatego, że szkoła należąca do fundacji właściwie jest przedsiębiorstwem, które świadczy jakieś specjalne usługi – na przykład specjalne metody nauczania, tenis po południu, kurs językowy w Oxfordzie, za co płacą ci, którzy z nich korzystają. W pierwszym przypadku, w przypadku szkoły publicznej – państwowej, samorządowej czy kościelnej – państwo ma obowiązek zapewnienia pełnego finansowania, a w przypadku szkół prywatnych częściowego finansowania. To jest bardzo ważne rozróżnienie, bo jeśli tu się potkniemy, mogą wystąpić bardzo poważne i długoterminowe negatywne następstwa.

87. Chciałbym podkreślić, że to nie państwo naucza religii. Nawet nie chodzi o to, że państwo zleca kościołowi nauczanie religii, lecz na podstawie wolności religii kościoły swobodnie naucza religii, a państwo w wyniku równości wobec prawa obywateli finansuje to tak samo, jak nauczanie innych przedmiotów fakultatywnych.

88. Zawsze się zastanawiam, dlaczego ktokolwiek uważa za dobrą rzecz, by kierowany antykościelnymi instynktami utrudniał służbę kościoła. Chociażby z pragmatycznych powodów leży również w interesie ateisty, by w starości, w chorobie, na łożu śmierci opiekowała się nim raczej zakonnica, która z miłości do Boga i do człowieka temu poświęciła swoje życie, niż taki pracownik domu socjalnego czy szpitala (wielki szacunek dla wyjątku), który wykonuje tę pracę tylko dlatego, że akurat nie znalazł lepszej posady.

89. Na Węgrzech Świętego Stefana chrześcijaństwo nie jest subkulturą, nie jesteśmy jedną z subkultur, nie jesteśmy jakąś „innością”. Inni mogą być inni – ale w porównaniu z nami inni!

90. Urzeczywistnienie prawa do wyznania jest identyczne z przyznaniem legalnego statusu kościołowi. Wolność religijna to prawo człowieka, rzeczywistość narodziła wraz z nami, ona nie jest udzielona, tylko rozpoznana i uznana przez państwo. Natomiast status kościoła jako kategorii

prawnej i towarzyszące mu ulgi i dotacje przyznaje państwo z przyczyn racjonalnych, dla dobra społeczeństwa, w interesie dobra publicznego. Jeżeli jakaś społeczność nie ma statusu kościoła, to jeszcze korzysta z nieograniczonej wolności religijnej, bo – w ramach konstytucji – może sobie wymyśleć taki kult, jaki tylko zechce. Ale nie wynika z tego, że wymyślonemu wczoraj eksperymentowi religijnemu trzeba zapewnić takie same ulgi, jak wielowiekowemu historycznemu kościołowi, które ma duże poparcie społeczne i utrzymuje masę instytucji. Dystynkcja nie jest dyskryminacją. Bo o ile traktowanie identycznych spraw w sposób różny jest dyskryminacją, o tyle traktowanie różnych spraw w sposób identyczny jest również dyskryminacją.

91. Nauka od Świętego Stefana: co jest dobre dla Kościoła, jest dobre dla kraju, i co jest dobre dla kraju, jest dobre dla Kościoła.

92. Społeczna nauka Kościoła jest częścią teologii. To twierdzenie wzmocnione przez oświadczenie papieskie jest fundamentem o niezwykłych możliwościach i odpowiedzialnościach. Oznacza to nie tylko, że nie może być nam obojętne, jak świat jest urządzony, ale i to, że fakt i określony przez encykliki kierunek naszego w tym udziału są zagadnieniami istotnymi dla naszej wiary i w konsekwencji dla naszego zbawienia. Na podstawie tego wszystkiego musimy się przeciwstawić głoszonemu wzdłuż i wszerz sloganowi: żądaniu „try-

mania równego dystansu". Jeżeli jesteśmy skłonni rozważyć to żądanie na podstawie teologii i zdrowego rozsądku, to błędność, a ściślej absurdalność tego postulatu stanie się ewidentna. Bo co oznacza postulat trzymania równego dystansu dla Kościoła? Po pierwsze to, że Kościół powinien się zmieniać wedle programów i zmian programowych partii politycznych. Zatem Kościół powinien czatować na to, co i kiedy jaka partia wymyśla, i zgodnie z „trzymaniem równego dystansu” wykonywać kroki taneczne raz w tym, raz w tamtym kierunku, by trzymać równy dystans wobec wszystkich. Natomiast w rzeczywistości jest akurat odwrotnie. Kościół stoi na skalnym fundamencie depozytu wiary, a partie polityczne poruszają się względem tego stałego punktu: mogą się przybliżać lub oddalać. A Kościół na podstawie i w wyniku swojej nauki społecznej w celu właściwego urzędzenia świata współpracuje z partiami politycznymi tam, wtedy i na tyle, gdzie, kiedy i na ile ich dążenia polityczne idą i oddziałują w tym kierunku. Gdzie jest tak, tam trzeba współpracować, gdzie nie jest tak, tam nie trzeba. Po tym wszystkim chyba może być ciekawe zajrzeć za fasadę: w jakim celu i kto sugeruje i głosi to wszystko? Cel: stawianie pod znakiem zapytania, negowanie, a następnie eliminowanie społecznej i politycznej relewantności Kościoła. Zgodnie z tym Kościół może się zajmować na przykład sprawami charytatywnymi, ale nie może się stać czynnikiem historycznym w sensie kulturalnym i zwłaszcza politycznym. Dlaczego? Bo jeżeli religia, kościół mają

społeczną i polityczną relewantność, to i inteligencja kościelna ma taką samą legitymację. A to najbardziej dotkliwie dotyka jej tradycyjnego przeciwnika, świeckiej inteligencji, która pod pretekstem mitu „profesjonalizmu” bez ograniczeń i konkurencji chce sprawować monopol polityczny. Zatem: (komunistyczne i liberalne) żądanie „religia to sprawa prywatna” leży w żywotnym interesie świeckiej inteligencji. Stąd odgrzewanie i propagowanie indywidualistycznych tradycji religijnych, bo wszystko to relatywizuje społeczną relewantność Kościoła. Oni dokładnie wiedzą: (organizacyjna, intelektualna) jedność Kościoła i inteligencji kościelnej jest oparta nie tylko na wierze, ale i na wspólnocie interesów. Jeśli bowiem można zakwestionować polityczne znaczenie Kościoła („trzymanie równego dystansu”, „religia to sprawa prywatna”, relatywizowanie przez rozprzestrzenianie sekt), to i inteligencję kościelną można wyprzeć. A w miarę wypierania inteligencji kościelnej coraz bardziej iluzoryczna staje się możliwość przedstawienia społecznego znaczenia Kościoła.

93. Kościół ma takie samo prawo do wyrażenia swojej nawet politycznej opinii, jak którakolwiek z osób prawnych działających w społeczeństwie. Ksiądz ma takie samo prawo zagwarantowane w konstytucji do wyłożenia swoich poglądów politycznych, jak ktokolwiek z nas. To, że kościół tego nie czyni, jest rezultatem samoograniczenia wynikającego z rozważań teologicznych i duszpa-

sterskich, a nie z tego, że kościół akceptuje dyktat państwa czy sił politycznych. Zresztą gdyby ksiądz umyślnie zabłądził na teren polityki partyjnej, to jest wyłącznie sprawą jego biskupa, a nie partii politycznych czy państwa.

94. József Mindszenty był prześladowany przez nazistów i był prześladowany przez komunistów. On miał odwagę za czasów nazistowskich wypowiadać się przeciw brunatnemu terrorowi i miał odwagę za czasów komunizmu wypowiadać się przeciw czerwonemu terrorowi. Dlatego we własnej osobie symbolizuje to, że ideologie nazistowska i bolszewicka w istocie są podobne, obie ideologie ze swej natury są antychrześcijańskie i neopogańskie. Dlatego przez jego osobę, przez jego osobisty los można pokazać, że nazizm i komunizm są nie-ludzkie, bo bezbożne, i są bezbożne, bo nie-ludzkie. Antychrześcijańskie i neopogańskie. On jest przykładem czegoś, co i dziś ma swoje przesłanie: dlatego, że nie lubimy strzałokrzyżowców, nie musimy lubić ubeków, i dlatego, że nie lubimy ubeków, nie musimy lubić strzałokrzyżowców!

95. O legendach o Świętym Władysławie owszem można powiedzieć, że „to są tylko legendy czy mity”. Zgodnie z naszym pozytywistycznym poglądem chodzi o fakt historyczny wtedy, jeżeli dokładnie wiadomo, o której godzinie i minucie, tu i tu, to i to się działo. Legenda natomiast mówi i wyraża, jaki historyczny wpływ wywarło dane

wydarzenie na społeczność. Pod tym względem legenda ma głębsze i szersze znaczenie! Tak to jest w zbiorowej pamięci ludu, w legendach narodu; w tradycjach Kościoła, w legendach o świętych.

96. Bóg jest Absolutem. Z tego, że jest absolutem wynika, że jest jeden, bo gdyby nie był jeden, to jakby był ograniczony, więc nie mógłby być absolutem. Z bycia absolutem wynika, że Absolut ma absolutną wiedzę o wszystkim, więc również o sobie. Absolut myśli o sobie: Myśliciel jest Myślą o samym sobie. Jeśli ja myślę o sobie, to w tym się różnię od tego, jak Absolut myśli o sobie, że moja myśl o sobie nie jest doskonale identyczna ze mną: ja nie jestem tożsamy z wizerunkiem Ja, ponadto ja w rzeczywistości istnieję, gdy moja myśl o sobie istnieje tylko pojęciowo w mojej głowie. W przeciwieństwie do tego jeśli Absolut myśli o sobie, to jest doskonałe, bowiem on i jego myśl o nim samym są sobie identyczne. Ponadto, ponieważ są identyczne, nie tylko on istnieje w rzeczywistości, lecz myśl o sobie również istnieje nie tylko pojęciowo, lecz i w rzeczywistości, jak on sam. Ponieważ Myśliciel jest osobą – bowiem myśli o sobie, dlatego Myśl też nie może być bezosobowa – bowiem nie byłaby doskonała, bez braku, ani nie byłaby tożsama z Myślicielem. Myśliciel jest nakierowany na Myśl jako nieskończoną wartość, a Myśl nakierowana na Myśliciela jako nieskończoną wartość. To jest umiłowanie,

w którym i przez które Myśliciel jest nakierowany na Myśl, a Myśl na Myśliciela: samo Myślenie też jest nieskończone – przecież „przekazuje” nieskończoność, więc nie może być „mniejsze” niż Myśliciel i Myśl, zatem ono samo jest osobą. Na podstawie tego wszystkiego – bowiem widać, że innego aspektu nie może być – można stwierdzić: Absolut to Myśląca o Sobie Myśl.

97. Pytanie właściwie brzmi, czy można przedstawić wizerunek Świętego. Odpowiedź Starego Testamentu – a właściwie każda odpowiedź natury teologicznej spoza chrześcijaństwa – brzmi: nie. Mianowicie dlatego, że Święty, Absolut nie może być ujęty w postaci ludzkiej. Jedynie w chrześcijaństwie ukazuje się Wizerunek Świętego. Mianowicie dlatego, że sam Właściwy, sam Absolut, sam Święty stał się Wizerunkiem. Sam Bóg stał się Wizerunkiem w Jezusie Chrystusie. Chrystus jako Ikona Boga raz na zawsze umożliwił przedstawienie wizerunku Świętego. „Kto widzi mnie, widzi i Ojca.” A ponieważ lud Boży jest mistycznym Ciałem Chrystusa, w wyniku tego przedstawienie wizerunku Świętego jest usprawiedliwione względem ludu Bożego, a przede wszystkim w odniesieniu do błogostawionej Matki Boskiej, w drugiej kolejności w odniesieniu również do świętych, a skoro lud Boży jest Ciałem Chrystusa, a Chrystus jest Wizerunkiem Boga, to na członków ludu Bożego również promieniuje wizerunkowość Ojca.

98. Zawsze będę wdzięczny swojej Alma Mater, Akademii Teologicznej. Wśród zajęć o dogmatyce było zajęcie nazwane dysputą. Każdego semestru każdy student przygotowywał się z jednego z myślicieli, często takiego, który częściowo lub w całości sprzeciwiał się nauce Kościoła. Przygotowanie polegało na tym, że student przeczytał dzieła myśliciela, studiował jego polemiki, starał się zanurzyć w świecie jego myśli, z wewnętrznej logiki jego rozumowania potrafił wywnioskować jego stanowisko nawet w takich zagadnieniach, w których myśliciel nie miał wypracowanego stanowiska. Następnie musiał obronić poglądy tego myśliciela przed profesorem i całym rocznikiem. Taka dysputa była ogromnym przeżyciem i dobrą lekcją. Częściowo dlatego, że nauczyła mnie zanurzyć się w sposobie myślenia, który nie jest mój, a nawet jest sprzeczny z moim, więc dała pewien rodzaj otwartości, a częściowo dlatego, że przygotowała mnie do techniki dyskusowania, za pomocą której można było wypróbować argumentów i siły przekonania różnych myśli. Dzień w dzień mam pożytek z tego w okopach polityki, bo potrafię dyskutować z naszymi przeciwnikami wtedy, gdy wypróbuję siłę nie tylko własnych argumentów, ale i przeciwników, zarówno pod względem zawartości prawdy, jak i siły przekonania. Trzeba wypróbować od skrajnej lewicy przez libertarian do skrajnej prawicy, zanurzając się w wewnętrznym świecie, logice i języku ich rozumowania. Potrafię strasznie zdenerwować swoją rodzinę i przyjaciół, kiedy na nich wypróbu-

ję tych metod, jak człowiek wypróbuje nowej szabli, jak ją uchwycić, jak nią świsnąć itp. Gdyby ktoś podsłuchiwał, co ja w takich sytuacjach mówię, na pewno aż uszy by mu zwiędły... Ale kto nie podejmie tej intelektualnej przygody (nawet względem poglądów, do których czuje instynktowny wstręt), ten nie pozna wewnętrznej logiki przeciwnika, nie będzie umiał przewidzieć jego następnego posunięcia, jego argumentów, siły języka, sugestii, więc w rezultacie końcowym ryzykuje to, że zostanie pokonany w obronie powierzonych mu wartości i interesów. Kto nie wypróbował porządnie szabli przeciwnika, ten nie będzie umiał właściwie używać własnej tarczy.

99. Kiedy Clinton był prezydentem Stanów Zjednoczonych, otrzymałem zaproszenie do Waszyngtonu na śniadanie modlitewne. Bez wątpienia byłem z siebie bardzo zadowolony, że „Zsolti” Semjén to nie byle kto, będzie jadł śniadanie z prezydentem Stanów Zjednoczonych. Poszedłem na mszę na godzinę siódmą do franciszkanów, kiedy naszło mnie objawienie od Boga: tak, to jest wielka rzecz zjeść śniadanie z prezydentem Stanów Zjednoczonych, ale kim on jest w porównaniu z tym, że Bóg Stwórcą każdy boży dzień zaprasza mnie do swojego stołu. I daje mi nie marną kanapkę z marmoladą, lecz samego siebie. Wtedy wszystko się we mnie poukładało.

100. Wiarą, chęcią, humorem. A na nienawiść wobec Węgrów i chrześcijan jest jedna odpowiedź: miłość do narodu węgierskiego i chrześcijaństwa.

NOTATKI

1. *Hármaskönyv*³, 561
2. *Hármaskönyv*, 13, 52
3. 2/3⁴, 15
4. 2/3, 95
5. *Hármaskönyv*, 231–232
6. *Hármaskönyv*, 367–368
7. 2/3, 259–260
8. *Hármaskönyv*, 58–59
9. *Hármaskönyv*, 370
10. 2/3, 83–84
11. *Hármaskönyv*, 238–239
12. *Hármaskönyv*, 234–238
13. *Hármaskönyv*, 606–607
14. *Hármaskönyv*, 165–166
15. *Hármaskönyv*, 563
16. *Hármaskönyv*, 587–588
17. 2/3, 287
18. *Hármaskönyv*, 55–56

-
- 3 Semjén Zsolt: *Hármaskönyv (Trójksięga) (Igenis szólnunk kell! – Ależ musimy przemówić!; Ius Resistendi; Egyenes úton – Na prostej drodze)* Budapest, 2009, wydanie Fundacji Istvána Barankovicsa (www.semjenzsolt.hu, www.kdnp.hu)
  - 4 Semjén Zsolt: *2/3 (Megharcolunk minden magyarért! – Powalczymy o każdego Węgra!; Két pogány közt – Między dwoma poganami; Egymillió – Jeden milion)* Budapest, 2018, wydanie Fundacji Istvána Barankovicsa (www.semjenzsolt.hu, www.kdnp.hu)

19. 2/3, 28–29
20. *Hármaskönyv*, 599
21. *Hármaskönyv*, 420
22. *Hármaskönyv*, 370–371
23. *Hármaskönyv*, 377–378
24. *Hármaskönyv*, 298
25. 2/3, 357–358
26. 2/3, 311–312
27. 2/3, 410–411
28. 2/3, 246–247
29. 2/3, 154–156
30. *Hármaskönyv*, 617
31. 2/3, 103
32. *Hármaskönyv*, 248
33. 2/3, 339–340
34. *Hármaskönyv*, 586
35. 2/3, 311
36. 2/3, 53
37. 2/3, 262–263
38. *Hármaskönyv*, 373–374
39. *Hármaskönyv*, 162–163
40. *Hármaskönyv*, 305
41. 2/3, 22
42. *Hármaskönyv*, 304–305
43. 2/3, 295–297
44. *Hármaskönyv*, 481
45. 2/3, 49
46. 2/3, 315–316
47. 2/3, 422
48. 2/3, 398
49. 2/3, 471–472
50. 2/3, 472–473

51. 2/3, 408–409
52. 2/3, 406
53. 2/3, 407–408
54. 2/3, 351–355
55. 2/3, 120–121
56. 2/3, 364
57. *Hármaskönyv*, 351
58. 2/3, 23–24
59. 2/3, 205–206
60. 2/3, 206
61. 2/3, 111–112
62. 2/3, 334
63. 2/3, 140
64. 2/3, 140
65. 2/3, 209
66. 2/3, 213–214
67. 2/3, 477
68. 2/3, 218
69. *Hármaskönyv*, 291
70. 2/3, 255
71. 2/3, 220
72. 2/3, 220
73. 2/3, 227
74. 2/3, 20
75. 2/3, 19–20
76. 2/3, 21
77. 2/3, 479–480
78. *Hármaskönyv*, 562
79. 2/3, 373
80. *Hármaskönyv*, 562
81. *Hármaskönyv*, 245, 564
82. *Hármaskönyv*, 244–245

83. *Hármaskönyv*, 245–246
84. *Hármaskönyv*, 117–118
85. *Hármaskönyv*, 250–251
86. *Hármaskönyv*, 252
87. *Hármaskönyv*, 200–201
88. *Hármaskönyv*, 271–272
89. *Hármaskönyv*, 244–245
90. *Hármaskönyv*, 258–259 és 2/3, 339
91. *Hármaskönyv*, 197
92. *Hármaskönyv*, 159–161
93. *Hármaskönyv*, 279
94. *Hármaskönyv*, 275–276
95. 2/3, 469
96. *Hármaskönyv*, 555–556
97. 2/3, 372
98. *Hármaskönyv*, 285–286
99. *Hármaskönyv*, 243
100. 2/3, 321

INDEKS NAZWISK⁵

Ruth Burrows karmelitanka mieszkająca i pracująca w Norfolk, pisarka duchowa

3.) **Święty Augustyn**, Aurelius Augustinus (354–430) biskup Hippony, nauczyciel kościoła, najwybitniejszy łaciński ojciec kościoła

6.) **Ágnes, Heller** (1929) laureatka nagrody Széchenyi'ego, filozof marksistowska, esteta, profesor akademicka, członkini zwyczajna Węgierskiej Akademii Nauk

11.) **Platon** (427–347 przed Chr.) starożytny grecki filozof, założyciel szkoły

Święty Tomasz z Akwinu (1224-25?–1274) teolog, filozof scholastyczny, członek zakonu dominikanów

Arystoteles (384–322 przed Chr.) grecki uczonec i filozof

Rousseau, Jean-Jacques (1712–1778) szwajcarski filozof epoki oświecenia, pisarz, kompozytor

---

5 Indeks nazwisk i indeks rzeczowy zredagowane przez Ádáma Székelya

12.) **Marx, Karl** (Marks, Karol) (1818–1883) niemiecki filozof, ekonomista, socjolog, teoretyk komunistycznego ruchu robotniczego, od niego nazwano doktrynę marksizmu

15.) **Izajasz** (VII. wiek przed Chr.) wielki prorok z Judei

Engels, Friedrich (Fryderyk) (1820–1895) handlowiec, socjolog, filozof, teoretyk polityczny, współautor Manifestu Komunistycznego

Lenin, Włodzimierz Iljicz, ur. W. I. Uljanow (1870–1924) radziecki dyktator bolszewicki o narodowości rosyjskiej, pierwszy przywódca Związku Radzieckiego, myśliciel marksistowski, założyciel leninizmu

16.) **Lukács, György**, ur. Löwinger, György Bernát (1885–1971) filozof marksistowski, esteta, profesor akademicki, polityk

19.) **Jan Paweł II**, Karol Józef Wojtyła (1920–2005) w 1964 r. arcybiskup Krakowa, w 1967 r. kardynał. 16 października 1978 r. został wybrany na papieża. Był pierwszym papieżem słowiańskim, a po 455 latach pierwszym papieżem spoza Włoch

28.) **Heidegger, Martin** (1889–1976) niemiecki filozof idealistyczny, jeden z założycieli egzystencjalizmu

41.) **Król Święty Stefan**, Vajk (975–1038) pierwszy chrześcijański król węgierski 1001–1038

42.) **Karol Wielki** (742–814) król frankijski, cesarz rzymski, odbudował cesarstwo zachodnie

Voltaire, François-Marie Arouet (1694–1778) francuski pisarz, poeta i filozof epoki oświecenia

49.) **Król Maciej** (Mátyás), Corvin, Maciej (1443–1490) panował na Węgrzech w latach 1458–1490. Od 1469 r. (kontr)król czeski, od 1486 r. księżę Austrii

Széchenyi, István hr. (1791–1860) polityk, pisarz, polihistor, ekonomista, minister transportu w rządzie Batthyány'ego, nazwany przez Lajosa Kossutha „największym Węgrem”

Pázmány, Péter (1570–1637) arcybiskup estrzyhomski, kardynał, czołowa postać odrodzenia katolickiego na Węgrzech, pisarz

Arany, János (1817–1882) poeta, nauczyciel, dyrektor Towarzystwa Kisfaludy'ego, członek i sekretarz generalny Węgierskiej Akademii Nauk

Bartók, Béla (1881–1945) kompozytor, pianista, badacz muzyki ludowej

55.) **Barankovics, István** (1906–1974) prawnik, redaktor, polityk chrześcijańskiej demokracji, sekre-

tarz generalny Demokratycznej Partii Ludowej, w 1949 r. wyemigrował z kraju

Sík, Sándor (1889–1963) prowincjał pijarów, ksiądz-poeta, profesor akademicki

74.) **Koppány** (ok. 962–997) syn Zerinda łysego, krewnego księcia Gejzy (Géza). Po śmierci Gejzy żądał władzy dla siebie, natomiast rodzina Gejzy dla Vajka. W decydującej o wszystkim krwawej bitwie pod Sóly zwyciężył Stefan i umocnił nowe chrześcijańskie państwo węgierskie. Wedle kronik jego ciało zostało poćwiartowane i wywiezione w miastach Győr, Veszprém, Ostrzyhom i Gyulafehérvár

Orseolo, Piotr (1011–1046?, 1059?) wyznaczony przez Świętego Stefana na następcę tronu, król węgierski w latach 1038–1041 i 1044–1046

Escriva, Josemaria (1902–1975) teolog, honorowy prałat papieski, założyciel Opus Dei (1928) i Stowarzyszenia Kapłańskiego Świętego Krzyża (Societas Sacerdotalis Sanctae Crucis – 1943). W 1992 roku został beatyfikowany, a w 2002 roku kanonizowany

86.) **Sokrates** (470–399 przed Chr.) starożytny grecki filozof z okresu świetności Attyki

Seneca, Lucius Annaeus (4 przed Chr.– 65 po Chr.) rzymski filozof stoicki, dramatopisarz i mąż stanu

Kant, Immanuel (1724–1804) niemiecki filozof idealistyczny, profesor akademicki, twórca idealizmu transcendentального

94.) **Mindszenty, József**, ur. Pehm, József (1892–1975) prymas arcybiskup, kardynał, jedna z najwybitniejszych postaci historii Węgierskiego Kościoła Katolickiego w XX wieku. Od 1945 r. arcybiskup ostrzyhomski, w 1948 r. został aresztowany, od 1956 r. przebywał w amerykańskiej ambasadzie w Budapeszcie. W 1971 opuścił kraj. Jego beatyfikacja jest w toku

95.) **Święty Władysław** (László) (ok. 1040–1095) król Węgier z rodu Árpádów w latach 1077–95

99.) **Clinton, Bill William Jefferson Blythe** (1946) 42. prezydent Stanów Zjednoczonych w latach 1993–2001

INDEKS RZECZOWY

6.) *a priori* łac. z góry, uprzedzając fakty

12.) *indywidualność, indywidualizm liberalny* (z łacińskiego słowa *individuum*, „jednostka, osobnik”): kierunek filozofii społecznej podchodzący do społeczeństwa od strony jednostki

personalizm nurt filozoficzny i teologiczny stawiający w centrum badań osoby człowieka

kolektywizm nurt teorii społecznej podkreślający zbiorowy i społecznościowy składnik życia kosztem aspektów indywidualnych i osobistych

subsydiarność zasada pomocniczości. Jedną z podstawowych zasad chrześcijańskiej demokracji, wedle której w tym, co może rozwiązać dany szczebel organizacyjny wyższy szczebel nie ma uprawnienia do decydowania

15.) *Absolut* pojęcie metafizyczne, nazwa pochodzi od łacińskiego słowa *absolutum*: bezwarunkowy, niezwiązany, niezależny; przeciwieństwo relatywizmu

26.) dewiacja naruszenie norm przyjętych przez większość społeczności lub społeczeństwa, zachowanie odbiegające od norm społecznych

perwersyjny łac. zboczony, zdemoralizowany, chory

47.) kalifat terytorium kierowane przez islamskiego przywódcę religijnego i politycznego

szariat główna zasada moralna islamu, w systemie teologicznym islamu prawidłowe zachowanie, prawo substancjalne określone przez Boga (Allaha wedle nazewnictwa islamu). Jego naczelnym celem jest regulowanie życia społeczności

54.) KDNP następca prawny Chrześcijańsko-Demokratycznej Partii Ludowej wcześniej zwanej Demokratyczną Partią Ludową (DNP) (1944–1949). Na nowo powstała w 1989 r. pod nazwą Chrześcijańsko-Demokratycznej Partii Ludowej. Należy do Europejskiej Partii Ludowej. Od 2010 r. będąc w unii koalicyjnej w parlamencie uczestniczy w rządzie

SZDSZ Związek Wolnych Demokratów, partia liberalna powstała w listopadzie 1988 r. W latach 1990–2010 był partią parlamentarną, przez trzy kadencje był koalicyjnym partnerem MSZP. Oficjalnie przestał istnieć we wrześniu 2014 r.

Fidesz został założony pod nazwą Związek Młodych Demokratów 30 marca 1988 r. W 1995 r. przyjął nazwę Fidesz – Węgierska Partia Obywatelska, w 1998 r. utworzył rząd, w 2003 r. przekształcił się w unię i zmienił nazwę na Fidesz – Węgierska Unia Obywatelska. W wyborach parlamentarnych w latach 2010, 2014 i 2018 unia partyjna Fidesz–KDNP zdobyła dwie trzecie mandatów

55.) *Demokrata Néppárt* Demokratyczna Partia Ludowa (DNP) powstała jesienią 1944 r., została zarejestrowana wiosną 1945 r., następnie zdelegalizowana w 1949r., partia uznająca za swój światopogląd chrześcijańskiej demokracji i chrześcijańskiego socjalizmu oraz wartości demokracji parlamentarnej, poprzednik obecnej KDNP

64.) *Święta Korona* jest symbolem węgierskiego państwa i ciągłości jego istnienia. Zgodnie z doktryną Świętej Korony jest ona jedynym prawowitym ziemskim dzierzawcą władzy zwierzchniej nad Węgrami, osobą prawną, źródłem wszelkiego węgierskiego prawa. Jest jedną z najstarszych i ocalałych w stanie nienaruszonym koron koronacyjnych w Europie

75.) 1848 Rewolucja i walka o wolność w latach 1848–49 są jednym z decydujących wydarzeń w historii najnowszej Węgier, kamieniem węgielnym narodowej tożsamości. Reformy społeczne wów-

czas zainicjowane rozpoczęły transformację mieszczańską, a walka w samoobronie z Wiedniem stała się decydującym elementem świadomości narodowej

1956 Rewolucja i walka o wolność 1956 roku były rewolucją przeciwko terrorowi stalinowskiemu i walką o wolność przeciwko okupacji radzieckiej ludu węgierskiego, które należały do najbardziej decydujących wydarzeń historii Węgier w XX wieku. Rozpoczęły się od pokojowej manifestacji studenckiej wyruszającej z uniwersytetów 23 października 1956 r., a zakończyły się zdławieniem oporu uzbrojonych powstańców 11 listopada

79.) *gnostycyzm synkretystyczny* Różne systemy gnostyczne zazwyczaj charakteryzują się synkretyzmem, tj. ich doktryny są splecione z różnych tradycji intelektualnych: oprócz elementów filozofii greckiej, głównie platońskiej cechują je wpływy żydowskie i chrześcijańskie

82.) *sui generis łac.* jedyny w swoim rodzaju, szczególny, osobliwy; samodzielna rzeczywistość, której nie można wywieść do czego innego

83.) *Katolicki Uniwersytet im. Pétera Pázmánya* – uznany przez państwo uniwersytet. Wydziały Teorii Prawa i Państwa, Technologii Informacyjnej oraz Teologii znajdują się w Budapeszcie, a Wydział Filozofii w miejscowości Piliscsaba. Wydział Teologii jest następcą prawnym Wydziału Teologii uniwer-

sytetu założonego przez kardynała Pétera Pázmánya w 1635 r. w Nagyszombat, a następnie od 1950 r. Rzymskokatolickiej Akademii Teologicznej. W 1999 r. uniwersytet został uznany przez Stolicę Apostolską (por. *Ex corde Ecclesiae*)

Gimnazjum Pijarów założone w 1717 r., rozszerzone na początku XIX wieku najpierw do pięciu, następnie do sześciu klas. Od 1883 r. działało jako ośmioklasowe naczelne gimnazjum na podstawie państwowego programu nauczania. W 1948 r. zostało upaństwowione. Od 1950 r. na podstawie porozumienia państwa i kościoła znów przeszło pod zarządzanie zakonu i mogło funkcjonować jako czteroklasowe gimnazjum. Jesienią 1953 r. odebrano budynek na ulicy Váci i przeprowadzono Gimnazjum Pijarów na plac Kálmána Mikszátha. Po 1989 roku zniesiono limit liczby uczniów, a szkoła przekształciła się w sześcioklasowe gimnazjum. W 2011 r. zarówno szkołę jak i zakon udało się przeprowadzić z powrotem do pierwotnego budynku na ulicy Váci

Szpital Dziecięcy Bethesda Kościoła Reformowanego W regionie środkowoeuropejskim jedyny szpital utrzymywany przez kościół. Został utworzony przez Niemieckojęzyczną Parafię Dziewczęcą Kościoła Reformowanego 1 stycznia 1866 r. W erze Rákosi'ego został upaństwowiony, od zmiany ustroju znów należy do Kościoła Reformowanego

90.) *dystynkcja łac.* odróżnianie, rozróżnianie

dyskryminacja łac. rozróżnianie, niekorzystne różnicowanie

92.) *relewantność* łac. znaczenie, istotność

98.) *Akademia Teologiczna* (Hittudományi Akadémia) następcą prawny wydziału teologii uniwersytetu założonego przez Pétera Pázmánya w 1635 roku w Nagyszombat (dziś Trnawa na Słowacji)

ŻYCIORYS⁶

Urodził się 8 sierpnia 1962 r. w Budapeszcie. Jego małżonka, Erzsébet Gabriella Menus, absolwentka Uniwersytetu Muzycznego im. Franciszka Liszta jest nauczycielką muzyki i śpiewu Szkoły Podstawowej i Gimnazjum im. Św. Angeli oraz dyrygentką chóru i muzykiem kościelnym. Ich dzieci: Emese Borbála (1991) jest prawnikiem, Botond Benedek (1994) ekonomistą, Álmos Ágoston (1996) studentem architektury.

Zdał maturę w 1981 roku w Gimnazjum im. Erzsébet Szilágyi. W latach poprzedzających zmianę ustroju był cywilnym studentem Rzymskokatolickiej Akademii Teologicznej im. Pétera Pázmánya, zdobył tytuł doktorski w 1991 roku. Równoległe był studentem Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu im. Loránda Eötvösa, gdzie w 1992 roku zdobył dyplom socjologa. Na Katolickim Uniwersytecie im. Pétera Pázmánya w 1996 roku został mianowany tytułarnym docentem uniwersyteckim. Za dysertację o tematyce socjologii religii uzyskał stopień naukowy PhD w 1997 roku. Od 2011 roku jest tytułarnym profesorem na Uniwersytecie Óbuda. Na Wydziale Inżynierii Leśnictwa Uniwersytetu

---

6 Na podstawie Almanachu Parlamentarnego, wydanie Węgierskiego Zgromadzenia Narodowego, Budapeszt, 2017 r.

Zachodnio-Węgierskiego zdobył dyplom w dziedzinie gospodarowania zwierzyną w 2014 roku.

Jego samodzielna książka pod tytułem *Igenis, szólnunk kell!* (Ależ musimy przemówić!) ukazała się w 2000 roku nakładem Wydawnictwa im. Árona Mártona, a książka pod tytułem *Egyházpolitika. Egyház és politika* (Polityka kościelna. Kościół a polityka) została wydana w 2003 roku przez Towarzystwo Świętego Stefana. Staraniem Fundacji Barankovicsa w 2007 roku ukazała się książka pod tytułem *Ius Resistendi*, w 2008 roku *Egyenes úton* (Na prostej drodze), w 2011 roku *Megharcolunk minden magyarért!* (Powalczymy o każdego Węgrol!), w 2013 roku *Két pogány közt* (Między dwoma poganami), a w 2017 roku *Egy millió* (Jeden milion). W 2018 roku pod tytułem *Megsejteni a Sejthetelent* (Przeczuć nieprzeczuwalne) wydano tom jego wierszy.

Zachęty ze strony profesorów teologii odegrały znaczącą rolę w wyborze kariery w życiu publicznym, a na jego myślenie wywarły duży wpływ społeczne encykliki papieskie. Wiosną 1989 roku był założycielem Chrześcijańsko-Demokratycznej Partii Ludowej (KDNP). W 2002 roku został najpierw wybrany na wiceprzewodniczącego, a 28 czerwca 2003 roku na przewodniczącego partii; na to stanowisko został na nowo wybrany dotychczas cztery razy, ostatnim razem bez kontrkandydata 21 marca 2015 roku.

W 1990 roku był kandydatem na posła w jednomandatowym okręgu wyborczym dzielnicy

zamkowej w Budzie, następnie został kierownikiem biura i rzecznikiem frakcji KDNP, wówczas partii koalicji rządowej. W październiku został radnym z listy i szefem frakcji w samorządzie II dzielnicy Budapesztu. W 1994 roku również był kandydatem na posła w dzielnicy zamkowej, ale dostał się do parlamentu dzięki mandatowi uzyskanemu na liście ogólnokrajowej. Od 1994 roku był notariuszem organu ustawodawczego, członkiem komisji spraw socjalnych i zdrowia, od 1995 roku zastępcą szefa frakcji. Od maja 1998 roku do maja 2002 roku pełnił funkcję podsekretarza stanu odpowiedzialnego za sprawy kościelne w Ministerstwie Kulturalnego Dziedzictwa Narodowego obywatelskiego rządu koalicyjnego. W tym okresie zorganizowano na Węgrzech międzynarodowe spotkanie kościelne na szczycie, uregulowano wcześniejsze spory ze Stolicą Apostolską, przywrócono państwowe finansowanie nauczania religii, zawarto umowę z historycznymi kościołami, zapewniono instytucjom kościelnym realizującym zadania publiczne finansowanie na równo z instytucjami państwowymi oraz zwrócono upaństwowione za socjalizmu nieruchomości kościelne. Odegrał rolę w tym, że Święty Synod Bizantyjski uznał króla Stefana I za świętego również dla chrześcijaństwa prawosławnego, co uważa za największy sukces węgierskiej polityki kościelnej, bowiem po rozłamie Kościoła w 1054 roku król Stefan jest jedynym wspólnym świętym chrześcijaństwa wschodniego i zachodniego.

W 2002 roku wrócił do pracy ustawodawczej. W 2006 roku walczył o mandat poselski w jedno-

mandatowym okręgu wyborczym w mieście Kalocsa. W tysiącletnim centrum katolickiego biskupstwa jego zwycięstwu nic nie zagrażało. Poza tym jego nazwisko znalazło się na piątej pozycji na liście ogólnokrajowej wystawionej wspólnie przez Fidesz i KDNP. Od maja do końca kadencji jako współprzewodniczący Sojuszu Frakcyjnego Węgierska Solidarność obejmującego frakcje Fideszu i KDNP był liderem grupy poselskiej chrześcijańskich demokratów. Jako przewodniczący partii i szef frakcji został jednym z głównych aktorów debat politycznych odbywających się głównie przed przyjęciem porządku obrad. W wyniku jego roli „frontowego polityka” często jest celem ataków politycznych, które „raczej go bawią”. Mogę w sobie odróżnić Zsolta Semjéna i to, co z tego jest „produktem politycznym”, który pod względem hierarchii wartości jest z nim związany, ale pod względem emocjonalnym nie jest z nim identyczny – wypowiedział się w 2014 roku.

Uczestniczył w pracach wielu organizacji zawodowych i charytatywnych. Jego praca kościelna została wynagrodzona przez Episkopat Katolicki Węgier odznaczeniem Pro Ecclesia Hungariae w 1994 roku. W 1997 roku otrzymał medal pamiątkowy im. Pétera Pázmánya od rady uniwersytetu katolickiego. W grudniu 1998 roku został odznaczony przez papieża Jana Pawła II krzyżem komandorskim Orderu Świętego Grzegorza Wielkiego, a w 2002 roku wielkim krzyżem Orderu Świętego Sylwestra. W 1998 roku został kawalerem wielkiego

krzyża Suwerennego Rycerskiego Zakonu Maltańskiego. Pod względem duchowym jest dla niego ważne, że od 2015 roku jest konfraterem w Zakonie Karmelitów. W 2000 został odznaczony przez ekumenicznego patriarchę Konstantynopola Bartłomieja I jednym z najwyższych odznaczeń kościoła prawosławnego, Świętym Krzyżem Najświętszej Bożej Rodzicielki Pammakaristos oraz w 2013 roku Orderem Świętego Ewangelisty Jana Teologa, a w 2017 roku Apostolskim Krzyżem Pierwszego Powołanego Świętego i Chwalebnego Andrzeja.

Jest laureatem nagrody Pro Caritate. 29 czerwca 2011 r. mógł przyjąć Międzynarodową Nagrodę Wolności od amerykańskiej Fundacji Prezydenta Ronalda Reagana.

W kwietniu 2010 r. już w pierwszej turze wyborów z wielką przewagą obronił mandat w jednomandatowym okręgu w mieście Kalocsa, rywalizując głównie z nowymi przeciwnikami, uzyskując 56 procent głosów. Startując z czołowej pozycji na liście sojuszu konserwatywnych partii w komitacie Bács-Kiskun znalazł się również na wyróżnionej piątej pozycji na liście krajowej. 29 maja przy tworzeniu drugiego rządu Orbána jako wicepremier został pierwszym, a jednocześnie ogólnym zastępcą szefa rządu. Poza tym uczestniczy w pracach rządu jako minister bez teki odpowiedzialny za politykę narodową i dyplomację kościelną. Był inicjatorem – i głównym mówcą w debacie – zmiany ustawy o obywatelstwie, przyjętej 26 maja,

która umożliwiła nadanie podwójnego obywatelstwa Węgrom mieszkającym poza granicami kraju. Odegrał rolę w opracowaniu Ustawy Zasadniczej Węgier.

6 kwietnia 2014 r. znów uzyskał mandat poselski startując z drugiej pozycji na wspólnej liście partii rządzących. Przy czerwcowym formowaniu rządu zachował oba stanowiska – ogólnego zastępcy premiera oraz ministra bez teki ds. polityki narodowej. Podczas swej ośmioletniej działalności rządowej był jednym z inicjatorów ustanowienia Wielkiego Piątku dniem wolnym od pracy. Z naturalną dumą patrzy na kształtujący się system polityczny zjednoczenia narodu. 10 listopada 2017 r. na Stałej Konferencji Węgierskiej podał do wiadomości, że milionowy nowy obywatel węgierski złożył przysięgę obywatelską.

8 kwietnia 2018 r. sojusz Fidesz–KDNP – po raz trzeci z rzędu – wygrał wybory parlamentarne uzyskując dwie trzecie mandatów. W czwartym rządzie Viktora Orbána znów pełni funkcję ogólnego zastępcy premiera oraz ministra ds. polityki narodowej, polityki narodowościowej, polityki i dyplomacji kościelnej.

Kiadja a BARANKOVICS ALAPÍTVÁNY

Felelős kiadó: a Kuratórium elnöke

Szerkesztette: Szényei András Gábor

Nyomdai munka: Antológia Kiadó és Nyomda Kft.

6065 Lakitelek, Felsőalpár 3.

Felelős vezető: Agócs Sándor ügyvezető igazgató

Készült Lakiteleken a 2019. évben

*

Wydawca: FUNDACJA BARANKOVICSA

Wydawca odpowiedzialny: przewodniczący Kuratorium

Redakcja: Gábor András Szényei

Druk: Wydawnictwo i Drukarnia ANTOLÓGIA sp. z o. o.

6065 Lakitelek, Felsőalpár 3.

Kierownik odpowiedzialny:

dyrektor zarządzający Sándor Agócs

Wyprodukowano w Lakitelek w 2019 roku

ISBN 978-615-80898-5-2

